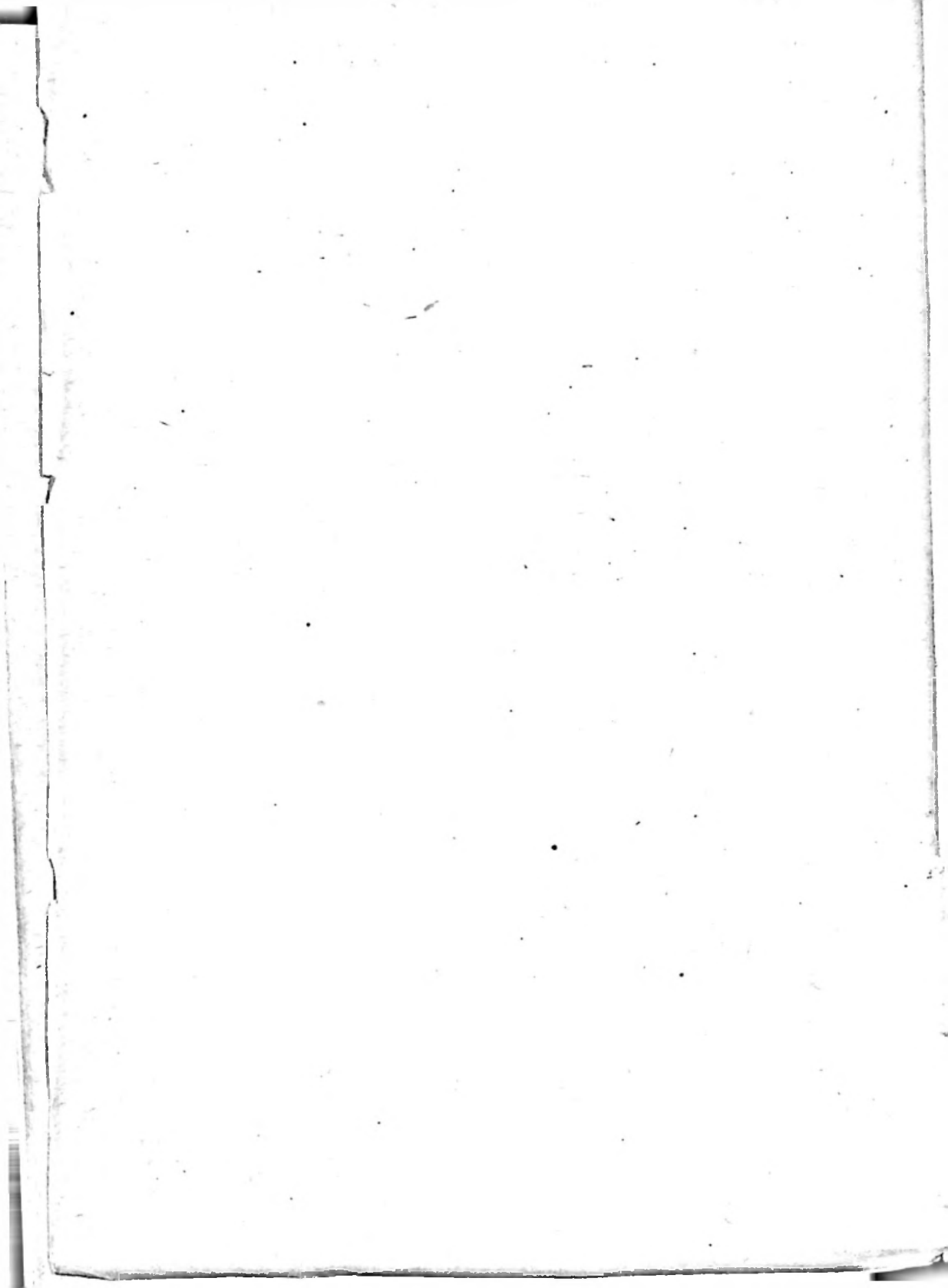

DE FRANSE EN BELGISCHE OPERATIE-
PLANNEN VAN 1939 ÈN 1940 IN VER-
BAND MET DE NEDERLANDSE VERDE-
DIGING VAN DE ZUIDELIJKE PROVIN-
CIEN EN DE OPMARS VAN HET FRANSE
VIIe LEGER NAAR NOORD-BRABANT EN
ZEELAND IN MEI 1940

door

Generaal-Majoor tit. b.d.

V. E. NIERSTRASZ

INHOUD

	blz.
Inleiding	117
1. De verdediging van de Zuidelijke provinciën	118
2. Vóórgeschiedenis van 1939	120
3. Operatieplannen tot begin November 1939	
a. Frankrijk	122
b. België	125
4. De Duitse aanvalsplannen in het najaar van 1939	127
5. Ontwikkeling van de operatieplannen na begin November 1939	
a. Het Alarm van November 1939	129
b. Het Alarm van Januari 1940 en de ontwikkeling van de plannen in de volgende maanden	131
c. Samenvatting	137
6. Het Duitse operatieplan II	138
7. De opmars van het VIIe Leger naar Nederland	
a. Samenstelling en opdracht	141
b. Opmars naar en ontruiming van Noord-Brabant	144
c. Opmars naar en ontruiming van Zeeland	149
8. Slotwoord	155
Conclusies en stellingen	157
Bronnenopgave	158
<i>Bijlagen</i>	
I. Gegevens over het Franse Leger	159
II. Sterkte en opstelling van het Belgische Leger	161
III. Sterkte van het Engelse Expeditieleger (B.E.F.) op verschillende tijdstoppen	163
IV. Sterkte van de Duitse Legers 10 Mei 1940	164
V. Instruction personnelle et secrète No. 9 pour le général comman- dant le groupe d'armées No. 1 et le général commandant en chef la B.E.F.	165
<i>Schetsen</i>	
	No.
Voorgenomen opmars naar de Dijlestelling en manoeuvre Breda; op- stelling der Duitse aanvalstroepen en opmarsrichtingen der Pantser- divisies	1
Opmars der Frans—Engelse Legers in België en Nederland en Hoofd- stoten der Duitse pantserdivisies (10 en 11 Mei)	2
Het VIIe Franse Leger 12—14 Mei 1940	3
Idem 14—18 Mei 1940	4
Vertrek van 1 C.A. van het VIIe Leger, met achterlating van 60 D.I.; 60 D.I. + 68 D.I. vormen daarna XVI C.A.	5

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

Frankrijk

D.L.M.	Division Légère mécanique
B.L.M.	Brigade „ „
C.A.	Corps d'Armée
D.I.	Division d'Infanterie
D.I.M.	„ „ motorisée
D.C.R.	„ Cuirassée
D.L.C.	„ légère de Cavalerie
B.C.	Brigade de Cavalerie
R.D.	Régiment Dragons
R.D.P.	„ „ portés
G.R.C.A.	Groupe de Reconnaissance de Corps d'Armée
G.R.D.I.	„ „ „ „ D.I.
R.I.	Régiment d'Infanterie
R.A.	„ d'Artillerie
C.I.D.	Commandant d'Infanterie Divisionnaire
D.T.	Divisions de torpilleurs

België (zie de schetsen)

1 Cy	1e Reg. Wielrijders
Gr. Cy/17 D.I.	Groep Wielrijders van 17e Inf. Div.
2 R. Cy. Fr.	2e Regiment grenswielrijders
1 L.	1e Reg. Lanciers
1 ch. ch.	1e Reg. Jagers te paard
1 D. Ch. A.	1e Reg. Ardense Jagers
1 D.C.	1e Div. Cavalerie
1 D.I.	1e Inf. Div.
IV C.A.	IVe Legerkorps

BIJeenKOMST VAN 27 FEBRUARI 1950 TE EINDHOVEN

Voordracht gehouden voor de Vereniging ter beoefening van de
Krijgswetenschap
door de

Generaal-Majoor b.d. V. E. NIERSTRASZ.

Voorzitter: Luitenant-Generaal M. R. H. CALMEIJER.

De Voorzitter:

Ik open de vergadering en heet U allen van harte welkom. Wanneer ik hier zo rondkijk, dan heb ik de overtuiging, dat de beslissing van het Bestuur om deze bijeenkomst in Eindhoven, in één onzer Zuidelijke provinciën, te houden, een gelukkige beslissing is geweest.

In het bijzonder wil ik een woord van welkom richten tot de Generaal-Majoor Sitsen, Bevelhebber in het 3e Militair Gewest en tot de Burgemeester van 's-Hertogenbosch, de heer Loeff, wier aanwezigheid ons in het bijzonder genoeg doet.

Thans geef ik hierbij het woord aan de Gen.-Majoor Nierstrasz.

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heren,

Mijn voordracht voert U terug naar de jaren 1939/1940, een periode, die reeds 10 jaar achter ons ligt en door zulke geweldige gebeurtenissen is gevolgd, dat zij in de herinnering gaat vervagen.

Sommigen menen, dat deze periode niet meer belangrijk is en dat men die nu maar moet laten rusten. Naar mijn mening is dit onjuist. In de eerste plaats vertonen de grote gebeurtenissen der geschiedenis, die zich in verschillende perioden in een bepaald gebied afspelen, in de kern onderling veel gelijkenis en in de tweede plaats, eerst nu wij de feiten op afstand en in onderling verband kunnen zien, komen zij in een juister licht te staan.

In 1940 dreigde voor West-Europa een gemeenschappelijk gevaar uit het Oosten, men gaf zich te laat rekenschap van de ernst daarvan en de verdediging werd niet in onderlinge overeenstemming voorbereid.

Hoewel thans gemeenschappelijk wordt gewerkt aan de verdediging tegen een gevaar uit het Oosten en dus de lessen uit 1939—1940 zijn getrokken, is het toch goed, ons rekenschap te geven van de voorbereidingen van de strijd in 1940, die is geworden tot de voorhoedeslag van de grote worsteling 1940—1945.

Er is in Nederland nog weinig aandacht geschonken aan het feit, dat op 10 Mei 1940 een goed Frans Leger met grote snelheid naar Nederland oprukte, om op een vitaal doch zwak verdedigd deel van een gemeenschappelijk te vormen front stelling te nemen. In het Beknopt Overzicht van de Krijgsverrichtingen in Mei 1940, samengesteld bij de Sectie Krijgsgeschiedenis van de Generale Staf, kon op dit onderwerp nog niet voldoende diep worden ingegaan.

Door de Parlementaire Enquête Commissie werd het Krijgsbeleid en de neutraliteitspolitiek onderzocht, waarbij ook de Peelverdediging, de Franse hulpverlening en de contacten met de toekomstige partners zijn behandeld. Daar het merendeel der getuigen moest afgaan op het geheugen, de geheime

archieven zijn verbrand en de Enquête Commissie de buitenlandse litteratuur niet raadpleegde, bestaat er toch nog weinig inzicht in de samenhang der dingen, terwijl, hoe bekwaam het onderzoek ook werd geleid, het ontbreken van militaire deskundigen in de Commissie voelbaar is.

Ik zal trachten U enig inzicht in de operatieplannen der Franse en Belgische Legerleiders te geven en de betekenis te doen uitkomen, die onze Zuidelijke provinciën in een gemeenschappelijke verdediging hadden. Vervolgens zal ik het verloop van de opmars naar en het terugtrekken uit Noord-Brabant en Zeeland van het VIIe Franse Leger beschrijven.

Het behoeft geen betoog, dat het, na hetgeen hier reeds over geschreven is in brochures en in het Verslag van de Parlementaire Enquête Commissie, geenszins mijn bedoeling is, een debat te ontketenen over de door ieder der beide Opperbevelhebbers gevolgde strategie, noch van de Regeringspolitiek ten opzichte van die autoriteiten.

Wel hoop ik U duidelijk te maken, welke visie onze burens hadden op de verdediging van Zuidelijk Nederland, waarbij zal blijken, dat er dingen zijn, die ons blijven verwonderen en waarvan wij onvoldoende motivering hebben gevonden.

Het is voor een goed begrip van zaken noodzakelijk, dat wij ons trachten te verplaaatsen in de gedachtsfeer van die dagen, omdat wij door de sedert dien opgedane ervaringen en wetenschap een volkomen gewijzigd inzicht hebben gekregen.

1. De verdediging van de Zuidelijke provinciën.

Hoewel ik er van uit ga, dat U in grote trekken bekend zijt met de evolutie, welke de verdedigingsplannen van Nederland in 1939 en 1940 hebben doorgemaakt en welke wijziging er in de verdediging van Noord-Brabant is gekomen, moge ik deze in het kort nog even mededelen.

Aan de Maas van Grave tot Maasbracht waren 7 Bataljons Infanterie geplaatst in een lineaire kazematopstelling; ten Zuiden van Maasbracht in Zuid-Limburg bevond zich een Regiment Infanterie zonder Artillerie, terwijl bovendien een Bataljon bij Maastricht was opgesteld.

Daarachter bevond zich in Noord-Brabant de Peel-Raam-stelling, die tijdens het opperbevelhebberschap van de eerste O.L.Z. verdedigd zou worden door III L.K., een uit losse Bataljons gevormde Peel-Divisie en de gehele Lt.-Divisie.

In Zeeland bevonden zich zeven Infanterie-bataljons en een Marine-bataljon, waarvan twee bataljons in Zeeuwsch-Vlaanderen en een bataljon op Tholen en Schouwen-Duiveland. Bovendien twee Afdelingen Artillerie op Zuid-Beveland.

De tweede O.L.Z., die in Februari optrad, hechte weinig waarde aan de weerstandskracht van de Peel-Raamstelling met de in verhouding tot de lengte geringe beschikbare troepen en achtte haar bovendien zwak, omdat zij om de Zuid kon worden omtrokken, daar er geen aansluiting bestond met de Belgische hoofdverdediging, die zich kennelijk aan het Albertkanaal bevond.

Terwijl de eerste O.L.Z. het onze plicht achtte, na schending van ons gebied de handhaving van onze neutraliteit door te voeren, door in de Peel-Raamstelling de grootst mogelijke weerstand te bieden, ging de tweede O.L.Z. er van uit, dat na neutraliteitsschending niet een voortgezette krachtdadige neutraliteitshandhaving voorop moest staan, doch de verdediging van het land, waarbij in de eerste plaats het hart van het land zeker moest worden gesteld.

Hij rekende op snelle doorbreking van de Peel-Raamstelling, waarvan het gevolg zou zijn, dat $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{3}$ van de Legersterkte voor de verdere verdediging van het land zou zijn uitgeschakeld.

Aangezien hij Noord van de rivieren de hardnekkige weerstand wenste te doen bieden in de Grebbestelling, zou doorbreking in Noord-Brabant ten gezwake hebben, dat de Zuidflank van de Grebbestelling open kwam en het zeer zwak bezette Zuidfront Vg. Holland onmiddellijk zou worden bedreigd.

Om hiervoor troepen beschikbaar te krijgen en over reserves te kunnen beschikken, besloot deze O.L.Z., het IIIe L.K. en de Lt. Div. terug te nemen en af te zien van de hardnekkige verdediging van de Peel-Raamstelling, die, zoals gezegd, zeer problematiek was.

In deze stelling bleef een zwakke dekking van Bataljons met enkele afdelingen verouderde artillerie.

Ter toelichting van het voorgaande moge het volgende dienen:

De van 1920—1936 in Nederland gevolgde defensiepolitiek is oorzaak geweest, dat ons Leger niet op juiste grondslagen kon worden gevormd, onvoldoende modern was uitgerust en een te geringe sterkte had. De sterkte van ons Leger was niet gebaseerd op een welomschreven taak, doch was meer de vrucht van hetgeen uit de politieke veldslagen was gered. Het was voor Nederland vanzelfsprekend onmogelijk, een weermacht op de been te brengen, waarmede het zijn lange grenzen kon verdedigen. Het moest zich dus bepalen tot gebiedsbescherming, vertraging en tenslotte hardnekkige verdediging van een beperkt gebied, in overeenstemming met de sterkte. De grondgedachte van onze landsverdediging was vanouds, dat de uiterste verdediging zou worden gevoerd in de Vesting Holland, ons centrale reduit.

In 1939 realiseerde men zich, dat de oude Vesting Holland een reeks van nadelen had, hetgeen er toe leidde, dat het front werd vooruit gebracht tot de Grebbelinie. Aangezien wij in vredetijd voor de dode weermiddelen geen geld hadden uitgegeven, moesten wij aan de inrichting nog beginnen. Een uitbreiding van het front moest leiden tot vermeerdering van het aantal troepen, dat voor het nieuw gevormde centrale reduit nodig was, wilde men dit ook naar alle zijden kunnen verdedigen en hieruit resulteerde tenslotte vermindering van de troepen in Noord-Brabant.

Voor verdediging van Noord-Brabant speelde van ouds de Peel een rol. Grote delen van de Peel waren echter ontgonnen, zodat de betekenis belangrijk was gedaald. Toch was hieraan vastgehouden en de eerste O.L.Z. stelde zich op het standpunt, dat aldaar met het gros der voor Noord-Brabant beschikbare troepen moest worden slag geleverd, waarbij de Peel-Raamstelling een soort voorpostenopstelling vóór de geallieerde verdediging vormde.

Wij wisten vóór 1939 niets van de Belgische en Franse plannen, die overigens, zoals zal blijken, ook nog moesten groeien. Wij konden dus moeilijk aan onze troepen in Noord-Brabant een taak geven, die paste in een gezamenlijke verdediging. De strategische betekenis van de Peel-Raamstelling was dan ook vaag, een duidelijke doelstelling ontbrak. De Regering is, niettegenstaande de grensmobilisaties van October '38 en April '39 bewijzen waren van de ernst van de toestand, zich eerst na de algemene mobilisatie in September '39 gaan realiseren, wat de eerst in September benoemde O.L.Z. met het Leger ging doen. Toen het conflict, dat daarop ontstond, acuut werd, waren er millioenen in de Peel-Raamstelling verwerkt.

Toen tenslotte besloten werd tot het vooruitbrengen van de verdediging van

O.-front Vg. Holland naar Grebbelinie, moest dit noodzakelijk met zich brengen een gehele herziening van de maatregelen in Noord-Brabant.

Ik wil er op wijzen, dat de ligging van de Vesting Holland en de zwakke krachten, die wij voor Noord-Brabant konden beschikbaar stellen, er toe moesten leiden, dat een Duitse aanval in Noord-Brabant de Vesting Holland isoleerde van het gezamenlijke front der geallieerden. Op zichzelf was dat — hoewel niet aangenaam — geen overwegend bezwaar.

Indien de Vesting Holland en Zeeland als twee bolwerken konden worden behouden, zou daarmee een groot kustgebied aan de Duitsers zijn ontzegd en zouden troepen gebonden worden. In de gezamenlijke verdediging met de bondgenoten zou dit een belangrijke rol zijn geweest.

Het spreekt vanzelf, dat wij daarin dienden te worden versterkt en dat er een geallieerd luchtoverwicht nodig was, om een succesvolle verdediging te kunnen voeren boven de morele en materiële krachten waarover men voor de verdediging moet beschikken.

2. Voorgeschiedenis van 1939.

Ik moet mij uit den aard der zaak beperken tot enkele feiten en conclusies. Indien U zich verder wilt verdiepen in de voorgeschiedenis, die zeer beaangwendend is, verwijs ik U naar een bronnenlijst, die bij het gedrukte Verslag zal worden gevoegd en waarmede de stof lang niet is uitgeput. Ik noem met name de drie boeken van Gen. Gamelin, getiteld „Servir” (waar tegenover uit den aard der zaak het commentaar van zijn critici moet worden gesteld), het in 1949 verschenen boek van de Belgische Gen. v. Overstraeten met als ondertitel: „Vingt ans de politique militaire belge” en tenslotte de Memoires van Churchill, die men echter eveneens niet zonder meer mag aanvaarden, omdat de gebeurtenissen dikwijls niet volledig zijn vermeld en niet altijd recht doen aan het standpunt van andere naties dan Engeland zelf.

Uit de voorgeschiedenis is het volgende van belang:

a. In de periode van 1919 tot 1930 is het Franse leger achteruitgegaan en is de verdedigingsgedachte gaan overheersen in dit leger, dat vóór 1914 het „offensive à outrance” als dogma huldigde.

Daartegenover had von Seeckt in Duitsland, de mogelijkheden van het Verdrag van Versailles uitbuitende, het stootleger gevormd en was de basis geschapen, waarop Hitler zijn leger en luchtmacht kon opbouwen.

b. In 1929/30 werd het Rijnland door de Fransen en Belgen ontruimd. De Maginotlinie werd gebouwd, die Frankrijk's Oostgrens moest beveiligen, doch deze stelling eindigde bij de Luxemburgse grens.

c. In 1933 kwam Hitler aan het bewind, in Maart '35 voerde hij de dienstplicht in, terwijl Frankrijk de tweejarige eerste oefening weder invoerde.

d. In Maart 1936 bezette Hitler het Rijnland, waarmede het Duitse Leger weder aan de Frans-Belgische grenzen stond en het beschermende glacis was komen te vervallen. Nadien hebben zowel Frankrijk als België zich grote offers getroost. Frankrijk heeft de achterstand, in het bijzonder de materiële, niet meer kunnen inhalen. In begin 1940 was de industrie, die tijdens de economische crisis van 1929 en volgende jaren enorm was achteruitgegaan, nog niet op voldoende toeren om het benodigde oorlogsmateriaal in het verste tempo te leveren.

e. De militaire zwakte van Nederland was oorzaak, dat België onvoldoende door Noord-Brabant en Limburg werd beschermd en zich er op moest voorbereiden, ook op de eigen Noordgrens een Duitse aanval te moeten opvangen. (Het wonder van 1914 zou zich waarschijnlijk wel niet herhalen).

In België leidden in 1930 commissoriaal uitgewerkte plannen tot een systeem van landsverdediging, waarbij de Maas en het Albertkanaal een vóórverdediging vormden en de hoofdverdediging in de lijn Antwerpen—Namen zou worden gevoerd, terwijl een nationaal reduit werd gevormd achter de Schelde met een bruggehoofd bij Gent.

In België heeft altijd de landsverdediging de gemoederen meer in beweging gebracht dan in Nederland, waar de ontwapening in het bijzonder de publieke belangstelling had. Het systeem betekende in geval van agressie het loslaten van het Walenland en het maken tot strijdtoneel van het Vlamingenland. Het ene kon de Walen, het andere de Vlamingen minder bekoren. Er ontstond een campagne voor de integrale verdediging van het land met het gevolg, dat aan de publieke mening concessies moesten worden gedaan.

De Luikse en Namense forten werden gemoderniseerd, het fort Eben Emaël werd gebouwd, zelfs werd een tweede fortengordel om Luik gemaakt en de Ardense jagets werden geboren.

Volgens Marcel Thiry in zijn boek „La Belgique pendant la guerre” werden de verdedigingswerken in de Ardennen en Oost van de Maas, alsmede die aan het Albertkanaal onder ingewijden genoemd: „les fortifications politiques”. De strijd tussen de *défence aux frontières* en de *défence échelonnée*, waarin politieke hartstochten van zoveel invloed zijn geweest, heeft feitelijk tot 1940 toe een zekere tweeslachtigheid in de Belgische landsverdediging veroorzaakt, die niet verminderde, toen België zich, zoals wij zullen zien, had losgemaakt van Frankrijk.

f. Een belangrijke zaak, die ik iets uitvoeriger moet bespreken, is het Belgisch—Franse accord, dat in 1920 gesloten, in 1936 door de Belgen werd opgezegd. In dit accord beloofden België en Frankrijk elkaar wederzijdse steun tijdens de bezetting van het Rijnland en gezamenlijke verdediging tegen eventuele Duitse agressie daarna. Het accord werd destijds nooit gepubliceerd, doch komt thans voor in het boek van Generaal van Overstraeten. Engeland heeft zich nimmer willen binden en bleef dus buiten de overeenkomst. Het accord verbond het lot van België aan dat van Frankrijk; het was, zoals wij zullen zien, een Frans belang, de strijd op Belgische bodem te voeren, doch het was een Belgisch belang, tijdig hulp te krijgen. In het kader van het accord had de Maginotlinie moeten worden doorgetrokken door Luxemburg naar Luik, doch daar is nooit iets van gekomen.

In 1936, toen Hitler het Rijnland bezette, realiseerde de Belgische regering zich, dat de hulp, die bij Duitse agressie van Frankrijk was te verwachten, zeer gering was en dat de Fransen niet in staat waren, Belgisch Luxemburg te verdedigen, zodat de Zuidflank van Luik onbeschermd bleef. Ook Engelse hulp zou in de aanvang slechts uiterst gering kunnen zijn. Het militaire accord zou België met zekerheid in een Frans—Duits conflict meeslepen, zonder dat het tijdig hulp zou krijgen en België liep dus de kans, afzonderlijk te worden verslagen. Deze overwegingen deden de Belgische Regering besluiten, terug te keren tot de neutraliteitspolitiek, die, naar Belgisch inzicht nog een kans gaf, indien Hitler zich aan zijn verzekeringen hield, dat België buiten een conflict bleef. In 1937 erkenden Frankrijk en Engeland deze houding, doch beloofden desniettemin steun naar vermogen.

Terwijl de politieke toestand tetsdijk tot nauwere aansluiting had moeten leiden, isoleerde België zich van Frankrijk. Het gevolg was, dat na 1936 geen Franse—Belgische Stafbesprekingen meer plaats vonden, de Belgische Legerleiding in September 1939 in het duister laatste omtrent de Franse voornemens en mogelijkheden en de Franse Legerleiding niet meer op de hoogte was van de Belgische verdedigingsvoorbereidingen.

In de overwegingen van de Belgische regering komt voor, dat België een zodanig sterk leger moest vormen en het grondgebied zodanig moest versterken, dat elk land zich wel tweemaal zou bedenken, vóór het België in de oorlog zou betrekken, een illusie, die na de ervaringen van 1914 moeilijk te begripen is. België heeft zich nadien grote offers getroost, zowel voor de levende strijdkrachten (die tot 500.000 man werden uitgebreid) als de dode weer-middelen. Tot welke consequenties de Belgische neutraliteit leidde, zullen wij hierna zien.

2. Tenslotte breng ik in herinnering de annexatie van Oostenrijk, de Sudetengebieden en München, die indien dit nog nodig was, de militair zwakte van Engeland en Frankrijk en hun geringe geneigdheid om een oorlog te beginnen, duidelijk demonstreerden en Hitler aanmoedigden, om het veroverings-gedachte verder te betreden.

3. Operatieplannen tot begin November.

a. Frankrijk.

De Franse strijdkrachten waren verdeeld over het Moederland en Noord-Afrika terwijl in de Levant zich bovendien 3 Divisiën bevonden. De twijfel-achtige houding van Italië dwong niet alleen het Alpenfront bezet te houden, doch bond bovendien meer troepen in Afrika, dan het geval zou zijn geweest, indien Italië bondgenoot was geweest.

In het moederland beschermde de Maginotlinie de Frans—Duitse grens. Deze linie kon echter omvat worden op beide vleugels, nl. via België en via Zwitserland. De omvatting via Zwitserland kon gevaarlijk worden, wanneer Italië en Duitsland samenwerkten. Dit noodzaakte om tegenover Zwitserland reservetroepen beschikbaar te houden om het Zwitserse leger te hulp te kunnen komen.

In Sept. 1939, toen het Franse leger mobiliseerde, was het voor het offensief nog niet geschikt. Het moest zich in een conflict met Duitsland dus voor-eerst tot het defensief bepalen. Hiermede wint men echter geen oorlog en een aanvankelijk defensief moest dus in een later stadium, wanneer de nodige middelen beschikbaar en het Engelse leger in voldoende sterkte aanwezig zouden zijn, door een offensief worden gevolgd.

Een Duits offensief viel te verwachten via Luxemburg, België en Nederland, zeker sedert de Maginotlinie de Franse Oostgrens beschermde en de Noord-grens open lag. De Maginotlinie was hier niet doorgetrokken, omdat de beste Franse verdediging lag op Belgisch gebied, zo mogelijk aan de Maas en het Albertkanaal. De Franse Noordgrens was ongunstig, had geen markante terrein-afscheidingsen. Er bevonden zich belangrijke industriegebieden, die niet konden worden verdedigd. Een verdediging op Belgisch gebied deed dit wel en beschermde een belangrijke kuststrook, waardoor de kortste verbinding met Engeland werd beveiligd. Het kustgebied werd aan de Duitsers ontzegd, die hun lucht- en vlootbases aldaar niet konden vooruitschuiven. Daarentegen konden de eigen luchtbases worden vooruitgebracht. Tenslotte werd een uitgangsbases

voor een later offensief tegen het Ruhrgebied verkregen en werd op Belgisch gebied de verdediging gevoerd tezamen met het Belgische leger.

Dit waren de gronden geweest, waarop het Frans-Belgische accoord had gesteund, doch sedert België zich in 1936 had geïsoleerd en Frankrijk en Engeland hadden verklaard, de neutraliteit te zullen eerbiedigen, was het betreden van België slechts mogelijk met toestemming van de Belgische Regering. Feitelijk had nu de Maginotlinie moeten worden doorgetrokken, doch dit is niet geschied, omdat men had gehoopt, dat in geval van nood België kleur zou bekennen, afhankelijk als het was van Franse hulp.

De concentratie-voorbereidingen van het leger moesten zich dus wel richten op de verdediging van de Noordgrens. In Sept. '39 was Duitsland echter tegen Polen gebonden en van een offensief door België kon toen nog geen sprake zijn.

Hoe werd nu het Franse leger opgesteld? De concentratie van de Franse strijdkrachten in September 1939 omvatte o.m. de volgende mogelijkheden:

- a. Het gros der voor het N.O.-front bestemde strijdkrachten verzamelen Oost van de Moezel.
- b. Het gros verzamelen West van de Moezel.

Dit veld verband met de ontwikkeling van de politieke toestand. De overeenkomst met Polen hield in, dat, indien een van beide landen zou worden aangevallen door Duitsland, de andere partij met de gehele strijdmacht zoveel mogelijk troepen van Duitsland zou binden.

Gezien de onmogelijkheid, om zonder België's toestemming door Belgisch gebied op te marcheren, kon, indien Polen werd aangevallen, het binden van Duitse strijdkrachten slechts plaats hebben tussen Moezel en Rijn op de Duitse grens. Zou echter de toestand zich zodanig ontwikkelen, dat Frankrijk het eerst werd bedreigd, dan werd in verband met de afweerkracht van de Maginotlinie het Noordfront het gevaarlijkste en moest het gros der strijdkrachten, die beschikbaar waren voor het N.O.-front, tegenover de Noordgrens worden opgesteld. De beslissing moest vallen op de 4e mobilisatiedag, dus op 5 Sept. 1939, de dag, waarop de concentratievervoeren aanvingen.

Op 1 September, toen de aanval op Polen los kwam, wees Generaal Gamelin de minister-president Daladier er op, dat de meeste Duitse troepen zouden worden gebonden door op te marcheren in België, dat hij onmachtig was, dit te doen, dat het de taak der politici was, België er toe te bewegen, toestemming tot doormars te geven en dat men daarvoor tijd had tot 5 September. Er is hierop niet ingegaan en de Belgen zouden ook geen toestemming hebben gegeven. Hiermede is eigenlijk het beste ogenblik voorbijgegaan, om in de voordeligste positie ten opzichte van de Duitsers te komen. Het gros der Franse strijdkrachten op het N.O.-front werd dus Oost van de Moezel gebracht en zelfs werden troepen van het Noord- naar het Oostfront verplaatst, om aldaar de nodige stevigte en aflossingsmogelijkheid te verkrijgen.

In de *Septembermaand* gingen de Franse strijdkrachten voorwaarts, deels op Duits gebied, om contact op te nemen met de *Siegfriedlinie* en gunstige posities voor een later offensief te bezetten. Het aantal Duitse strijdkrachten, dat werd gebonden, was echter zeer gering, de Engelse luchtmacht greep niet in en de Franse zeer weinig. Voordat men goed en wel op gang was, was de oorlog in Polen afgelopen. Inmiddels hadden de Duitsers reeds hun Westfront versterkt en in het laatst van September werden troepentransporten van het Duitse Oostfront naar het Westfront met grote voortvarendheid uitgevoerd.

In *October* deed Hitler na zijn door de geallieerden genegeerde vredesaan-

om hulp zou vragen. In dit geval zou het uitgesloten zijn, de meest gewenste lijn, nl. de Maas en het Albertkanaal te bereiken vóór de Duitsers. bod alle Franse troepen van Duits gebied afslaan en er ontstond die vreemde oorlog, die in Frankrijk werd genoemd de „drôle de guerre”, in Amerika „the fony War”. Behalve dat Hitler met grote snelheid de troepen van Oost naar West deed voeren; vormde hij nieuwe eenheden en het front werd tegenover de Luxemburgse, Belgische en Nederlandse grenzen uitgebreid. Een Frans offensief in Lorraine werd nu onmogelijk en had zijn aanvankelijk doel, het binden van troepen, verloren. Daarentegen dreigde nu het gevaar van een Duitse aanval door België en Nederland, waardoor het noodzakelijk werd, het Noordfront weder te versterken. De nodige troepenverschuivingen hadden plaats en het N.O.-front kreeg nu geleidelijk de indeling, die op schets 1 is aangegeven, met dien verstande, dat in de plaats van het VIIe Leger aldaar aanvankelijk slechts een L.K. stond. ¹⁾

Het front stond onder bevel van Generaal Georges en was bezet door drie legergroepen nl. Nr. 1 van de Noordzee tot de Luxemburgse grens, Nr. 2 van daar tot ten Zuiden van Straatsburg, Nr. 3 van daar tot Zwitserland.

Voor onze beschouwingen is vnl. van belang de legergroep Nr. 1, die onder bevel stond van Generaal Billotte.

Het is hier de plaats, er op te wijzen, dat Generaal Gamelin zelf een dubbele functie had. Hij was Chef van de Generale Staf van de Nationale Defensie, tevens vice-voorzitter van de Conseil Supérieur de Guerre. Hij was dus de adviseur van de Minister van Nationale Defensie. Bovendien was hij Commandant en Chef des Forces terrestres. Hij had geen bevelsbevoegdheid over Marine (Adm. Darlan) en Luchtmacht (Generaal Guillemin), doch als Chef van de Generale Staf van de Nationale Defensie had hij wel een coördinerende taak ten opzichte van Marine en Luchtmacht.

Eenheid van bevelvoering was dus niet bereikt. Aanvankelijk was Generaal Georges als Adjoint in het Grand Quartier Général belast met het N.O.-front. Generaal Gamelin heeft echter een wijziging in de bevelvoering gebracht, waarbij Generaal Georges met eigen Hoofdkwartier bevelhebber van het N.O.-front werd.

De British Expeditionnary Force was 26 September verschenen, volgens vroeger gemaakte afspraken, met twee Divisies en de nodige Diensten. Hij werd geplaatst niet aan de kust, doch een sector meer Oostelijk, terwijl tussen dit leger en de kust aanvankelijk een Frans Legercorps werd geplaatst. De C. der B.E.F., Generaal Lord Gort, ressorteerde niet onder de C. van de Gr. d'A nr. 1 (Gen. Billotte), doch rechtstreeks onder Gen. Georges. De nieuwe opstelling was 24 October ingenomen. Op 6 October hadden Brits—Franse besprekingen plaats gehad, waarbij de mogelijke Duitse aanval onder het oog werd gezien en de gevaren van een Duitse vermeerstering van de Nederlandse eilanden Walcheren en Zuid-Beveland waren besproken, welke aanval Antwerpen van de zee zou afsluiten.

Het spreekt vanzelf, dat voor de Fransen en de Engelsen de noodzakelijkheid zich opdrong, het front vooruit te brengen in België. De houding van België was echter zeer positief afwerend en in September stond zelfs het gros der Belgische strijdkrachten front Zuid. Er moest dus rekening worden gehouden met het feit, dat België eerst na het schenden van de grenzen door de Duitsers

¹⁾ Voor de uiteindelijke groepering en enkele bijzonderheden wordt verwezen naar Bijlage 1.

Een tweede lijn, die in aanmerking kwam, was de lijn Namen—Antwerpen (Dijlestelling), die weliswaar veel gunstiger was dan de Franse Noordgrens en belangrijk korter, doch slechts op de vleugels sterk was. Zolang geen zekerheid bestond, of en hoe lang de Belgen aan het Albertkanaal en de Maas zouden stand houden en de Dijlestelling niet was ingericht, was het eveneens niet mogelijk, naar deze lijn op te marcheren en zich aldaar tijdig vóór de aankomst der Duitsers ter verdediging in te richten. Hierbij moet men in het oog houden, dat volgens de Franse doctrine de ontmoetingsslag tot elke prijs moest worden vermeden en slechts het goed geleide gevecht kans op succes bood. Een opmars moest methodisch plaats hebben van stelling naar stelling, steeds beveiligd tegen luchtaanvallen en met nachtelijke verplaatsingen. De totale opmars zou 6—8 dagen duren, terwijl dan nog een aantal dagen nodig was, om de verdediging te organiseren. De enige mogelijkheid, die over bleef, was, zich aan de eigen Noordgrens ter verdediging in te richten en zodra de Belgen om hulp zouden vragen, dus zodra de Duitse aanval op Belgisch gebied losbrak, de linkervleugel vooruit te brengen tot de Schelde en Zeeuwsch-Vlaanderen te bezetten.

Dit geval: „Hypothèse Escaut” werd geheel uitgewerkt en daarin werd, als *mogelijke* voortzetting onder gunstige omstandigheden, een opmars naar de Dijlestelling (lijn Antwerpen—Namen) onder het oog gezien. Dit Scheldeplan was cabevredigend. Reeds in September was van Engelse zijde voorgesteld, om de hulp, die Engeland en Frankrijk in geval van agressie aan België zouden bieden, voor te bereiden in geheime Generale Staf-besprekingen. Ook van Franse zijde was via verschillende kanalen druk uitgeoefend op de Belgische Koning, om tot Stafbesprekingen te komen; België had echter geweigerd. In de aanvang was er ook weinig contact tussen de Franse Militaire Attaché in Brussel en de Belgische Generale Staf. In België vermeed men, evenals in Nederland, elke daad, die niet neutraal kon schijnen. Men geloofde *nog* in het woord van Hitler. Voor de Fransen en Engelsen was het echter van het grootste belang:

- dat België tijdig d.w.z. vóór het uitbreken van het conflict hulp zou vragen;
- dat België zich aan het Albertkanaal, aan de Maas en in de Ardennen versterkte;
- dat België de Dijlestelling versterkte;
- dat een optreden in België door besprekingen zou worden voorbereid.

Daardoor zou het mogelijk worden, de Hypothèse Escaut te vervangen door de Hypothèse Dijle. Er ontstond nu een periode, waarin suggesties, met betrekking tot het vorenstaande via de Militaire Attaché's aan de Belgen werden gedaan. Begin November werd het uit de Duitse concentraties duidelijk, dat het Duitse plan veel omvattender was dan men aanvankelijk meende. De opstelling van troepen tegenover België en Nederland beoogde meer dan omvatting van de posities in Lorraine; daarin lag een grotere mogelijkheid, nl. het plan-Schlieffen opgesloten. Toen kwam het alarm van November, doch alvorens dat te beschrijven, moeten we België in beschouwing nemen.

b. België.

Bij het uitbreken van de oorlog op 3 Sept. '39 tussen Duitsland enerzijds en Frankrijk/Engeland anderzijds gaf België zijn neutraliteitsverklaring uit, terwijl van Duitse, zowel als van Frans/Engelse zijde werd te kennen gegeven, dat deze neutraliteit zou worden geëerbiedigd. Frankrijk en Engeland gaven

echter tevens te kennen, dat, indien de neutraliteit door een andere staat niet zou worden geëerbiedigd, dit aanleiding zou zijn, hun houding te herzien.

Het Belgische leger bevond zich sedert 1938 op versterkte vredesvoet. De mobilisatie-procedure was verbeterd, zodat in vijf achtereenvolgende perioden de oorlogsterkte kon worden bereikt. 26 Augustus 1939 trad phase A in, waarbij de 6 actieve Divisiën, de Grens- en Vestingeenheden werden gemobiliseerd; 28 Aug. trad phase B in en 1 Sept. phase C, waardoor op 3 Sept. de eenheden der 1e reserve ter plaatse waren. Op 4 Sept. nam de Koning het daadwerkelijke opperbevel in handen en tussen 11 Sept. en 7 November werden de Divisiën der 2e reserve gemobiliseerd.

Tijdens de oorlog tegen Polen dreigde het grootste gevaar van schending der Belgische neutraliteit — naar Belgische inzichten — van de zijde van Frankrijk. België had dan ook, zoals eerder vermeld, tegenover Frankrijk het gros van zijn strijdkrachten ontwikkeld nl. 10½ Divisie tegen 6½ tegenover Duitsland en Nederland.

De toestand veranderde geheel, toen de Poolse veldtocht was geëindigd, de Duitse legers naar het Westen werden vervoerd en zich opstelden, niet slechts tegenover Frankrijk doch eveneens tegenover België en het Zuidelijke deel van Nederland. Het grootste gevaar dreigde nu uit het Oosten en het Noorden en dienovereenkomstig werd het gros der strijdkrachten front O. en N. opgesteld, zonder dat echter het Z. verwaarloosd werd.

Hoewel België veel aan zijn landsverdediging had ten koste gelegd, was het niet gereed, om een aanval uit het Oosten te kunnen afwachten. Onder de invloed van politieke strijd was er veel geld gestoken in forten en versterkingen, die het Belgische leger zonder tijdige hulp nimmer lang zou kunnen verdedigen. De Maas-Albertkanaalstelling, geworden tot een soort nationale verdediging, vormde een gevaarlijke Saillant, die in het Zuiden kon worden omvat, indien de Ardennen niet (door Frankrijk) krachtig werden verdedigd en die bovendien via Nederland kon worden omvat. De volgende stelling was de stelling Namen—Antwerpen, die op de vleugels weliswaar deze beide sterke vestingen had, doch daartussen onvoldoende of niet was versterkt. Daarachter bevond zich het Nationaal reduit Antwerpen—Gent. Weliswaar waren de hoofdkrachten op de Maas-Albertkanaalstelling ontwikkeld, doch of men de strijd aldaar zou aanvaarden, stond niet vast en men kon hieromtrent eerst beslissen, wanneer men wist, of de Fransen aldaar te hulp zouden komen, na hoeveel tijd en met hoeveel troepen dit zou plaats hebben.

Terwijl dus de Belgische verdediging geheel afhankelijk was van hulp, slechts besprekingen met de Fransen en Engelsen de voor die beslissing nodige gegevens konden verschaffen, bleef België zo consequent neutraal, dat het alle besprekingen weigerde, uit vrees, dat dit zou uitlekken en als een niet neutrale daad zou worden uitgelegd. Op de achtergrond stond de vage hoop, dat Hitler zich aan zijn geruststellende verklaringen zou houden en België ongemoeid zou laten. Feitelijk was het met Nederland, zoals wij zullen zien, precies hetzelfde, ook wij waren afhankelijk van de hulp, doch vermeden elke ernstige bespreking, die deze kon regelen.

Intussen hadden de Fransen en Engelsen zoveel belang bij een verzekerde opmars naar en verdediging in België, dat het Belgische Opperbevel via de Franse Militaire Attaché te Brussel op de hoogte werd gebracht van hetgeen hun toekomstige helpers van hen wensten en dit hield in, dat zij de verdediging in de Maas-Albertkanaalstelling krachtig zouden voorbereiden, teneinde daardoor de mogelijkheid voor de Fransen en Engelsen te scheppen, om naar

de Dijlestelling (Namen—Antwerpen) op te marcheren. De Dijlestelling zelf dienden zij bovendien uit te bouwen, zodat deze voor de verdediging geschikt werd. Het Belgische Opperbevel zelf wenste, dat de hulptroepen de Maas en het Albertkanaal zouden komen versterken, hetgeen echter slechts mogelijk was, indien de Regering hulp vroeg, vóórdat de aanval los kwam en dat wenste zij niet.

Hoe stonden de Belgen tegenover de Peel-Raamstelling? Zij waren door hun Attaché Militaire in den Haag ingelicht omtrent deze stelling en haar bezetting, t.w. III L.K., een halve Lt. Div. (vóór Nov.) en enige Bataljons. Zij hechtten aan deze stelling slechts de betekenis van een zwakke dekkingslinie, die geen weerstandskracht had en hun gehele Noordgrens ongedekt liet. Dit noodzaakte hen, het Albertkanaal zwaar te bezetten. Tenslotte moest men in België onder het oog zien, wat men moest doen, indien Hitler Nederland afzonderlijk aanviel, de kust vermeersterde, Zeeland bezette en Antwerpen van de zee afstoot. Dit probleem intrigeerde ook de Engelsen bijzonder. De conclusie van het Belgische Opperbevel was wel, dat dit voor België een casus belli zou betekenen, doch een positieve beslissing werd niet genomen.

Toen de Novembercrisis kwam, bestond dus feitelijk nog geen vast omlind plan van verdediging, met dien verstande, dat men het er niet over eens was, of de definitieve strijd aan de Maas en het Albertkanaal zou worden aanvaard, dan wel — daar de Dijlestelling niet gereed was — de beslissende strijd eerst in het Nationale reduit Antwerpen—Gent kon worden geleverd.

4. De Duitse aanvalsplannen in het najaar van 1939.

De Duitse archiefstukken hebben een duidelijk beeld gegeven van de Duitse voorbereidingen voor de aanval in het Westen, genaamd „Fall Gelb”. Wij weten, dat er in die voorbereidingen twee plannen zijn te onderscheiden en wel dat van het najaar 1939 en dat van het voorjaar 1940.

Onmiddellijk na de Poolse veldtocht gaf Hitler opdracht „Fall Gelb” voor te bereiden. Hij begon met niet alleen aan de Frans/Duitse, doch ook aan de Luxemburgse, de Belgische en het Zuidelijke deel der Nederlandse grenzen troepen te verzamelen, die de Westwal moesten verdedigen, doch zich gereed moesten houden om, zodra Frans/Engelse troepen België zouden binnenukken, onmiddellijk te bezetten de lijn: Z.W.Vaart—Maas—O.-rand Vestinggebied van Luik—Alzette (door Luxemburg), teneinde op die wijze het Ruhrgebied voldoende ver naar voren te beveiligen. Uit deze lijn zou zo spoedig mogelijk verder worden opgerukt.

Hitler verwachtte en deze verwachting groeide uit tot een soort obsessie, dat de Fransen en Engelsen hem vóór zouden zijn en België zouden binnenukken, in welk geval het Ruhrgebied, zonder hetwelk de Duitse oorlogvoering volgens hem onmogelijk zou zijn, zou worden bedreigd en dit gebied zelfs onder het bereik van verdragende artillerie zou komen.

Verplichtte de toestand van het leger hem, vooreerst tot deze defensief-offensieve strategie, hij wenste de voorbereidingen voor een aanval door Luxemburg, België en Zuidelijk Nederland zodanig getroffen te zien, dat reeds 11 November, indien de weersomstandigheden geschikt zouden zijn voor de massale inzet van het Luchtwapen, de aanval zou kunnen worden uitgevoerd.

Geen der gezaghebbende Generaals achtte het leger op dit ogenblik geschikt voor de beslissende afrekening met de geallieerden, doch Hitler riep zijn Generaals bij elkaar, maakte kortweg een eind aan alle tegenwerpingen en dreigde met vernietiging ieder, die hem zou tegenwerken.

De grote troepenbewegingen, die aan de Belgische en Zuid-Nederlandse grenzen werden waargenomen, vormden dus inderdaad de voorbereiding voor de aanval, die door de weersomstandigheden telkens moest worden uitgesteld, totdat Hitler eindelijk in Februari moest inzien, dat een uitstel tot het voorjaar noodzakelijk was. Wij herinneren ons allen nog wel de hevige vorstperiode in Januari en Februari 1940.

Het eerste aanvalsplan hield nog niet in de algehele bezetting van Nederland, doch slechts een doormars door Zuidelijk Nederland tot en met Venlo met beveiliging tegen Hollands ingrijpen uit het Noorden. Later in het jaar kwam daarbij het bezetten van Nederland buiten de Vesting Holland, inclusief de Noordelijke provinciën en het zou tot Februari duren, vóórdát de volledige in bezitnemng van Nederland in het programma werd opgenomen.

Terwijl Hitler de meest geruststellende verklaringen had doen geven ten opzichte van Nederland en België, zeide hij vóór en na de veldtocht tegen Polen als antwoord op hem ter kennis gekomen bezwaren van hoge Generaals tegen schending van de gegeven beloften, dat niemand aan een overwinbaar uitleg van zijn motieven zou vragen en dat neutraliteit geen factor van betekenis was.

Het eerste plan van Hitler stelde nog beperkte eerste doelen als gevolg van onbekendheid met de Frans/Engelse voornemens. Het reikte nog niet verder dan het overwinnen van de eerste crisis, het vermeesteren van de Belgische grensversterkingen en beoogde de vernietiging van de Belgische strijdkrachten en eventueel toesnellende Frans/Engelse hulptroepen in Noord- en midden-België. Het zwaartepunt lag daarbij rechts (Noord).

Veelal wordt beweerd, dat het feitelijk het Schlieffense aanvalsplan omvatte. Dit moet echter bestreden worden. Het had daarmede slechts gemeen, dat het onder vasthouden van een verdedigend front Zuid van Luxemburg de beslissende aanval Noord daarvan door neutraal gebied uitvoerde.

Er werden twee legergroepen gevormd, van Noord naar Zuid genoemd B en A, die naast legergroep C, welke zich tegenover Frankrijk bevond, werden opgesteld. Legergroep B onder Generaal Oberst v. Bock bestond toen uit het 6e en het 4e Leger, die resp. Noord en Zuid van Luik moesten oprukken, waarbij Luik werd afgesloten. Deze legergroep moest door dubbele omvatting de eerste slag in België winnen. Legergroep A, onder bevel van General Oberst v. Rundstedt, met toenmaals als Chef van de Staf Gen. v. Manstein, bestaande uit het 12e en 16e leger, moest legergroep B beveiligen tegen aanvallen uit het Zuiden en het verband bewaren met de Siegfriedlinie in het Saargebied.

De eerste te bereiken lijn was Antwerpen—Brussel—Charleroi—Sedan. Naar omstandigheden zou verder worden bevolen. Men wenste niet te ver „im Feinde hinein zu disponieren“.

Dit plan had de onverdeelde afkeuring van von Rundstedt en vooral van von Manstein, welke laatste de geestelijke vader schijnt te zijn van het latere voorjaarsplan met de doorbraakgedachte d.m.v. een geweldige Pantserkeil over Sedan—Dinant. Generaal Halder, Chef van de Staf van Generaal von Brauchitsch (O.d.H.), verklaarde later, dat dit eerste plan niet groszzüchig was en Schwung miste, omdat men niet wist, of de Fransen vóór of na het loskomen van de aanval op België zouden voorwaarts gaan en of Generaal Gamelin bevoegd was, eventueel zelf dan wel eerst na machtiging van zijn Regering het bevel daartoe te geven. Men berekende, dat de Fransen, indien zij vóór de Duitse aanval zouden opmarcheren, een tijdwinst van 8 dagen zouden hebben.

5. Ontwikkeling van de Franse en Belgische operatieplannen na begin November 1939.

a. *Het Alarm van November.*

Het is bekend, dat in November 1939 het aanvalsvoornemen van Hitler (met de datum) door de Duitse Majoor Oster is medegedeeld aan onze Militaire Attaché te Berlijn, die de Nederlandse Regering en de O.L.Z. inlichtte. De Militaire Attaché had zijn Belgische collega ingelicht en zowel in Nederland als in België werden bijzondere maatregelen getroffen, terwijl via de Militaire Attachés ook de Fransen en Engelsen op de hoogte kwamen.

De toestand van spanning leidde in Nederland tot het stellen van de inuncties voor de Grebbelinie, de Betuwe- en Maas-Waalstelling. De ernst van de toestand eiste in België het nemen van een beslissing, of de strijd aan het Albertkanaal zou worden aanvaard of niet. Hiervoor was echter nodig, dat men wist, of en na hoeveel dagen Frans—Engelse hulp aan het Albertkanaal zou zijn te verwachten.

Voor het eerst werden nu op last van de Opperbevelhebber van het Belgische leger door de *Belgische* Militaire Attaché te Parijs rechtstreeks inlichtingen ingewonnen bij Generaal Gamelin met het uitdrukkelijke voorbehoud, dat het slechts ging om inlichtingen van een Militair Attaché en niet om Stafbesprekingen en dat de *démarche* geheim moest blijven. Generaal Gamelin verklaarde, dat het opmarcheren in België van Frans—Engelse strijdkrachten, gezien de ervaringen in Polen, slechts kon geschieden in de vorm van verplaatsing van *champ de bataille* naar *champ de bataille* in een aaneengesloten front, een muur, die 's nachts voorwaarts ging en waarbij telkens moest worden halt gehouden onder beveiliging van een anti-tank hindernis, ten einde de schok van de tegenpartij te kunnen opvangen.

Uit verdere inlichtingen, die vóór en na 11 Nov. werden gegeven, kregen de Belgen het volgende beeld: Generaal Gamelin stelde zich vóór, zo spoedig mogelijk op te marcheren naar de Dijlestelling en tevens Zeeland en de omgeving van Bergen op Zoom te bezetten. Het opmarcheren naar het Albertkanaal kon niet worden gegarandeerd, doch lichte eenheden zouden voor de Dijlestelling worden uitgezonden. De luchtstrijdkrachten zouden krachtig steunen. Het lag niet in het voornemen, belangrijke strijdkrachten vooruit te schuiven naar de Ourthe en Belgisch Luxemburg.

Generaal Gamelin onthulde hier plannen, die hij zich wel voorstelde te verwezenlijken, doch die nog niet waren vastgesteld. De plannen hielden nog niet meer in dan het vooruitbrengen van het front naar de Schelde en eventueel, onder gunstige omstandigheden, afhankelijk van de weerstand, welke de Belgen aan de Maas en het Albertkanaal zouden bieden, het daarna vooruitbrengen van het front naar de Dijle.

De energieke wijze, waarop België de verdediging voorbereidde, het gereed komen van meer gemechaniseerde en gemotoriseerde eenheden in Frankrijk en het groeien van de B.E.F. stimuleerden Generaal Gamelin echter tot wijziging van de plannen in dien zin, dat bij een verzoek om hulp van België onmiddellijk naar de Dijlestelling zou worden opgemarcheerd.

Generaal Georges, de Commandant van het N.O.-front, heeft hiertegen bezwaren ingebracht. Hij achtte dit plan niet rijp, de voorbereidingen onvoldoende, de ingewikkelde bevelvoering over de legers van drie landen niet verzekerd. In de Dijlestelling zouden de van het Albertkanaal terugvloeiende Belgen moeten worden opgevangen. Bovendien was er een tijdsruimte van

6—8 dagen nodig, om met het gros der troepen op de Dijlestelling aanwezig te zijn en men moest zich dan nog inrichten. In een bespreking te Londen werd het plan echter ondanks de gevaren, die er aan kleefden, vastgesteld.

De uitvoering zou zijn als volgt (zie schets 1):

- Het Belgische leger zou de Dijlestelling bezetten van Antwerpen tot Leuven (niet inb.)
- De B.E.F. van Leuven (inb.) tot Wavre (inb.)
- Ie Franse leger van Wavre (niet inb.) tot Namen.
- IXe Franse leger van Namen tot Mezieres.

In de plaats van het XVIIe C.A. op de N.-vleugel zou aldaar het VIIe leger worden gevormd, dat zou moeten opmarcheren naar het gebied W. van Antwerpen, als algemene reserve, teneinde eventueel het Belgische leger te ondersteunen en een aanval over de Schelde af te weren. Generaal Gamelin keek echter verder en ook de Engelsens waren bevreesd voor een raid door het zwak verdedigde Noord-Brabant naar Zeeland. Generaal Gamelin wenste een groot bruggenhoofd, waarin ook de Vesting Holland was opgenomen en waardoor de gehele kuststrook werd beschermd. Hij liet nu twee dingen onderzoeken, nl. de mogelijkheid, om op te rukken naar het Albertkanaal en voorts, om het VIIe leger te brengen naar Noord-Brabant, ten einde de verbinding te vormen tussen de Vesting Antwerpen en de Vesting Holland en Zeeland te beveiligen. De Generaals Georges en Billotte (1e Gr. d'A.) achtten het eerste ten eenen male uitgesloten en het tweede, de opmars naar Noord-Brabant, een gevaarlijk avontuur. De zwakte van de Peel-Raamstelling maakte het onwaarschijnlijk, dat de 5 of 6 Divisies, die voor Noord-Brabant nodig waren en waarvoor men 3—12 dagen voor aankomst nodig achtte, vóór de Duitsers aanwezig zouden zijn. De hypothèse Breda, zoals dit plan heette, werd nog niet aanvaard, doch het probleem liet Generaal Gamelin niet los.

Om te eniger tijd dit plan mogelijk te maken, was het gewenst, dat van Nederlandse en Belgische zijde de voorwaarden daarvoor werden geschapen en daartoe deed hij door middel van de Militaire Attaché te den Haag bij het Nederlandse Opperbevel de suggestie doen om:

- a. voorzieningen te treffen voor de verdediging van de lijn Geertruidenberg-kanaal naar Oosterhout-Breda;
- b. het beste tracé te zoeken voor de verdediging Breda—Antwerpen langs Mark of Aa en deze riviertjes uit te diepen als hindernis;
- c. zich niet te desinterresseren voor het gebied om Breda en Roosendaal.

Aan de Belgen werd gesuggereerd, hunnerzijds een tracé te zoeken voor verbinding van bovenbedoelde lijn met het kanaal van Turnhout, het front van de Vesting Antwerpen uit te breiden tot St. Leonard en na te gaan, of het mogelijk was, Antwerpen door een Div. Cav. te doen dekken ten Noorden van het Albertkanaal.

Onze Attaché Militaire te Parijs had inmiddels ook de lucht gekregen van de Franse voornemens en in een uitvoerig rapport van 25 November gaf hij daarvan kennis aan de Ministers van Oorlog, van Buitenlandse Zaken en de O.L.Z. Volgens hem zou dit rapport in het centrum van de belangstelling hebben gestaan, hoewel men dit uit de sobere verklaringen voor de Enquête Commissie van de oud-Minister van Defensie niet zou opmaken.

In dat rapport schetste hij de voornemens van Generaal Gamelin ten opzichte van de opmars naar België en Nederland, waarbij volgens zijn inlichtingen het VIIe leger, na verplaatst te zijn naar het gebied ten Westen van Antwerpen, zich gereed moest houden, om de toegang tot Zeeland te beveiligen

en de verbinding België—Holland tot stand te brengen, *om de gedachten te bepalen in de lijn Willemstad—Roosendaal—Antwerpen.*

Voorts bracht hij de wens over van Generaal Gamelin, dat de Nederlanders de omgeving van Breda in afwachting van de komst der Fransen als bruggenhoofd zouden vasthouden en geen fronten zouden gaan verdedigen, die niet in goede verhouding tot de bezettende troepen zouden staan. Volgens zijn zegslieden werd de Peel-Raamstelling te veel Oostelijk geacht, om daar hulp te kunnen verlenen.

In dit rapport zit een belangrijk verschil met de boodschap, die de Franse Attaché Militaire te den Haag moest overbrengen. Deze toch noemde de lijn Geertruidenberg—Breda—Antwerpen, welke 25 tot 30 km. Oostelijker ligt dan die, welke de Nederlandse Attaché Militaire noemde en die in 't geheel niet de verbinding over de Moerdijk dekte, wat Generaal Gamelin juist beoogde.

Generaal Reynders verklaart dan ook in een van zijn brochures, dat hij de lijn Willemstad—Roosendaal—Antwerpen van weinig betekenis achtte en verklaarde voor de Enquêtecommissie, dat wij ons niet naar Franse voornemens moesten richten, doch zelfstandig onze verdediging moesten bepalen. Voorts deelde Z. E. mede, te hebben getracht, de Fransen er toe te krijgen, hun troepen door te zenden naar de Peel-Raamstelling, die daartoe niet bereid waren. Uit de gegevens blijkt niet, hoe sterk de Franse troepen zouden zijn en wanneer zij konden worden verwacht.

Uit het voienstaande blijkt reeds, dat suggesties en rapporten van Attaché's Militaires, hoe belangrijk ook, geen zekere grondslag vormen voor de op te bouwen eigen plannen. Toch is het verwonderlijk, dat deze Franse voornemens geen enkele rol meer spelen in de plannen omtrent Noord-Brabant en men krijgt zelfs de indruk, dat deze in de strubbelingen over het militaire beleid tussen Regering en Opperbevel op de achtergrond zijn geraakt. Het is uiterst jammer, dat onze strikte opvatting van de neutraliteitspolitiek een beletsel vormde, om ons ter zake nader te oriënteren.

Het heeft intussen tot Maart geduurd, vóórdat de hypothese Breda definitief in de plannen werd opgenomen. Vermeld zij nog, dat het feit, dat Nederland in Zeeland een Brigade had geplaatst en inundatiën gesteld, enige geruststelling had gegeven en had doen afzien van de oorspronkelijke plannen, om aldaar versterkingen heen te zenden bij het loskomen van een Duitse aanval.

b. Het Alarm van Januari 1940 en de ontwikkeling van de plannen in de volgende maanden.

Op 10 Januari 1940 maakte bij Mechelen een Duits vliegtuig een noodlanding. De inzittende officieren trachtten de stukken, die zij bij zich hadden, te verbranden, doch uit hetgeen de Belgen in handen viel, bleek duidelijk het voornemen van een aanval door Nederland en België en bleek de inzet van de 7e Vlieger Divisie (parachutisten) bij Dinant.

Uit Berlijn kwam van de Belgische Militaire Attaché de waarschuwing te Brussel, dat dit geval oorzaak zou kunnen zijn van onmiddellijk loskomen van de aanval, om te voorkomen, dat geallieerde tegenmaatregelen zouden worden genomen. In België werden bijzondere maatregelen genomen en ook de Fransen en Engelsen werden gewaarschuwd. De stukken werden niet in fotocopie aan Engeland, Frankrijk en Nederland gezonden, daar men deze „troef" niet uit handen wenste te geven. Wel werd door middel van de Belgische Attaché

Militaire te den Haag aan de O.L.Z. medegedeeld, dat uit de stukken het duidelijke voornemen bleek, om ook Nederland aan te vallen. Aangezien uit die stukken de inzet van de Parachutistendivisie bij Dinant bleek, was er geen aanleiding, daaromtrent Nederland in te lichten. Er ontwikkelde zich een politieke en militaire gedachtenwisseling tussen Londen en Parijs met het gevolg, dat er hevige druk op de Belgen werd uitgeoefend om het verzoek te doen, dat de geallieerde troepen België zouden te hulp komen.

Van Franse en Engelse zijde achtte men het van belang, aldus een voorsprong op de Duitsers te krijgen, die althans het eerste gedeelte van de opmars zou onttrekken aan de Duitse luchtaanvallen, die waren te verwachten. Hoewel in de geallieerde plannen maatregelen ten opzichte van Zeeland en Noord-Brabant in het voornemen lagen, is van enige druk op de Nederlandse Regering op dat tijdstip niets bekend. In Nederland had men weliswaar bijzondere maatregelen genomen op grond van de Belgische mededeling, doch van onmiddellijk dreigend gevaar waren geen voortekenen aanwezig. In België was — volgens de beschikbare litteratuur — de Koning geneigd, om hulp te vragen, doch er werden van Engeland garanties gevraagd omtrent de politieke status van België na de oorlog alsmede economische bijstand. Het antwoord daarop van Engeland is weinig elegant geweest en toen de inlichtingen er op wezen, dat geen onmiddellijk gevaar dreigde, nam de Belgische Regering het besluit, niet om hulp te vragen.

Intussen was, om geen kostbare tijd te verliezen, het Franse leger gearmeerd en tot dicht tegen de Belgische grens opgesloten, gereed deze te overschrijden. De Belgische Chef van de Generale Staf gaf zelfs — buiten de Koning om — opdracht, de hindernissen van de wegen te verwijderen en niets aan een binnenrukken in de weg te leggen. Deze order werd door Generaal van Overstraeten, toen deze er kennis van kreeg, te niet gedaan en de grensbarrières werden wederom gesloten. Deze geschiedenis is aanleiding geweest, dat de Belgische Chef van de Generale Staf werd vervangen.

Aan Franse zijde waren de troepen enige dagen onder slecht winterweer aan de grens ondergebracht geweest en waren dus de voornemens aan de vijandelijke spionnagedienst min of meer gedemaskeerd. Het gevolg van de gebeurtenissen is geweest, dat de Fransen en Engelsen te kennen gaven, geen tweede maal op grond van Belgisch alarm de kans te willen lopen, de opmarsplannen bloot te leggen voor vijandelijke vliegers en dat België, indien het zou volharden in het wachten met een verzoek om hulp, tot haar grondgebied zou zijn gevioleerd, kans liep, eerst zeer vertraagd hulp te zullen krijgen. Men kan er zeker van zijn, dat de Duitsers van de opmars van de Franse troepen naar de grens op de hoogte zijn geweest en daaruit hun conclusies hebben getrokken, die van zeer grote invloed zijn geweest op de wijziging van hun operatieplan. De Belgen van hun kant otleenden aan de duidelijk gebleken Duitse aanvalsplannen het recht, om de gedachtenwisseling met de Fransen en Engelsen verder uit te breiden, dan tot nu toe, zonder dat deze het karakter van Stafbesprekingen aannam.

Toen in Februari de B.E.F. was aangegroeid tot twee Legerkorpsen à 5 Divisiën, terwijl 2 Divisiën de ontschepingen waren begonnen, stelde Generaal Georges, na overleg met Lord Gort, voor, de Sector van de B.E.F. naar het Noorden uit te breiden, een Frans Legerkorps op de Noordelijke vleugel te laten met bestemming de Schelde en het VIIe leger in reserve te brengen. Dit voorstel is niet aanvaard. In Maart werd de manoeuvre Breda definitief opgenomen in het plan-Dijle, met dien verstande, dat daartoe een afzonderlijk bevel

nodig was. Ongetwijfeld is van invloed geweest de vrees van de Engelsen, dat de Duitsers zich door een snelle onderneming zouden meester maken van Zeeland. Er dient te worden vastgesteld, zulks in verband met de later geuite critiek op Generaal Gamelin, dat het plan-Dijle en de manoeuvre-Breda in volle overeenstemming met de Franse en Engelse Regering en met de Engelse Chiefs of Staff ¹⁾ is vastgesteld. De critiek o.a. van Winston Churchill is dan ook niet geheel billijk. Wel moet worden gewezen op de grote risico's, die er aan verbonden waren, nu de Belgen eerst hulp zouden inroepen, nadat de aanval zou zijn los gekomen en dus het volle gewicht van de Duitse luchtmacht tegen de opmarcherende legers zou worden ingezet.

De Franse en Engelse Regeringen en militaire leiders hadden intussen nog andere zorgen. Sedert November 1939 was de oorlog in Finland aan de gang en er was een Frans/Engelse hulpexpeditie in voorbereiding, die door de weigering van Noorwegen en Zweden om doortocht te verlenen en andere oorzaken zodanig werd vertraagd, dat inmiddels de wapenstilstand op 13 Maart tot stand kwam.

Verder moet ik er aan herinneren, dat de in voorbereiding zijnde maatregelen voor het bezetten van Noorse havens werden doorkruist door de Duitse aanval op Denemarken en Noorwegen en dat de Frans/Engelse expeditie naar Noorwegen een echec werd, dat zijn terugslag in beide landen had. Voorts was het optreden van de sedert 21 Maart als Président du Conseil opgetreden Reynaud oorzaak van een ernstige politieke en militaire commando-crisis. De expeditie-Noorwegen was nog niet geheel geliquideerd, toen de Duitse aanval op 10 Mei los kwam.

Op 9 April, de dag van de inval in Denemarken en Noorwegen, had Reynaud het Comité de Guerre bijeengeroepen en daar te kennen gegeven, dat het noodzakelijk was, dat op het Front N.E. het initiatief werd genomen en dat dus de voorwaartse beweging der Frans/Engelsen in België de Duitsers moest voorkomen. De berichten uit Duitsland deden vermoeden, dat de aanval in het Noorden het voorspel was van een aanval in het Westen. De Franse legers werden gealarmeerd en delen daarvan sloten weder naar de Belgische grens op, hetgeen Belgische tegenmaatregelen tengevolge had.

In een vergadering te Londen werd besloten, een officiële *démarche* bij de Belgen te doen, opdat deze thans de Frans/Engelse legers zouden binnenroepen. Van Belgische zijde is hierop geantwoord, dat de zaak opnieuw in overweging zou worden genomen, indien de verzekering werd gegeven, dat de Frans/Engelse legers tot het Albertkanaal zouden oprukken. Hiervoor kon Generaal Gamelin onmogelijk de garantie geven, doch wel werd aan de Belgen te kennen gegeven, dat men alles zou doen wat mogelijk was, om zo spoedig mogelijk na het bereiken van de Dijle verder op te rukken. De Belgische Regering heeft daarop in haar houding volhard, om niet eerder bijstand te vragen, dan nadat de grenzen door de Duitsers zouden zijn overschreden. Hoewel men zich hierbij neerlegde, werd in Londen echter vastgesteld, dat men België zou binnenrukken ook zonder toestemming, ingeval Nederland alleen werd aangevallen. Generaal Gamelin was hierover zeer ongerust in verband met de consequenties, doch tot zijn geruststelling vernam hij, dat de Belgen in dat geval om hulp zouden vragen.

In April bracht Generaal Giraud, de Bevelhebber van het VIIe leger, zijn

¹⁾ Volgens Churchill waren de Engelse Chiefs of Staff er tegen, doch hebben zij zich er bij neergelegd.

bezwaren naar voren tegen de manoeuvre-Breda, nl., dat Noord-Brabant zonder natuurlijke hindernissen was, de moeilijke passage door Antwerpen onder bedreiging van de Duitse luchtmacht, de lange en moeilijke verbindingen. Generaal Billotte ging daarmee accoord, evenals Generaal Georges, die er nogmaals op wees, dat er onvoldoende reserves waren en dat men die kon versterken, door de opdracht voor het VIIe leger te wijzigen. Hiertoe was z.i. te meer reden, nu in Nederland was besloten, de Peel-Raamstelling niet hardnekkig te verdedigen, doch daarin slechts enkele bataljons zonder artillerie achter te laten en de hardnekkige verdediging te voeren in de Vesting Holland, als gevolg van de omstandigheid, dat de Belgen hadden geweigerd, hun stelling aan het Albertkanaal aan te doen sluiten aan de Peelstelling. Hierdoor was volgens Generaal Georges de couloir Venlo—Breda open gekomen en werd de manoeuvre van het VIIe leger des te gevaarlijker. Liet men deze echter vervallen, dan zou men op de linkervleugel met één L.K. à twee Divisiën kunnen volstaan, waardoor men enige Divisiën, waaronder twee gemotoriseerde Infanterie-Divisiën en een Division légère mécanique uitspaarde.

Generaal Gamelin hechtte echter zoveel waarde aan de verbinding België—Holland en de verdediging van Zeeland en de Schelde, dat het plan werd gehandhaafd.

Het Belgische Opperbevel was inmiddels voldoende op de hoogte gekomen van de steun, die zou worden verleend en de wijze van opmars. Echter had het overleg vrijwel uitsluitend aan de top plaats en kon dit niet naar beneden voldoende worden uitgewerkt. Allerlei kwesties, die oplossing eisten voor een goed samenspel (bevelvoering, verbindingen, coördinatie van spoorwegen, bruggen, enz.) waren niet geregeld;

Hoe noodzakelijk bv. een-hoofdige bevelvoering was, blijkt wel, als men nagaat, dat het VIIe leger door het Belgische leger moest oprukken. Het VIIe leger ressorteerde evenals het Engelse leger onder Generaal Georges, de Belgische Koning was autonoom en naast het Engelse leger stonden het Ie, IXe en IIe leger onder Generaal Billotte. Eerst 12 Mei is daar eenheid in gekomen, doordat de Koning van België en Lord Gort bereid waren zich te voegen naar de aanwijzingen van Generaal Billotte.

Niettegenstaande de druk van Franse zijde, om de Dijlestelling in te richten, anti-tankhindernissen aan te leggen, de Maaslinie Namen—Givet te versterken, enz., hebben de Belgen daaraan slechts ten dele kunnen voldoen en met name was het gedeelte Wavre—Namen onvoldoende versterkt. De zware vorst in het begin van 1940 heeft de versterkingswerkzaamheden zowel in Frankrijk als in Nederland en België gedurende twee maanden onmogelijk gemaakt.

Van belang is, aandacht te wijden aan een gedachtenwisseling tussen Nederland en België. In Februari had in Nederland de wisseling van Opperbevelhebber plaats. Van Februari tot April zijn via de Belgische Militaire Attaché in den Haag en de Nederlandse Militaire Attaché in Brussel pogingen aangewend, om de Belgen er toe te brengen, hun linkervleugel te doen aansluiten aan de Peel-Raamstelling te Weert. Daarbij is, volgens Generaal van Overstraeten, de mogelijkheid in uitzicht gesteld, dat een versterking van de Peel-Raamstelling zou plaats hebben met troepen, ter waarde van een legerkorps, indien de Belgische verdediging zich daaraan zou aansluiten. Indien de aansluiting niet tot stand kwam, zou overwogen worden, het IIIe L.K. en de Lt.-Div. uit Noord-Brabant terug te nemen tot Noord van de rivieren. De Belgen hebben dit zeer ernstig overwogen, omdat het vooruit brengen van hun linker-

vleugel en aansluiting met Nederland hun vele voordelen zou brengen. De Belgische Militaire Attaché bracht, op uitnodiging van het Nederlandse Opperbevel, een bezoek aan de Peel-Raamstelling, doch zijn rapport aan Brussel was niet overtuigend. (De Generaal van Overstraeten werd begin Mei '40 uitgenodigd tot een bezoek aan de Peel, dat niet meer heeft plaats gehad).

Uit de gedachtenwisseling, zoals die is weergegeven door de Generaal van Overstraeten (Nederlandse concrete gegevens zijn er niet), blijkt weinig hoge waardering van de Peel-Raamstelling aan Belgische zijde en een geheel verschillende visie op de gewenste wijze van verdediging in Noord-Brabant dan aan Nederlandse zijde.

Het Belgische standpunt is als volgt samen te vatten. De verdediging van de stelling met een L.K. en een Lt.-Div. komt neer op een zwakke dekkingslinie. De stelling ligt te ver Oostelijk om tijdig met geallieerde troepen te kunnen worden versterkt, is kwetsbaar op beide vleugels en kan door luchtlandingen achter de stelling in gevaar worden gebracht. Vermindering van de troepen in Noord-Brabant zou de toestand verergeren en het gevaar aantrekken. De toestand zou aanmerkelijk verbeteren, indien een Legerkorps extra in Noord-Brabant zou worden gebracht en daarmee een verdediging in de diepte werd voorbereid bv. op de lijn Heusden—Tilburg—Arendonck, in welke lijn een geheel ingerichte stelling met doorlopende anti-tankhindernis, kazematten en draadversperringen zou moeten komen. In dit geval zou coördinatie der verdediging in de beide landen mogelijk zijn. De Nederlanders en de Belgen zouden naast elkaar van stelling op stelling moeten teruggaan, ten einde de hardnekkige verdediging tenslotte te voeren te zamen met de te hulp gesnelde geallieerde troepen. Van Belgische zijde was men tenslotte bereid om, indien onzerzijds een stelling werd gebouwd en verdedigd ter hoogte van Tilburg, de sterkte der troepen aan en vóór het Albertkanaal tussen Maastricht en Arendonck van $4\frac{1}{2}$ Div. op te voeren tot drie legerkorpsen, waarvan er een à drie Divn. Noord van het Albertkanaal zou komen.

Het vorenstaande toont aan, dat de nieuwe O.L.Z. na de overname van het bevel, alvorens definitief zijn besluit te nemen, heeft getracht, aansluiting tussen de Belgische en Nederlandse verdediging te krijgen en daartoe zelfs overwoog, de voor de Peel-Raamstelling aanvankelijk beschikbaar gestelde troepen te versterken. De standpunten liepen echter te veel uit elkaar. Het Nederlandse Opperbevel achtte de door de Belgische legerleiding gewenste stelling te ver Westelijk en de door de Belgen gesuggereerde manoeuvre in de diepte onuitvoerbaar.

Intussen had in Maart 1940 de Attaché Militaire te Parijs opdracht ontvangen, te polsen, in hoeverre invloed op de Belgen uitgeoefend kon worden, om hunnerzijds aansluiting aan de Peel-Raamstelling te bewerkstelligen. Op 5 April deelde Generaal Gamelin aan onze Attaché Militaire te Parijs mede, dat, naar hij meende, de Belgen niet bereid zouden zijn, aan te sluiten aan de Peel-Raamstelling omdat deze stelling te ver Oostelijk lag, om tijdig door de Fransen te kunnen worden bereikt. Daar Generaal Gamelin grote waarde hechtte aan de verbinding met Nederland (Breda—Dordrecht) hoopte hij, dat deze door Nederlandse troepen zou worden beschermd, bv. in een lijn Noord—Zuid ter hoogte van Tilburg, hetgeen zou aansluiten bij de Belgen ter hoogte van Turnhout. Voorts werd medegedeeld, dat snelle troepen van het VIIe leger via Antwerpen naar Noord-Brabant zouden worden gedirigeerd en dat een oprukken naar de Peel-Raamstelling onzeker was. De Attaché

Militaire berichtte deze gegevens in een persoonlijk onderhoud aan de O.L.Z. te Eindhoven nog op dezelfde dag.

Wij zien dus, dat de wensen van de Belgische en de Franse legerleiding met elkaar overeenkwamen ten opzichte van een stelling ter hoogte van Tilburg, dat nogmaals vast kwam te staan, dat in de Peel-Raamstelling niet op tijdige Franse hulp viel te rekenen en dat de Belgen niet op de Peel-Raamstelling bij Weert wilden aansluiten, omdat zij niet het minste vertrouwen in die stelling hadden.

Onze O.L.Z. stond nu voor een zeer moeilijke beslissing. Indien hij aan de Belgisch—Franse wensen tegemoet zou zijn gekomen, zou ter hoogte van Tilburg nog moeten zijn begonnen met het aanleggen van stellingen, een arbeid, waarmede maanden gemoeid zouden zijn. Practisch — gezien de toenemende dreiging uit het Oosten — moest er dus rekening mede worden gehouden, dat die troepen in het open veld zouden moeten strijden, terwijl weinig zekerheid bestond, dat Franse troepen tijdig ter plaatse zouden zijn om de Duitse schok op te vangen. De stelling, die er nu eenmaal was, had de bekende nadelen en de Belgen waren, zelfs indien deze stelling met een legerkorps werd versterkt, niet bereid, het gat tussen hun verdediging en de rechtervleugel, op te vulien. Er was dus geen mogelijkheid, op die hoogte een weerstand van betekenis te bieden. De O.L.Z. moest er echter rekening mede houden, dat de Zuidflank van de Grebbelinie onbeschermd zou zijn, wanneer de verdediging in Noord-Brabant zou ineenstorten. Aangezien het voldoen aan de Franse en Belgische wensen op dit late tijdstip onvoldoende garantie voor een krachtige weerstand in Noord-Brabant bood en dus op die wijze de beveiliging van de Zuidflank der Grebbelinie niet was verzekerd, koos Z.E., geheel af te zien van de hardnekkige verdediging in Noord-Brabant, het IIIe L.K. te bestemmen voor een stelling achter de Waal-Linge en de Lt. Div. voor algemene reserve.

In hoeverre het juist was, hetgeen Generaal van Overstraeten schrijft, dat in April volgens de Belgische Militaire Attaché te den Haag aldaar meerdere geneigdheid ontstond, in het bijzonder bij de Minister van Defensie, om tegemoet te komen aan de Belgische suggesties, moet ik voor zijn rekening laten. Hij vermeldt er bij, dat volgens deze zegsman eerst na 6 maanden met de aanleg van een stelling bij Tilburg kon worden begonnen.

Het Belgische verdedigingsplan, zoals zich dat had ontwikkeld, kan men als volgt omschrijven:

- a. Waarschuwings- en verdragingsorganen aan het Kanaal van Turnhout, het Canal de Jonction en in het gebied ten Oosten van de Maas voeren vernielingen uit en verschaffen de nodige tijdwinst voor de achterliggende troepen.
- b. Verdediging van een dekkingspositie aan het Albertkanaal en aan de Maas van Luik tot Namen gedurende de tijd, die de Frans—Britse strijdkrachten nodig hebben, om zich voor de verdediging in slagorde op te stellen op de lijn Antwerpen—Namen—Givet.
- c. Tezamen met de Brits—Franse strijdkrachten verdedigen van de onder b. genoemde stelling, waarbij het gedeelte Antwerpen—Leuven (niet inb.) voor rekening van het Belgische leger komt.

Wat er moest gebeuren, indien de gezamenlijke verdediging van de Dijlestelling niet zou slagen, stond niet vast.

In de Belgische verdedigingsgedachte was het nationale reduit Antwerpen—Gent het laatste toevluchtsoord, doch eenmaal naast de Fransen en Engelsen

in een stelling staande, werd het lot van het Belgische leger vastgekoppeld aan dat van de anderen. De vraag, of het Belgische leger zij aan zij met de Fransen en Engelsen eventueel zou moeten terugwijken naar Frankrijk, dan wel zich moest isoleren in het nationale reduit, is door de insluiting der Noordelijke legers na 20 Mei vanzelf opgelost.

Voor de samenstelling van het Belgische leger wordt verwezen naar Bijlage 2; voor de opstelling naar Schets Nr. 2.

d. Samenvatting.

Vatten wij het vorenstaande samen, dan blijkt, dat wij, gedwongen zijnde, zelfstandig onze landsverdediging te bepalen, een stelling hadden gekozen, die weliswaar goede kwaliteiten had, doch bepaalde nadelen, die oorzaak waren, dat de Belgische legerleiding daarin geen vertrouwen had. Zij was daarom niet bereid, haar verdediging daaraan te doen aansluiten. Zowel de Franse als de Belgische legerleiding achtte deze stelling te ver Oostelijk, zodat het onmogelijk geacht werd, dat aldaar hulp zou kunnen worden verleend, vóórdat zij door de Duitsers zou zijn overlopen. De Belgische legerleiding was tenslotte wel bereid haar verdediging te doen aansluiten aan een stelling, die niet verder Oostelijk lag dan ter hoogte van Tilburg, mits deze geheel ingericht en bezet was. Zij wenste overeenkomstig haar eigen systeem, een geëchelonnerde verdediging in de diepte met uiteindelijke weerstand daar, waar op Franse hulp viel te rekenen.

Generaal Gamelin achtte het in overeenstemming met de Engelsen van het hoogste belang, dat de toegang tot Zeeland aan de Duitsers werd ontzegd en dat een soliede verbinding tot stand kwam tussen de Belgische verdediging bij of ten Oosten van Antwerpen en de Vesting Holland, voor welke taak hij tenslotte een Frans leger bestemde. Hij achtte het geheel onzeker de Peel-Raamstelling tijdig te kunnen bereiken en vreesde in dat geval voor zijn lange en kwetsbare verbindingen.

Reeds vóór dat Franse hulpverlening in Noord-Brabant vaste vorm had aangenomen, suggereerde hij eind November '39 het treffen van voorbereidingen ter hoogte van Breda, om de hulpverlening te vergemakkelijken. Toen deze in April '40 geheel was voorbereid, gaf Generaal Gamelin te kennen, dat ook zijnerzijds prijs werd gesteld op een stelling ter hoogte van Tilburg, waarin de opmars der Franse troepen kon worden gedekt in aansluiting aan de Belgische verdediging. In April was het echter te laat, om nog aan stellingbouw bij Tilburg te gaan beginnen en onze O.L.Z. kon daarop niet meer voldoende vertrouwen. Aangezien hij bovendien geen vertrouwen had in de Peel-Raamstelling en door het vooruit brengen der verdediging Noord van de rivieren naar de Grebbelinie een verlengd Zuidfront was ontstaan, dat beveiliging eiste, moest hij hiervoor en tevens voor het verkrijgen van reserves, wel troepen uit Noord-Brabant bestemmen.

Indien het mogelijk ware geweest om tijdig, vóórdat veel geld in de Peel-Raamstelling was gestoken, met de Fransen en Belgen overleg te plegen, dan zou daaruit hebben kunnen blijken, dat voor onze troepen in Noord-Brabant een duidelijke taak bestond in gemeenschappelijk verband, nl. om zich ter hoogte van midden Noord-Brabant (Breda of Tilburg) ter verdediging in te richten, ten einde de toegang naar Zeeland te beletten en de verbinding tussen de Vesting Antwerpen en de Vesting Holland tot stand te brengen, aanvaardbaar alleen, daarna tezamen met Franse hulpstroepen. Dit zou dan echter ten

gevolge moeten hebben gehad, dat tussen deze stelling en de Maas slechts zwakke, vertragende weerstand had kunnen worden gevoerd (bv. door Lt.-Div. en Peel-Divisie) en dat ten Noorden van de rivieren de verdediging in het Oostfront Vesting Holland had moeten worden gevoerd met alle nadelen van dien.

Ons leger was te zwak, om tegelijkertijd een vergroot centraal reduit ten Noorden van de rivieren te verdedigen en een belangrijke taak als bovengenoemd in Noord-Brabant te vervullen.

Uit het feit, dat de Fransen de Peel-Raamstelling niet gunstig achtten, mag niet worden afgeleid, dat het hun onverschillig was, of daarin al dan niet weerstand werd geboden, zoals uit het Memorandum van onze Attaché Militaire te Parijs zou kunnen volgen. Generaal Georges heeft het los laten daarvan als een groot bezwaar van de manoeuvre Breda aangevoerd. Hoewel de suggesties van Generaal Gamelin in November en het rapport van onze Attaché Militaire te Parijs weinig concrete gegevens bevatten omtrent tijdstip en sterkte der te verwachten troepen en nog niet voldoende waren om daarop onze maatregelen volledig te baseren, wekt het toch verwondering, dat op die suggesties op geen enkele wijze is gereageerd, terwijl toch de Regering zich toenmaals met het gevolgde beleid van de O.L.Z., o.m. ten opzichte van de Peel-Raamstelling, niet kon verenigen.

Toen deze hulpverlening na vele maanden opnieuw werd aangesneden, was het voor effectieve maatregelen, i.c. stellingbouw, te laat.

Er heeft zich, zoals wij zagen, in het voorjaar van 1940 een meer uitvoerige gedachtenwisseling ontwikkeld met de Belgische legerleiding dan de normale informaties van Militaire Attachés. Tussen de Belgische legerleiding en de Frans/Engelse heeft na het incident-Mechelen een nog veel uitvoeriger gedachtenwisseling en uitwisseling van gegevens plaats gehad. M.i. waren deze moreel gerechtvaardigd, omdat het ging om de verdediging van menselijke rechten en vrijheden tegenover een agressor zonder scrupules, die toen reeds blijken van kwade trouw had gegeven. Het is slechts te betreuren, dat onze neutraliteitspolitiek ons te scrupuleus had gemaakt, om eerder en vollediger besprekingen te voeren.

6. Het Duitse operatieplan II.

(Zie schets No. 1).

Het Duitse aanvalsplan I werd herhaaldelijk aangevuld en gewijzigd, doch onderging zijn grote wijziging in Februari 1940. Uit het feit, dat de Franse legers in de afgelopen maanden België niet waren binnengerukt, niettegenstaande uit de bij de Duitsers nauwkeurig bekende opstelling der Franse legers duidelijk de bedoeling bleek, dat een opmars in het voornemen lag en uit andere inlichtingen hadden Hitler en zijn generaals de zekerheid gekregen, dat de Frans/Engelse legers slechts met toestemming van de Belgen in België zouden oprukken en dat de Belgen die toestemming niet zouden verlenen, vóórdat de grens werd overschreden door de Duitsers. Men wist echter nog niet, of Generaal Gamelin in dat geval zelfstandig mocht handelen, dan wel toestemming van zijn Regering nodig had. Vorenstaand feit verzekerde de Duitsers een voorsprong van 6—8 dagen. Er werden eveneens belangrijke wijzigingen gebracht in de gereedstelling en rigoureuze maatregelen voor de geheimhouding getroffen. Uit de maatregelen in België, Nederland en Frankrijk in November en vooral in Januari was gebleken, dat voor de aanval vastgestelde termijnen

onmiddellijk bekend waren geworden, zodat er ergens een lek moest zitten. Hitler beval daarom reeds eind Januari een geheel nieuwe gedragslijn voor de gereedstelling. Terwijl aanvankelijk een aanlooptijd van 5 à 6 dagen nodig was, werd deze verkort tot enkele dagen door slechts die troepen vooraan in het grensgebied te schuiven, die de eerste weerstanden moesten overwinnen en de andere troepen verder achterwaarts te laten met het plan, deze te doen opsluiten tijdens het oponthoud, veroorzaakt door de eerste gevechten. Op het laatste ogenblik kon de beslissing omtrent het uitvoeren van de aanval nog ongedaan worden gemaakt.

Verder beval Hitler, dat de belangrijke rivierovergangen en strategische punten door kleine, bliksemsnel optredende afdelingen verrassend moesten worden aangevallen, omdat dergelijke aanvallen op een niet gereedstaande tegenstander meer kans op succes beloofden, dan een aanval met grote troepen-eenheden op een gereedstaande vijand. Deze overvallen zijn over de gehele lijn voorbereid met toepassing van uniformen van de geallieerde legers, soldaten in burgerkleding e.d. Bovendien gaf hij bevelen voor de geheimhouding der bevelen zoals:

- het beperken van het aantal der volledig ingewijden, nimmer het doel van de bevelen en verplaatsingen aangeven, namen van ingewijden noteren, e.d.;
- het grensverkeer met Holland en België laten doorgaan tot het laatste ogenblik en douanebeambten uitschakelen bij de voorbereiding van noodzakelijke grensmaatregelen.

Wij zullen zien, dat dientengevolge Frankrijk te laat op de hoogte kwam van de voorgenomen aanval op 10 Mei en Nederland en België slechts dank zij Majoor Oster werden ingelicht. Bleek tot nu toe de gereedstelling telkens min of meer uit de troepenbewegingen van de Rijn Westwaarts gedurende een 5-daagse aanlooperperiode, dit was nu afgelopen.

Het aanvalsplaan zelf onderging eveneens, zoals vermeld, belangrijke wijzigingen. Het zwaartepunt van de aanval werd verplaatst van Legergroep B naar A.

Het 4e Leger werd ingedeeld bij A en de Noordelijke scheidingslijn van het 4e Leger (die nu dus tevens de scheidingslijn tussen de beide Legergroepen werd en liep van Luik in recht Westelijke richting) werd verlegd van Luik langs Maas en Sambre. Hiermede verviel het aanvankelijke plan, om dit Leger zo nodig ten Z.W. van Luik naar het Noorden te doen inzwemmen.

Taak van Legergroep B werd:

- Nederland bezetten, waartoe Noord van het 6e Leger het 18e Leger werd gevormd.
- De Belgische grensversterkingen doorbreken, het Belgische leger en toesnellende Frans/Engelse strijdkrachten verslaan en zoveel mogelijk vijandelijke troepen aan zich trekken.

Bij deze Legergroep werden drie Pantserdivisiën ingedeeld. De Vesting Holland moest worden vermeesterd met behulp van inzet van een Luftlandekorps, dat de as Moerdijk—Rotterdam en het Regeringscentrum moest vermeesteren en vasthouden, tot de grondtroepen te hulp zouden snellen.

Het 18e Leger moest aanvallen:

- met een A.K. Noord van de Rijn, waarvan een Cav.Div. in de Noordelijke provinciën en twee Divisiën met twee S.S. Standarten over de IJssel,
- met een A.K. bestaande uit vier Inf. Divisiën, de 9e Pantserdivisie en een S.S.-Divisie Zuid van de Rijn-Waal en Noord van de lijn Venray—Helmond—Eindhoven—Antwerpen.

Een Luchtlandekorps moest zich meester maken van de Regeringszetel Den Haag en de as Moerdijk—Dordrecht—Rotterdam. Delen van 18e Leger moesten de verbinding met de Luchttroepen tot stand brengen en doordringen in de Vesting Holland, delen moesten snel doorstoten naar Vlissingen en bovendien moest het Noordfront van Antwerpen worden afgesloten.

Het 6e Leger bestond uit 19 Inf. Divisiën, een gemotoriseerde Divisie en twee Pantserdivisiën. Het moest aanvallen tussen Venlo en Luik, de Belgische versterkingen doorbreken en oprukken richting Brussel. Luik moest worden ingesloten, evenals Antwerpen, zonder daar veel troepen aan te besteden. De twee Pantserdivisiën (3 en 4) moesten over Maastricht doorstoten en hiertoe was van essentieel belang, dat het fort Eben Emael werd uitgeschakeld en de bruggen West van Maastricht over het Albertkanaal onbeschadigd in handen kwamen. Daartoe was een onderneming op touw gezet met zweefvliegtuigen en parachutisten. Het doorbreken van de Belgische versterkingen op dit punt moest de Noord en Zuid daarvan gelegen Maas- en Albertkanaalverdediging doen ineenstorten. Zoals wij weten, is dit gelukt. Voor het gehele front van Arnhem tot Maastricht werden overvalcommando's, geheel of gedeeltelijk gekleed in burger of in Nederlandse uniform, opgeleid voor vermeerstering der bruggen.

Het zwaartepunt van de gehele aanval kwam te liggen bij de *Legergroep A*, die bestond uit 4e, 12e en 16e Leger. Het 4e Leger, bestaande uit 13 Inf. Divisiën, waarvan 1 gemotoriseerd, en twee Pantserdivisiën (5 en 7), moest snel oprukken door de Belgische Ardennen, de Maaslinie Namen—Fumay doorstoten, bruggenhoofden vormen en vervolgens naar het Westen oprukken. Het 12e Leger, bestaande uit 10 Inf. Divisiën en een Bergdivisie, moest de Zuidvleugel van het 4e Leger *offensief* beschermen tegen uit het Zuiden oprukkende Franse aanvalstroepen. Het 16e Leger, bestaande uit 15 Divisiën, moest het verband tot stand brengen tussen het Saarfront (*Legergroep C*) bij Petl en de linkervleugel van het 12e Leger. In het gebied van 12e en 16e Leger werd de Pantsergroep v. Kleist gereedgesteld, bestaande uit XIX A.K. (1, 2 en 10 Pantserdiv.) onder bevel van Generaal Guderian en XXXXI A.K. (bestaande uit 6 en 8 Pantserdiv.) en XIV A.K. (bestaande uit 3 gemotoriseerde Divisiën). Deze Pantsergruppe moest snel door Luxemburg stoten, de Maas bij Sedan forceren en oprukken richting Laon.

Het lag in het voornemen, door de Pantsergruppe v. Kleist en de Pantserdiv. van 4e Leger een enorme Pantserkeil te doen vormen, die gedeeltelijk achter de versterkingen aan de Franse Noordgrens langs in de richting van de beneden Somme moest stormen en de kust bereiken. Men wilde aldus scheiding maken tussen de legers in België en die in Frankrijk, de eerste vernietigen en daarna zich tegen Frankrijk zelf richten.

Aangezien de Zuidvleugel van de aanvalsgroepen steeds langer zou worden, was de snelle aanvoer van reserves voorzien, waardoor zowel de stoot naar het Westen op krachten kon blijven als een verdedigend front aan Aisne-Aisne/Oise/Sommekanaal en Somme kon worden gevormd. Daartoe stonden gedeeltelijk achter 12e en 16e Leger, gedeeltelijk in het gebied van *Legergroep C* opgesteld reserve Divisiën en twee Legercommando's, die naar behoefte tot Legers gevormd konden worden. De reserves in *Legergroep C* moesten aldaar aanvalsvoorbereidingen suggereren en een schijnaanval in het Saargebied werd voorbereid. Dit plan vormde een zuivere doorbrekingsmanoeuvre en is op 10 Mei en volgende dagen uitgevoerd met het bekende succes. Door organisatie waren de Pantserdivisiën samengesteld uit de typen vechtwagens.

die overeenkwamen met de sterkte van de tegenstander. Tegen Nederland en Noord-België traden dus de oudere vechtwagentypen op.

PAUZE

De Voorzitter:

Ik heropen de vergadering. Alvorens het woord weer te geven aan de Generaal-Majoor Nierstrasz zou ik nog een tweetal mededelingen willen doen.

Ten eerste, dat de Generaal Nierstrasz zich bereid heeft verklaard om na afloop van het tweede gedeelte eventuele vragen, welke uit de vergadering mochten rijzen, te beantwoorden.

De tweede mededeling is er een van meer huishoudelijke aard. Ik heb in het begin gezegd, dat het Bestuur zich gelukkig prijst het besluit te hebben genomen de bijeenkomst hier in Eindhoven in de provincie Noord-Brabant te houden. Een van de overwegingen, die het Bestuur er bijna van hadden weerhouden dit te doen, is het zeer geringe aantal leden, dat wij zowel hier als in de verschillende Zuidelijke garnizoenen hebben. Ik hoop, dat het offensief naar het Zuiden, dat wij vanavond hebben ondernomen, dezelfde gunstige gevolgen heeft als het offensief naar het Oosten in casu naar Ede, dat korte tijd geleden is ondernomen. Onze Secretaris-Penningmeester, de heer Boots, is gaarne bereid om na afloop van het tweede gedeelte de nieuwe leden in te boeken.

Dan geef ik nu het woord aan Generaal-Majoor Nierstrasz.

7. De opmars van het VIIe Leger naar Nederland.

a. Samenstelling en opdracht.

Bevelhebber van het VIIe Leger was de Général d'Armée H. H. Giraud. Het VIIe Leger bestond uit:

- 1e Division Légère Mécanique (1e D.M.L.) (Gén. Picard).
- XVI C.A. (Gén. Fagalde).
- I C.A. (Gén. Sciard).
- 4e D.I. reserve.

Samenstelling dezer eenheden:

1e D.M.L. ¹⁾

a. 1e B.L.M.: Brigade de Combat (Col. de Brauer)

4e Reg. Cuirassiers (R.C.) (Col. Paupée)

18e Reg. Dragons (R.D.) (Col. Pinon).

Beide Regimenten bestonden uit een Groupe van twee Escadrons chars Somua en een Groupe van twee Escadrons chars Hotchkiss '39.

b. 2e B.L.M.: Brigade de découverte (Col. de Beauchesne)

6e Reg. Cuirassiers (R.C.) (Col. Dario), bestaande uit:

1e Gr. d'Esc. (Comm. du Ferron)

2e Gr. d'Esc. (Comm. Michon).

Beide groepen bestaande uit een Esk. pantserwagens Panhard en een Esk. motorrijders.

---

¹⁾ De drie D.M.L., welke Frankrijk bezat, waren de beste Franse Divisiën, na langdurige proeven georganiseerd.

4e Reg. Dragons Portés (Col. de Causans), bestaande uit drie bataljons (elk à een Esc. fuseliers motocycl., een Esc. chars de reconnaissance Renault, twee Esc. fus. sur chenillettes en een Esc. Can. et engins) en een Esc. div.^{re} de Canons-antichars de 25.

c. *Artillerie*: 74e R.A. à 2 Gr. de 75
1 Gr. de 105.

De Franse C.A. en D.I. bevatten Groupes de Reconnaissance (G.R., C.A. en G.R. D.I.) die geheel of gedeeltelijk gemotoriseerd waren.

Gén. Giraud had onder bevel van de C.-2 B.L.M., de Col. de Beauchesne, enige Groupements doen vormen, samengesteld uit gemotoriseerde delen van enige G.R., die voor de opmars naar Nederland bepaalde taken hadden en die tegelijk met de 1e D.L.M. vooruit gingen.

Deze Groupements waren:

1e: *Gr. Lestoquoi*, bestaande uit:

- a. 2e G.R.C.A. (van 1 C.A.) (Lt. Col. Lestoquoi)
— 1e Gr. d'Esc. (Chef d'Esc. Antoine de Touchet)
1e Esc. motocycl. (Cap. Michel)
2e Esc. motocycl. (Cap. Jouslin de Pisseloupe de Noray)
— 2e Gr. d'Esc. (Chef d'Esc. Michel de Touchet)
3e Esc. motocycl. (Cap. Peyerimhof)
4e Esc. mitr. et can. 25 (Cap. Chatel).
- b. 5e G.R.D.I. (van 25 D.L.M.) (Lt. Col. d'Arodes)
een Esc. motocycl., een Esc. mitr. et engins, een Esc. pantserwagens Panhard en een Esc. Chars Hotchkiss.

2e: *Gr. Moslard*.

- a. 12e G.R.D.I. (van 4 D.I.) (Lt. Col. Moslard)
een Esc. motocycl. en een Esc. mitr. et engins.
- b. 27e G.R.D.I. (van 21 D.I.) (Chef d'Esc. Vonderheyden) als 12e G.R.D.I.
- c. 2e G.R.D.I. (van 9 D.I.M.) (Lt. Col. d'Astaffort) als 5e G.R.D.I.

1 C.A. bestond uit:

- 2e G.R.C.A. (zie sub 1e a)
— 25e Div. Inf. Mot. (D.I.M.) (Gén. Molinié)
38 R.I., 121 R.I., 92 R.I.
— 60e D.I. (Gén. Des Laurens; C.I.D. Col. Guihard)
241 R.I. (Col. de Chilly), 270 R.I. (Col. Falleur), 271 R.I. (Comm.
?), 50 R.A. mixte, 68 G.R.D.I. (Comm. O'Mahony).

XVI C.A. bestond uit:

- 18e G.R.C.A.
— 9e D.I.M. (Gén. Didelet)
(13, 95, 131 R.I.)
— 21e D.I. (Gén. Languetot).

Aan de kust van Duinkerken tot Calais bevond zich 68e D.I. (Gén. Beaufrère; C.I.D. Gén. Durand) bestaande uit: 224 R.I. (Lt. Col. Cante), 225 R.I. (Col. Minot), 341 R.I. (Lt. Col. Tauzin), 89 R.A. (Col. Fermin de Sartet), 59 G.R.D.I. (Lt. Col. Maillot). Deze Divisie stond onder bevel van de Amiral du Nord, doch voor oefening gaf Gén. Giraud bevelen.

Te Duinkerken bevond zich de Amiral du Nord, Vice-amiral Abrial, die de marinestrijdkrachten en kustverdediging te Duinkerken, Calais en Boulogne onder zijn bevelen had, terwijl te Duinkerken de zeestrijdkrachten onder bevel van contre-amiral Platon stonden.

De *Opdracht* voor het VIIe Leger was vervat in de desbetreffende Instruction Secrète van Gen. Georges, die in bijlage V is opgenomen. Zij hield in, dat:

- een dekking naar de Wester Schelde moest worden vooruitgezonden, om zo nodig de Hollandse verdediging op de eilanden te versterken;
- uit de stelling Antwerpen, N. van het Albertkanaal moest worden gedeboucheerd, zodanig, dat ten Z. van de Maas terugtrekkende Belgisch—Hollandse troepen werden opgevangen en dat de verbindingen met de Vesting Holland werden gedekt;

- de te bereiken lijn moest als volgt zijn:

zo mogelijk, indien de Belgen de verdediging van het Albertkanaal verzekerden: Tilburg of Breda—Turnhout—Canal de Jonction naar Quaedmechelen (bezet door de Belgen); indien de Belgen het Albertkanaal loslaten: Tilburg of Breda—Turnhout—inundaties van de Nethe;

ten minste, Breda—Hoogstraeten—St. Leonard—stelling Antwerpen.

De bewegingen van het gros zullen worden gedekt bij het debouché van Antwerpen door de 1 D.L.M., vooruitgezonden naar het gebied Breda—Tilburg.

Eerst einde April '40 werd een sterke bezetting van Walcheren en Zuid-Beveland in de plannen opgenomen, als gevolg waarvan Generaal Giraud op 2 Mei de Amiral du Nord verzocht, het transport voor te bereiden van een Regiment Infanterie enz. Men kon gebruik maken van de vroegere voorbereidingen, waarin vervoer van één bataljon was voorbereid geweest.

Uit de 68e D.I. werd aangewezen 224 R.I. (Lt. Col. Cante), 1-89 R.A., een Comp. Lu.A., een Comp. Genie, een Comp. Motorrijders, verbindingsafdelingen enz. en de nodige munitie en materieel. Commandant van het Detachement werd Generaal Durand, de C.I.D. van 68 D.I. Dit Detachement werd onttrokken aan de Amiral du Nord en onder C.-1 C.A. geplaatst.

Voor het vervoer waren 5 kleine vrachtschepen nodig; de amiral Platon zou het transport en de beveiliging verzorgen. De schepen werden geharтерd en gereed gelegd en 8 Mei was het plan gereed.

Amiral Abrial wilde een generale repetitie houden, daarna het personeel ontladen en het materieel aan boord laten. Hij tekende 9 Mei de ordre d'opération en Generaal Beaufrère kreeg vergunning, enkele dagen met verlof te gaan. Hij kwam 9 Mei middernacht te Cherbourg aan, werd enige uren later gewaarschuwd, vloog met een marinevliegtuig terug en was 10 Mei 11.30 te Duinkerken, waar men met het embarkeren was begonnen. Generaal Durand en Am. Platon waren juist ter plaatse gekomen. Daar de generale repetitie en het werkelijke alarm met elkaar werden verward en de troep (die licht bepakt zou zijn) de meest heterogene voorwerpen meesleepte, was er nog al wat wanorde.

Het gehele plan voor opmars van het VIIe Leger en 68e D.I. omvatte het volgende:

1e D.L.M. zou met de 2e B.L.M. (de Brig. de Découverte) oprukken over Turnhout naar Tilburg en Zuid daarvan.

Groupement Lestoquoi (2 G.R.C.A.) zou over Antwerpen naar Breda oprukken.

Daarachter zouden de gemotoriseerde divisies (9 en 25) oprukken, terwijl de 1e B.L.M. (de Brig. de Combat) en de niet gemotoriseerde divisies per trein zouden worden vervoerd naar het gebied bij en ten Westen van Antwerpen, waar de hoofdmacht aanvankelijk zou worden aangehouden.

De Gr. Moslard (waarbij de Col. de Beauchesne) zou over Breskens naar Zuid-Beveland gaan en aldaar wachten, totdat het Detachement Durand zou aankomen. Daarna zou zij oprukken naar het gebied tussen Breda en Geertruidenberg en zou Col. de Beauchesne zowel de Gr. Lestoquoi als de Gr. Moslard onder zijn bevel nemen.

68e D.I. (min het Det. Durand) moest de Belgische kust van Breskens af bezetten.

60e D.I. zou de Zuidelijke oever van de Schelde O. van Breskens bezetten.

Het Det. Durand zou met de Inf. over zee en met I-89 R.A. via Breskens naar Walcheren en Zuid-Beveland gaan.

Op 9 Mei waren in Frankrijk geen verontrustende berichten. Er was het gewone percentage met verlof en er waren geen alarmeringsmaatregelen genomen. In de nacht kwamen verontrustende berichten, doch eerst te 5.30 werd de „ordre d'alerte" gegeven. Te 6.30 deelde Generaal Gamelin aan Generaal Georges mede, dat de Belgen hulp hadden gevraagd, 6.35 ging de order voor uitvoering van de Hypothèse Dijle uit, 6.50 antwoordde Generaal Georges op de desbetreffende vraag van Generaal Billotte, dat voor het VIIe Leger de manoeuvre Breda gold en te 10.00 overschreden de eerste onderdelen de Frans/Belgische grens. (De B.E.F. eerst 12.00).

b. Opmars naar en ontruiming van Noord-Brabant.

1e D.L.M.

Terwijl de Brigade de Combat per trein werd vervoerd, ging de Brigade de découverte te land voorwaarts met 6 R.C. aan het hoofd. Dit regiment passeerde het kanaal van Turnhout bij Oost Malle en reed over Weelde en Poppel naar Tilburg. Na het passeren van de grens werd vertraging ondervonden van de door de Nederlanders gestelde hindernissen. Tilburg werd bereikt te 11 Mei ongeveer 3.00 na een mars van 265 km, zonder hinder van vijandelijke vliegtuigen, doch met verlies van vele motorvoertuigen. Er werd contact opgenomen met C.-Peeldiv. die te 1.00 zijn cp. had gevestigd te Tilburg.

De toestand was als volgt: De Moerdijkbruggen waren in handen van de parachutisten. Het III L.K. en de Lt. Divisie verlieten Noord-Brabant en trokken achter de rivieren terug. Nadat de Duitsers 10 Mei de Maas hadden geforceerd, waren zij opgerukt tot de Peel-Raamstelling, waar zij bij Mill in waren doorgedrongen. De terugtocht uit de stelling naar de Z.W.Vaart was te middernacht aangevangen. De komst der Fransen was een verrassing voor C.-Peeldiv., die met het A.H.K. telefoneerde en antwoord kreeg, dat zijnerzijds de coördinatie met de Fransen moest worden tot stand gebracht.

De C. van 6 R.C., Col. Dariot, vernam de toestand en de bezetting van de Moerdijkbruggen door de Duitsers. Hoewel deze buiten zijn vak lagen, zond hij Chef d'Esc.s Michon met een detachement, bestaande uit versterkt 12e Esc. D.P. ter verkenning naar Moerdijk. Deze vertrok 3.30 en kreeg N. van Breda contact met C.-6 G.B. (Nederl.), wiens bataljon tegenover Moerdijk was ontwikkeld. C. Michon deed de opstellingen bij Moerdijk verkennen en kreeg

contact met een Detachement van 5 G.R.D.I., dat de Generaal Mittelhauser via Moerdijk naar Den Haag moest brengen. Hij besloot, tezamen met dit Detachement, een aanval te doen. Bij Zevenbergsehoek kregen zij een bom-aanval, die het dorp zwaar beschadigde, elke beweging onmogelijk maakte en verschillende bruggen vernielde, zodat de terugweg was afgesneden. Gedeeltelijk via Oudenbosch, Etten, gedeeltelijk via Oosterhout kwam het Detachement 12 Mei 1.00 te Princenhage, waar de weg door bomkraters was versperd.

Te Breda en N. daarvan was, zoals hierna zal blijken, de Gr. Lestoquoi aangekomen en 38 R.I., zodat C. Michon wilde terugkeren naar zijn regiment, doch door allerlei oorzaken daarin niet is geslaagd en bij 38 R.I. is gebleven. Col. Dario bezette 11 Mei met 6 R.C. het Wilhelminakanaal O. van Tilburg, terwijl 4 R.D.P. de lijn Diessen—Lage Mierde—Hoge Mierde had ingenomen. Verkenningsspatrouilles, naar den Bosch en Best uitgezonden, berichtten vijand te St. Michielsgestel en Best.

Groupement Lestoquoi.

De *Groupement Lestoquoi* overschreed 10 Mei de Frans/Belgische grens en reed over Antwerpen, Wuestwezel, Zundert naar Breda. Tussen de grens, die te ongeveer 22.30 werd overschreden, en Breda verloor men ongeveer 5 uur met het maken van doorgangen door de op de wegen gestelde versperringen. Col. Lestoquoi werd, zoals zijn Kapt. adj. Paillart schrijft, bij aankomst te Breda tussen 2.00 en 3.00 op 11 Mei ontvangen door een Generaal in civiel, die hem in telefonisch contact bracht met het Stafkwartier van C.-PeelDiv. Gebleken is, dat dit de Gen.Maj. b.d. der Genie Hardeman is geweest, lid der Bredase burgerwacht. C.-PeelDiv. bleek en route, doch kon worden opgevangen en had een bespreking met Col. Lestoquoi, die laatstgenoemde de indruk gaf, dat van de Nederlandse troepen niet veel meer te verwachten was. De Col. vernam het bezetten van de Moerdijkbruggen door de Duitse parachutisten en ontving opdracht van zijn Chef, door zijn *Groupement* het Wilhelminakanaal te bezetten van Oosterhout tot Tilburg, welke opstelling te 8.00 was ingenomen, op de rechtervleugel in contact met het 6e Cuirassiers te Tilburg. Op de linkervleugel was de Gr. de Beauchesnes nog niet uit Zeeland aangekomen. Deze bevond zich nog aan het kanaal door Zuid-Beveland en wachtte, tot de Infanterie van Gen. Durand hem kwam aflossen, hetgeen eerst in de avond plaats had.

9e en 25e D.I.M.

Achter 1 D.I.M. en Gr. Lestoquoi marcheerden delen van de 9e en de 25e D.I.M. op naar de lijn Breda—Mark—Herenthals. Van de 9e D.I.M. was 10 Mei een Bat. van elk R.I. op auto's vervoerd, die de stellingen moesten verkennen, waar de Divisie op 13 Mei moest stelling nemen. Deze Bataljons kwamen 11 Mei te 16.00 te Rijckevorsel e.o. aan. Het gros dezer divisie is nimmer over de Schelde gekomen en de drie vooruitgeschoven Bats. hebben hun Divisie nooit teruggezien.

De 25e D.I.M. werd geheel vooruitgezonden en het voorste regiment overschreed in de nacht van 11 op 12 Mei (24 uur na 2 G.R.C.A.) de Nederlandse grens. 38 R.I. bereikte Breda 12 Mei bij het aanbreken van de dag en richtte zich aldaar in, zonder op de Noordelijke vleugel aansluiting te vinden, omdat de Gr. de Beauchesne uit Zeeland nog niet ter plaatse was. 121 R.I. bezette de Mark Z. van Breda, met een Bat. te Strijbeek en een Bat. te Minderhout, terwijl de 18e G.R.C.A. Zuid daarvan werd geplaatst en een Bat. in reserve kwam te Wuestwezel. De rest van 25 D.I.M. bleef aanvankelijk W. van Antwerpen.

Verder achterwaarts was het treinvervoer in gang van de 4e en 21e D.I. naar het gebied ten O. van het kanaal Gent—Terneuzen.

Hoe ontwikkelde zich op 11 Mei de toestand in Noord-Brabant, Limburg en België?

Nog op 11 Mei vielen de Duitsers de Nederlandse opstellingen aan de Z.W.Vaart aan en doorbraken deze op verschillende punten, terwijl de vleugel bij Weert plaatselijk werd omvat. C.-PeelDiv. had te vergeefs getracht, Col. Dario te bewegen, om naar de Z.W.Vaart op te rukken. Dit lag buiten diens opdracht. Hij begaf zich in de morgen van 11 Mei naar Oost-Malle en hield een bespreking met de C.-1 D.L.M., die hij trachtte te bewegen, troepen te zenden naar de omgeving van Weert, waar hij omvatting vreesde. Aan het verzoek kon niet worden voldaan. Afgesproken werd, dat C.-PeelDiv. bij gedwongen terugtocht zijn troepen zou doen teruggaan op de lijn 's-Hertogenbosch—Tilburg en dat de weg Tilburg—Breda en Zuid daarvan zou worden vrijgelaten voor de Fransen. Van dit stelling nemen is door het ingrijpen van de Duitsers niets terecht gekomen.

C.-PeelDiv. vernam bij zijn terugkeer te Tilburg, dat de toestand zich ernstig liet aanzien en beval voor de Zuidvleugel terugtocht op het Wilhelminakanaal. Echter rukte de vijand inmiddels op in de richting Eindhoven en Valkenswaard. Bovendien waren de bruggen over het Wilhelminakanaal te vroeg vernield, zodat de Z. daarvan teruggaande Bataljons het kanaal niet meer konden overschrijden.

De bezetting van Weert e.o., na het invallen der duisternis teruggetrokken, liep bij Heeze en Maarheeze in de val. Enkele afdelingen uit de omgeving van Asten en Helmond ontkwamen in W. richting; anderen vernamen het bevel voor de terugtocht te laat; enkele afdelingen hebben tot na de capitulatie van dekking tot dekking rondgezworven, terwijl ook enkele afdelingen over de Belgische grens zijn geraakt. Toen de Duitsers de overtocht bij Veghel en Noord daarvan, waar een open gat was, forceerden, vloodde het gros der PeelDiv. naar het Westen, hoofdzakelijk in de richting Tilburg terug. Slechts bij 's-Hertogenbosch en onmiddellijk Zuid daarvan bleven gedurende de nacht nog twee bataljons aan de Z.W.Vaart.

De wegen naar Tilburg waren in de namiddag van 11 Mei vol teruggaande troepen en treinen, zonder ordelijk verband, die door Duitse luchtaanvallen werden bestookt. C.-PeelDiv. heeft d.m.v. Politietroepen overal doen mededelen, dat men terug moest op Roosendaal. De Duitse luchtmacht bombardeerde echter de troepenverzamelingen, zodat de restanten in W. richting trokken. Tot laat in de nacht trok een stroom van roepen in W. richting, die op 12 Mei werd voortgezet door de Franse troepen heen. Ook de opmarcherende Franse troepen en hun opmarswegen werden voortdurend uit de lucht gebombardeerd.

Op het front Venlo—Aken had het 6e Duitse leger de Maas overschreden en de Duitsers bereikten 11 Mei ongeveer de lijn Nuland—Heeswijk—Best—Eindhoven—Geldrop—Neerpelt—Tongeren. In België was op 10 Mei Eben Emael bezet door zweefvliegers en waren de bruggen over het Albertkanaal bij Veldwezelt en Vroenhoven in handen van de Duitsers gekomen (ondernemingen, die onder de bijzondere bemoeiingen van Hitler waren voorbereid). Op 11 Mei passeerde de 4e Panterdivisie Maastricht met daarachter de 3e Pantserdivisie, terwijl een gemotoriseerde Divisie daarachter volgde. Aldus was de torpedo geplaatst in de beheersende Saillant van het Belgische verdedigingssysteem en de Belgen waren verplicht, de Albertkanaal-sector en Luik

los te laten. Hiermede stortte een der pijlers ineen, waarop de opmars van de Frans/Engelse legers naar de Dijlestelling was gebaseerd en daar ook de Peelstelling reeds was ontruimd, kreeg het deboucheren van het VIIe Leger een gevaarlijk karakter.

Op 11 Mei zond Generaal Gamelin dan ook het volgende telegram aan Generaal Georges:

„Etant donné la situation, celle des Belges en particulier, il ne faut pas que le Général Giraud s'engage sensiblement au delà de Bréda, d'où alors il serait en état, d'aider les Hollandais pour reprendre le pont de Moerdijk et établir les communications de ce côté avec eux. D'après une conversation téléphonique que je viens d'avoir avec le Chef d'état-major hollandais, ce qui les gêne ce sont les Allemands débarqués en grand nombre dans la région de Delft et qui se dirigent sur La Haye. Il me paraît, que c'est avant tout l'aviation britannique qui peut prêter son concours. Je vois la question auprès des Britanniques et du général Vuillemin.”

Het was dus reeds 11 Mei onmogelijk, om te voldoen aan het verzoek van de Nederlandse opperbevelhebber sterke krachten aan te zetten tegen het Duitse bruggenhoofd te Moerdijk. Generaal Giraud, die 11 Mei zijn opwachting maakte bij de Belgische Koning, had toen het voornemen de 25 D.I.M. gedeeltelijk in te zetten tegen Moerdijk, hetgeen door de gebeurtenissen werd belet. Er blijkt wel, dat Generaal Gamelin de gevolgen van de bezetting van de Moerdijk voor ons niet geheel overzag.

Groupement de Beauchesne (feitelijk Gr. Moslard).

In de nacht van 11 op 12 Mei kwam op de Westvleugel ook het gros van de Groupement de Beauchesne uit Zeeland via Bergen op Zoom in Noord-Brabant aan. Zij had opdracht ontvangen, de Z. uitgang van de Moerdijkbrug in handen te krijgen, waartoe bij herhaling verzoeken van het Nederlands Opperbevel aan Generaal Gamelin en via Commandant Zeeland aan Generaal Durand in Zeeland waren gedaan. De Groupement was feitelijk bestemd om te bezetten de lijn Breda—Geertruidenberg, doch hij is niet verder gekomen dan de Steenbergse vliet en de Mark van Steenberg tot Standdaarbuiten.

C.-Peeldivisie had een nieuw Stafkwartier doen inrichten in het Liesbos bij Breda. Hij begaf zich daar in de nacht van 11 op 12 Mei heen, doch het daarheen gezonden deel van zijn Stafkwartier was vertrokken onder invloed van bombardementen. Op de terugweg naar Tilburg in de vroege morgen van 12 Mei via Oosterhout reed hij bij Loon op Zand in de armen van de 9e Pantserdivisie en werd hij gevangen genomen. Niemand wist dit, er was dus thans geheel geen leiding meer en de Peeldiv. trok in opgeloste vorm terug naar Zeeland, België en de Vesting Holland.

De ontwikkeling van de toestand, die op de schetsen 3 en 4 is weergegeven, was als volgt: Op 12 Mei stootte de 9e Pantserdivisie met een Colonne over Vught—Dongen—Oosterhout naar de Moerdijk, waar te 18.25 het contact met de parachutisten van de 7e Vl. Div. werd gemaakt. (De spits van deze colonne nam 's morgens te ongeveer 4.00 de C.Peeldiv. gevangen bij Loon op Zand). Een Zuidelijke colonne dezer Divisie rukte op over Boxel tegen Tilburg, dat in de avond van 12 Mei werd vermeesterd. Zuidelijk van de 9e Pantserdivisie rukte op de S.S. Verfügungs-Divisie (geheel gemotoriseerd en modern uitgerust) met de S.S. Standarte Grosz Deutschland aan het hoofd, die bij Hoog Haghorst het Wilhelminakanaal overschreed, terwijl zij op de

Z. flank werd beveiligd door de Aufkl.Abt. der Div. (dezelfde, die 10 Mei als „Gruppe Grave“ op het Maas-Waalkanaal had aangevallen). Deze A.A. had verband met de verder Zuidelijk aanvallende Divisiën van het 6e Leger. Onder deze druk weken de Gr. Lestoquoi en de 2e B.L.M. naar het Z.W. uit. Nadat bij Baarle Nassau, Diessen en Hoge en Lage Mierde gevechten waren geleverd, bezetten deze eenheden tenslotte de lijn Kanaal van Turnhout—Turnhout—Wortel, met de voorhoedebataljons van 9 D.I.M. daarachter (in het vak van XVI C.A.). Bij Wortel bestond verband met de voorste eenheden van 25 D.I.M. (in het vak van I C.A.), die zich achter de Mark hadden geïnstalleerd. Op 13 Mei viel de Z. Colonne der 9e Pantserdivisie over Gilze-Rijen op Breda aan, terwijl de S.S. Standarte via Baarle-Nassau en Chaam dus uit Z. richting op Breda aanviel. Delen van de Gr. de Beauchesne werden naar Breda gezonden, om 38 R.I. te helpen zich los te maken, hetgeen (met uitzondering van enkele delen) gelukte. Het gros van 25 D.I.M. werd Noord van Antwerpen vooruitgeschoven en men trachtte een front te vormen van Bergen op Zoom over Huybergen, Wuestwezel—Turnhout, teneinde de Schelde en de evacuatie van de haven van Antwerpen te beschermen. Hierin slaagde men niet.

De Zuidelijke colonne der 9e Pantserdivisie werd in de zeer vroege morgen van 14 Mei op Rotterdam gedirigeerd. Zij sloot aan achter de S.S. Leibstandarte Adolf Hitler onder Sepp Dietrich, die na weinig succes bij Deventer en Zwolle te hebben geboekt, via Cleef was aangetrokken, op 13 Mei door de Langstraat oprukte en achter de Noord Colonne der 9e Pz.Divisie aansloot naar Rotterdam.

De S.S. Standarte Grosz Deutschland (met daarachter S.S. St. Germania) echter achtervolgde met een deel de Fransen over Roosendaal (met een kleine Afd. via Willemstad en Steenbergen), doch een ander deel stootte in de nacht van 13 op 14 Mei over Zundert en Esschen op Hoogerheide.

De Gr. Beauchesne zou zich, in samenwerking met een Frans Inf. Bat. en met een Nederlands Detachement (waarbij C.-27 R.I. en C.-26 G.B.) ter verdediging inrichten op de lijn Bergen op Zoom—Huybergen, doch vóórdit dit tot goede uitvoering was gekomen, viel de S.S. St. Gr. Deutschland aan. Het Nederlands detachement heeft in de bossen gezeten, geen verband met Fransen gehad en is gedeeltelijk naar Zeeland, gedeeltelijk via Antwerpen naar Z.-Vlaanderen uitgeweken. 2/3 van de Gr. de Beauchesne werd bij Huybergen aangevallen en kon slechts met behulp van Franse Infanterie naar Antwerpen ontkomen. Te Bergen op Zoom raakte 14 Mei de 12 G.R.D.I. geïsoleerd. De Commandant hiervan, Lt. Col. Moslard, was bij Steenbergen zwaar gewond en vervangen door Cdt. Michon (die we reeds bij Breda hebben ontmoet). Deze Gr., die zich te Bergen op Zoom als vleugelsteunpunt ter verdediging had moeten inrichten, werd afgesneden. Zij streed dapper en heeft zich tenslotte, in groepjes opgelost, trachten door te slaan, waarbij nagenoeg allen werden gevangen genomen. Ook Cdt. Michon (die slechts één arm had), deelde dit lot.

De S.S. Standarte Deutschland liquideerde de weerstand bij Bergen op Zoom, drukte de overige Fransen op Antwerpen en sloot Z.-Beveland af, waar nog in dezelfde avond van 14 Mei contact met de Bathstelling werd opgenomen. De Standarte Germania nam de bewaking voor Antwerpen over en de St. Deutschland drong de volgende dagen Z.-Beveland binnen.

Op de Oostelijke vleugel ontwikkelde zich de druk van de N. Legerkorpsen van het 6e Duitse leger in de richtingen Turnhout en Moll en week het Belgische Leger terug resp. achter de Gete en de Dijlestelling.

Ten N. van het kanaal van Turnhout was het 6 R.C. verenigd met de Gr.

Lestoquoi en een Bat. van 9 D.I. tot een Groep. Tussen dat kanaal en het Albertkanaal waren 4 R.D.P. en een Bat. van 9 D.I. eveneens tot een groep verenigd. Door vernieling van bruggen waren de zware Chars van de 1 B.L.M. verhinderd in te grijpen; de lichte Chars deden nog een aanval richting Moll. Op 14 Mei werden na een aantal gevechten alle troepen van het VIIe Leger achter de anti-tankgracht van Antwerpen teruggenomen.

Op 13 en 14 Mei hadden de doorbraken bij Sedan en Dinant plaats gehad. Als gevolg daarvan werden van 15 Mei af geleidelijk de Divisiën van het VIIe Leger naar elders vervoerd. Generaal Giraud zelf werd 15 Mei bevelhebber van het IXe Leger, ter vervanging van Generaal Corap. Tot 18 Mei vertrokken de 1e D.L.M., de 9e D.I.M., de 4e D.I., C.-1 C.A. en zijn Legerkorpsstroepen, zodat op 18 Mei nog aanwezig waren de 21e en 25e D.I. bestemd om te worden vervoerd en de 60e en 68e Div. voor Z.-Vlaanderen, die wij bij Zeeland nog zullen behandelen.

c. *Opmars naar en ontruiming van Zeeland.*

Op Zuid-Beveland waren op 10 Mei twee stellingen. In de eerste plaats de *Bathstelling*, bezet door 14e Grensbataljon, bestaande uit drie Compagniën zonder artillerie. Deze stelling moest de toegang tot Z.-Beveland verdedigen, doch was feitelijk niet veel meer dan een soort voorpostenopstelling. Artilleristische steun van een marinevaartuig was voorbereid. Op langdurige weerstand was niet gerekend; een inundatie was gesteld, doch door de droge periode van weinig omvang.

De hoofdverdediging moest worden gevoerd in de *Zanddijkstelling*, die van Hansweert ten O. van het kanaal door Zuid-Beveland in N.O. richting liep langs de Zanddijk. Het kanaal zelf was voor verdediging niet geschikt, daar de Oostoever hoger was dan de Westoever. Vóór de Zanddijkstelling lagen inundaties, zodat er feitelijk slechts twee toegangswegen waren, nl. op de Noord- en de Zuidvleugel. De stelling was bezet door 40 R.I. (min II) en III-38 R.I., een Afd. Artillerie van 7 veld, de Sectie 10 I 30 en een afd. van 8 St., het geheel onder bevel van C.-40 R.I. De C.Z. had het voornemen, zelf het rechtstreekse commando te nemen over beide stellingen bij een vijandelijke aanval en zich alsdan te Kapelle te vestigen. De onverwachte komst der Fransen op 10 Mei noodzaakte C.Z., hiervan af te zien en het bevel over de beide stellingen in Z.-Beveland te geven aan C.-38 R.I., die op Z.-Beveland zonder tactisch commando aanwezig was, daar zijn regiment was verspreid over Tolen, de Zanddijkstelling en Zeeuws-Vlaanderen. C.-38 R.I. had te voren met de stellingen geen bemoeienis gehad en wist er dus zeer weinig van af.

Aan Nederlandse Marinevaartuigen waren beschikbaar de Johan Maurits van Nassau, de mijnleggers *Hijdra* en v. *Meerland*, de torpedobootjager *Flores* en enige kleine schepen, terwijl ook de *Sumatra* aanwezig was. Op 10 Mei werd de Johan Maurits van Nassau, die steun aan de Bathstelling zou verlenen, door de Chef Marine Staf naar den Helder gezonden.

Om de Franse expeditie naar Zeeland te beschrijven, dienen wij thans weder uit te gaan van de toestand op 10 Mei in Duinkerken.

Zoals reeds eerder medegedeeld, was de Commandant van de Franse 68e Divisie, Generaal Beaufrière, op 10 Mei overhaast van zijn verlof teruggekeerd, was men in Duinkerken reeds bezig met inladen van het Detachement Zeeland, waren zowel Schout bij Nacht Platon als Generaal Durand (de aangewezen commandant van het Detachement Zeeland) aanwezig en heerste er

lichtelijk verwarring, daar generale repetitie en werkelijke toestand min of meer door elkaar liepen.

Er zij aan herinnerd, dat het Detachement Zeeland uit de 68e D.I. werd genomen en onder bevel van C.-1 C.A. werd geplaatst, welk C.A. de linker-vleugel van VIIe Leger vormde. Over land vertrok naar Zeeland; de Groupe-ment de Beauchesne, die op Zuid-Beveland moest wachten tot hij door het Detachement Durant zou worden afgelost. Daarachter marcheerde I-89 R.A., die bij Breskens zou worden overgezet. De Z. oever van de Wester-Schelde moest worden bezet door de 60 D.I. terwijl de 68e D.I. (min Detachement Zeeland) de Belgische kust zou bezetten ten Westen van Breskens. De 60 D.I. ging eveneens over land. Aanvankelijk werden, in afwachting van het gros, de voor-naamste punten, t.w. Walsoorden, Terneuzen en Breskens bezet door de G.R.D.I. dier Divisie.

Over zee vertrok de Infanterie en het materieel van het Detachement Zeeland als volgt:

10 Mei 12.00. II-224 R.I., vervoerd op de schepen Côte d'Azur en New Haven. Bescherming: de torpedoboten der 2e D.T. Fouguse (waarop Schout bij Nacht Platon zich bevond), Frondeur en l'Adroit. Beveiliging in de lucht had plaats door de 5e Escadrille de torpillage en de 1e Flottilje Jagers. De mijnenvegers Henri-Guigan, Duquesne, Bernadette, Louise Marie, Dejonnaïs en Jean Ribault veegden te zamen met Engelse mijnenvegers de route schoon van magnetische mijnen.

Dit eerste echelon kwam zonder ongelukken aan te 18.00 en nam stelling ter beveiliging van de haven. De schepen der marine keerden terug naar Duinkerken, waar inmiddels de torpedoboten van de 6e D.T. Cyclone, Siroco en Mistral waren aangekomen en het S.S. Pavon met materieel was geladen.

Op 11 Mei werden de overige bataljons en het materieel vervoerd. Hierbij werd steun door Engelse torpedoboten voor luchtbeveiliging verieend, die ter beschikking van de amiral Nord waren gesteld.

11 Mei 9.35 vertrok de Côte d'Argent met I en III-224 R.I. en de Rouen, geladen met munitie. De Cyclone en Siroco met de Britse schepen Valentine en Winchester vormden de nabij beveiliging, terwijl 3000 m vóór het convooi de 14e D.T. (torpedoboten van 600 ton) voeren. Luchtbeveiliging als de vorige dag. Dit convooi, evenals het overzetten van I-89 R.A. over de Schelde, werd bij herhaling door Duitse vliegtuigen aangevallen, doch de convooiën bereikten Vlissingen. De Pavon had vertraging, verliet Duinkerken te 13.30, begeleid door torpedoboten en kreeg bij aankomst in de Schelde te 20.00 tweemaal een bomaanval, met het gevolg, dat het schip eerst 12 Mei 1.30 voor de kade lag.

De ravitaillering met benzine voor de troepen werd uitgevoerd door enige chasseurs (kleine schepen, die tevens als mijnenvegers waren bestemd). Op 11 Mei bevonden zich twee van deze chasseurs en een aviso (beladen met benzine op het dek) aan de kade, maar de Duitsers voerden met het rythme van een per twee uur aanvallen uit met luchtpatrouilles en de troepen kwamen hun benzine niet halen, zodat de schepen weer naar buiten waren gegaan, waar zij de aankomende Pavon met begeleiding troffen. Een aanval beschadigde twee chasseurs zwaar.

Op de 12e Mei werd de toestand nog ernstiger. De Côte d'Argent en de Côte d'Azur waren nog niet ontladen en moesten 's avonds vertrekken; de Pavon moest worden ontladen. De Duitsers deden hevige aanvallen, die werden bestreden door enige Engelse schepen, terwijl Engelse en Franse jagers aanvielen. Er werd grote schade aangericht aan de haven en in de stad. Ver-

loren gingen de Nederlandse vrachtboot Stella, het Hospitaalschip Luctor et Emergo, de oude kanonneerboot Bulgia, de olieprauw Ulfer. De Prov. boot Koningin Wilhelmina raakte gedeeltelijk in brand en de Prins Hendrik werd beschadigd. De Sumatra vertrok naar Engeland. Zowel burgerij als militairen waren geschokt. Wonderlijk genoeg was geen der Franse schepen getroffen. Al het havenpersoneel en de bediening van de kranen was gevlucht. Door bemiddeling van de C.Z. is tenslotte de bediening van de kranen onder bedreiging gedwongen te ontladen en is Nederlands marinepersoneel ingeschakeld. Het werk moest herhaaldelijk worden onderbroken door de luchtaanvallen. Op de Pavon bevond zich een lading meliniet, die gelukkig niet werd getroffen. Een vuurrode vrachtauto werd door een bomontploffing van de kade boven op de brug van een van de Franse chasseurs geslingerd. Het duurde tot 13 Mei eer alles was gelost.

Op 11 Mei waren zowel Schout bij Nacht Platon als de Generaals Des Laurens en de Beaufrère op bezoek geweest bij C.Z. en weer vertrokken. Schout bij Nacht Platon, die 11 Mei over zee naar Duinkerken vertrok, kwam over land op 12 Mei 's avonds weder te Vlissingen terug, waar hij zijn op. vestigde in de gewelven onder het standbeeld van M. A. de Ruijter. In Breskens had hij de Generaal Beaufrère ontmoet, die hem had verzocht, zo nodig het commando op zich te nemen. Beiden wisten bereids, wat zij aan Generaal Durand hadden. Tussen Schout bij Nacht Platon en de C.Z. vlotte de samenwerking goed, minder goed die met Generaal Durand, de Detachementscommandant, die voor zijn taak niet berekend was.

De Nederlandse troepen kwamen onder bevel te staan van de Generaal Durand, zodat de C.Z. het feitelijke Commando slechts behield over de troepen op Tholen en Schouwen-Duiveland. De opdracht van Generaal Durand was, zich aan het kanaal van Zuid-Beveland krachtig ter verdediging in te richten. Hij deed dit niet, doch hield een Bataljon in zijn buurt en plaatste de twee andere Bataljons aan de Noordkust van Walcheren en West Zuid-Beveland, omdat hij het grootste gevaar uit het Noorden dachtte. Op zijn bevel werd een bataljon en een Afd. Artillerie uit de Zanddijkstelling gehaald en eveneens op de Noordkust van Zuid-Beveland geplaatst. Het gat in de Zanddijkstelling werd door de nevenbataljons in de stelling opgevuld.

Op 12 Mei ontstond een heftige scène tussen Schout bij Nacht Platon en Generaal Durand.

Toen op 13 Mei de noodzaak ontstond, het VIIe Leger uit Noord-Brabant op de stelling Antwerpen te doen teruggaan, gaf Generaal Giraud (C.-VIIe Leger) bevel, Zuid-Beveland te versterken. (Vermoedelijk zat hier Engelse druk achter). Als gevolg hiervan werd van 60 D.I. (die inmiddels in Oost Zeeuws-Vlaanderen was aangekomen) het 271e R.I., met de gemotoriseerde delen van de G.R.D.I., een Comp. Genie en twee anti-tankbatterijen in de nacht van 13 op 14 Mei naar Zuid-Beveland overgezet onder bevel van Col. Guihard, de C. I.I.D., nadat de tussenkomst van C.Z. was nodig geweest, om de veerbootbemanning te Terneuzen en Walsoorden te dwingen tot varen.

Col. Guihard vond aan het Zuid-Bevelands kanaal geen enkele versterking, terwijl er van 11 Mei af had kunnen zijn gewerkt. Hij begon theorie te houden met de Nederlandse C.-38 R.I. over de betekenis van kanaalverdediging en was niet toegankelijk voor de argumenten, die geleid hadden tot het kiezen van de Zanddijkstelling ten Oosten van dat kanaal.

In de nacht van 13 op 14 Mei waren het Nederlands Bataljon en de Afd. Artillerie weder in de Zanddijkstelling teruggekeerd en hadden dus weer de nodige verschuivingen moeten plaats hebben. De toestand was nu als volgt:

Op Walcheren en W.Z.-Beveland het Det. van 68 D.I. onder Generaal Durand. Op Zuid-Beveland achter het kanaal het Det. van 60 D.I. onder Col. Guihard, die tevens onder zijn bevel had C.-38 R.I. en de Nederlandse troepen. De Detachementen stonden onder bevel van resp. Generaal Beaufrière en Generaal Des Laurens in Zeeuwsch-Vlaanderen, doch in Vlissingen bevond zich Schout bij Nacht Platon, die ook gezag uitoefende, althans over Generaal Durand.

Met de Bathstelling in de hals van Zuid-Beveland, de Zanddijkstelling voor het kanaal en de Fransen er achter en een Regiment Fransen op Walcheren en West Zuid-Beveland, zou men denken, dat er toch heel wat nodig zou zijn, om-hier doorheen te komen. Het zou echter anders uitkomen.

Op 14 Mei drongen de eerste onderdelen van de S.S. Standarte Deutschland de hals van Zuid-Beveland binnen, terwijl uit de omgeving van Hoogerheide enig artillerievuur op de Bathstelling werd afgegeven.

Zoals reeds medegedeeld, was de steun van de marine voor de Bathstelling niet aanwezig door het vertrek van de Johan Maurits. Men had uit het langzamerhand Zuidwaarts gaan van het artillerievuur en uit een verkenning begrepen, dat de Fransen uit Noord-Brabant naar België waren teruggeweken. De spanning was dus hoog.

In de *Bathstelling* heeft de leiding gefaald en heeft ernstige plichtsverzaking van twee kapiteins plaats gehad, waardoor een gehele Compagnie is verdwenen naar Zeeuwsch-Vlaanderen. Het moreel was reeds sterk aangeast door het doortrekken van de gedemoraliseerde resten der PeelDiv. en het bericht, dat H. M. de Koningin en de Regering naar Engeland waren uitgeweken. Toen in de avond van 14 Mei de aanval van de Duitsers begon, die echter nog slechts het karakter van verkenningen had, was het inzicht van de stellingcommandant in de toestand spoedig zodanig, dat hij raadde, de stelling te doen ontruimen, hetgeen door C.-38 R.I. op grond van wat hem door de telefoon werd bericht, werd goedgekeurd en met al te grote voortvarendheid werd uitgevoerd.

Het moreel van de bezetting van de *Zanddijkstelling* was eveneens uiterst laag. Ook daar had men de verhalen van de doorgetrokken delen der Peeldivisie vernomen en het vertrek van de Regering. Op 14 Mei was bovendien de capitulatie van Nederland (zonder Zeeland) bekend geworden en aanvankelijk door de C.Z. tegengesproken. Later drong de waarheid door, doch er ontstond de grootste verwarring door de elkaar tegensprekende geruchten. Het snelle terugtrekken uit de Bathstelling gaf het moreel wederom een duw omlaag. Er heerste een absoluut gebrek aan weerstandswil en een gebrek aan inzicht in de toestand. De officieren hadden deels geen overwicht, deels deelden zij de zonderlinge mening van de troep, dat men nog slechts voor de Fransen vocht.

Er hebben zich in de nacht van 14 op 15 Mei, terwijl de vijand reeds op Zuid-Beveland was, de ongelooflijkste dingen afgespeeld. Men moet echter de invloed van de verschillende gebeurtenissen niet onderschatten en bedenken, dat het stellinggebied geheel verduisterd was, zodat 's nachts niemand overzicht had. Men oordele daarom voorzichtig en moet verwonderd zijn, dat in de morgen van 15 Mei de stelling volledig bezet was. Deze nacht en de volgende dagen zullen C.-38 R.I., die op 10 Mei plotseling het bevel had gekregen over de twee stellingen, lang heugen. Indien hier in de plaats van Generaal Durand een bekwaam en rustig bevelhebber had gestaan, had van 11—14 Mei nog zeer veel goede samenwerking tot stand kunnen komen. Nu

is van den beginne af verwarring ontstaan. Een en ander pleit echter onze troepen niet vrij.

Onbekend met hetgeen zich op de Noordelijker gelegen eilanden afspeelde, had Schout bij Nacht Platon 14 Mei een chasseur door Keten, Mastgat, Zijpe naar het Hollandsch Diep gezonden. Deze chasseur, aan boord waarvan zich een Nederlands zeeofficier bevond, kwam op 14 Mei op 1½ mijl van de Moerdijkbrug, toen zij een colonne in Noordelijke richting over de brug zag trekken. Zij wist niet of dit vriend of vijand was, vroeg radiografisch inlichtingen, die niet kwamen en keerde terug naar Zijpe, daarmee een kans, om de vijand en de brug te beschadigen, verspelend. Zij zag in de namiddag de brand van Rotterdam, die op deze afstand een hoogte van 12° bereikte. Deze chasseur verbleef met twee andere op de 15e en 16e steun aan de verdediging van het kanaal van Zuid-Beveland.

Op 15 Mei bombardeerden de Duitsers de Zanddijkstelling uit de lucht en daarna gingen zij tot de aanval over op de toegangsweg langs de dijk bij de Noordoever. De gedemoraliseerde bezetting vloeide, vóór het tot een ernstig gevecht kwam, terug, sleepte de naburige vleugel mede en dientengevolge kwam het Zuidelijk deel der stelling in de lucht te hangen, die daarop door C.-40 R.I. werd terug genomen. Er ontstonden panieken en de gehele bezetting van de Zanddijkstelling was in korte tijd teruggestroomd achter het kanaal, vóór C.-38 R.I. er kennis van kreeg. C.-40 R.I. zelf was in de ramp medege-sleept. De Franse troepen waren zeer verontrust. In overleg met de Franse Col. Guihard, die meende het enige dagen te kunnen houden, werden de Nederlandse troepen achter de vleugels verzameld om te worden gereorganiseerd. De troep had ten dele de wapens achter gelaten, was totaal gedemoraliseerd en zonder gevechtswaarde. De Afd. 7 Veld bleef ter beschikking van de Fransen.

De Franse troepen, van z.g.n. Divisiën serie B, bestonden uit oude lichten en behoorden niet tot de beste Franse onderdelen. Zij voelden zich door de Nederlandse troepen verraden en zich zelf opgesloten in een muizenzal. Op 16 Mei forceerden de Duitsers na luchtbombardement het kanaal en na aanvankelijke weerstand en een mislukte tegenstoot brak ook bij de Fransen paniek uit. Hoewel men trachtte ter hoogte van Goes opnieuw weerstand te bieden, lukte dit niet en stroomde de troep terug. Van alle gevechtsterreinen in 1940 verneemt men, dat de troep, ook een goede, de luchtaanvallen niet uithield, indien de eigen afweer op de grond en in de lucht niet of onvoldoende aanwezig was. Hetzelfde deed zich hier voor.

De Nederlandse troepen weken gedeeltelijk naar Noord-Beveland uit, de Zuidelijke groep trok terug op Borselen, waar men verwachtte, schepen te vinden om naar Zeeuwsch-Vlaanderen over te steken. In verband met de gebeurtenissen op 14 Mei, toen een gehele Compagnie te Bath ontijdig was scheep gegaan, had de C.Z. echter de schepen uit Borselen doen wegvoeren.

Inmiddels was de houding van Generaal Durand op Walcheren aanleiding geweest voor Schout bij Nacht Platon, om Generaal Des Laurens te ontbieden en was deze op 16 Mei aanwezig. Hij organiseerde met het Detachement Durand de weerstand achter het afgedamde Sloe, waar ook enkele Nederlandse onderdelen zijn ingedeeld geweest.

De Duitsers stootten snel door tot het afgedamde Sloe en een groot deel van het Franse 271 R.I. en twee bataljons van 40 R.I. zaten in de Z.W. hoek van Zuid-Beveland opgesloten en capituleerden of werden gevangen genomen. Slechts een 300 man van 271 R.I. bereikten Walcheren en werden, om het moreel van 224 R.I. niet te beïnvloeden, doorgevoerd naar Vlissingen.

In het N.W. van Walcheren bevond zich het restant van de Peel-Divisie,

voor zover niet reeds afgevoerd naar Zeeuwsch-Vlaanderen, waarbij enige hoofdofficieren, die daarin enig verband hadden gebracht.

Vlissingen en Arnemuiden werden zonder ophouden gebombardeerd. Hoewel I-89 R.A. meer dan 3000 projectielen van 7,5 cm verschoot, twee mobiele batterijen van de Franse marine van 15,5 cm uit Zeeuwsch-Vlaanderen over de Schelde meer dan 300 projectielen verschoten, Franse marinebombardementsvliegtuigen ingrepen, Franse en Engelse torpedoboten aan de verdediging deelnamen en Generaal Des Laurens persoonlijk in voorste lijn zijn mannen aanvoerde, ontstond op 17 Mei in de namiddag, toen de Duitsers na hevige lucht- en artilleriebombardementen aanvielen, wederom een paniek onder de Fransen, zodat men met alle beschikbare middelen moest trachten zoveel mogelijk troepen over de Schelde terug te voeren.

Generaal Des Laurens deed voet voor voet de terugtocht dekken, terwijl te Vlissingen het embarkeren van de terugvloeiende troepen plaats had, waarbij zich de in dergelijke omstandigheden gebruikelijke tonelen afspeelden. Terwijl Schout bij Nacht Platon tot het laatste op de kade de inscheeping leidde, sneuvelde Generaal Des Laurens op korte afstand van de haven met de karabijn in de hand bij de laatste troepen.

De chasseur Bouclier, die een laatste tocht waagde, om mogelijk nog achtergebleven Fransen te halen, werd ontvangen met Duits mitrailleurvuur. De Commandant bijgenaamd „Le vieux Charles”, kreeg een schot door de mond doch wist desnietegenstaande zijn schip te doen keren.

Aldus eindigde deze expeditie, die het volgende had gekost: Van het Detachement der 68 D.I. waren twee bataljons en een Afd. Artillerie met al het materieel gevangen genomen; de 60 D.I. was bijna een geheel regiment kwijt. Van 271 R.I. waren 8 officieren gedood. In totaal waren ongeveer 200 à 300 Fransen gesneuveld.

De nog aanwezige restanten van de Peel-Divisie op Walcheren waren gememoriseerd en passief.

De C.Z. had met zijn Staf op 16 Mei Walcheren verlaten, tegen zijn zin gevolg gevende aan een opdracht van de Regering te Londen, om zorg te dragen, dat hij niet in handen van de Duitsers viel, een opdracht, die Z.K.H. Prins Bernhard in Zeeuwsch-Vlaanderen herhaalde. Hij vestigde zijn op. in Breskens en keerde 17 Mei, te zamen met Generaal Beaufrère naar Vlissingen terug, waar op dat ogenblik de Fransen in volle aftocht waren en de toestand volgens Schout bij Nacht Platon hopeloos was.

De Nederlandse troepen, nog op Walcheren aanwezig, alsmede die op Noord-Beveland capituleerden op last van de achtergebleven hoogste autoriteit. Op deze dag capituleerde ook de bezetting van Schouwen-Duiveland, waarvan II-38 R.I. op 16 Mei onder druk der Duitsers van Tholen was overgekomen.

In Zeeuwsch-Vlaanderen bevond zich 10 Mei een bataljon van 40 R.I. en delen van 38 R.I. onder Majoor de Heer, die op uitstekende wijze zijn taak volbracht heeft in samenwerking met de Fransen. Van 12 Mei af waren via Antwerpen honderden mannen van de Peel-Divisie Zeeuwsch-Vlaanderen binnen gestroomd en aanvankelijk naar Walcheren doorgevoerd, doch als zijnde zonder gevechtswaarde, daarna op 16 Mei in Zeeuwsch-Vlaanderen gelegerd. Vervolgens zijn zij geleidelijk naar België en Frankrijk afgevoerd.

Dit afvoeren op zich zelf vormt een lang verhaal, dat wij zullen overslaan. Kortheidshalve zij vermeld, dat het militaire drama, dat zich in België en Frankrijk voltrok, de afvoer der Nederlandse troepen naar Frankrijk voor een

deel verhinderde. Voorts zij vermeld, dat de Pavon op 20 Mei, bij Duinkerken, volgeladen met Nederlandse troepen, door een luchtaanval werd getroffen en op het strand werd gezet. De paniek aan boord heeft vele doden gekost.

De C.Z. heeft tot 20 Mei alle mogelijke moeite gedaan, de Nederlandse troepen verzorgd te krijgen en zo mogelijk naar een verwijderde plaats afgevoerd te krijgen, om te worden gereorganiseerd. Daar de insluiting der Noordelijke Legers zich begon af te tekenen, hadden de autoriteiten hun eigen zorgen en werd hij van het kastje naar de muur gestuurd. Tenslotte, in Parijs contact willende opnemen met de Franse gezant, reed hij op 21 Mei 5.00 te midden van vluchtende scharen burgers op een Duitse colonne, die hem gevangen maakte. Op 19 Mei 21.00 hadden de laatste Nederlandse troepen Zeeuwsch-Vlaanderen op verzoek van Generaal Beaufrère verlaten, daar de verwarrende kleur der uniformen steeds onrust onder zijn troep veroorzaakte.

De lotgevallen van hetgeen van het VIIe Leger over was, waren de volgende: Op 18 Mei waren, zoals wij reeds eerder mededeelden, nog aanwezig de 21e en 25e D.I., die kort daarna naar het Zuiden werden verplaatst, zodat in Zeeuwsch-Vlaanderen de 60e D.I. (Oost) en de 68e D.I. (West) overbleven. Deze beide D.I. werden samengevoegd tot het XVI A.C. onder Generaal Fagalde, C.-XVI A.C. Op 18 en 19 Mei trok het Belgische leger en de B.E.F. terug op de Schelde (boven Gent) = kanaal Gent-Terneuzen.

De verplaatsingen van 21e en 25e D.I. werden dus uitgevoerd door de verbindingslijnen van de Belgen en de Britten heen en men kan zich voorstellen, dat dit met talrijke moeilijkheden gepaard ging, die door de tienduizenden vluchtelingen nog werden vergroot.

De 60e D.I. werd 18 Mei door de Belgische 1 C.D. afgelost en loste zelf de 68e D.I. af, die naar België vertrok. Op 21 Mei verliet zij West Zeeuwsch-Vlaanderen, na wederom door de 1 C.D. te zijn afgelost. Op 27 Mei vlak vóór de Belgische capitulatie werd 60 D.I. nog met Belgische auto's naar de IJser gevoerd, waar de Britten hadden stelling genomen en de passage van 60 D.I. tot merkwaardige strubbelingen aanleiding heeft gegeven.

Ik vermeld nog, dat 21 Mei de Generaal Billotte, na een bespreking te Yperen met Generaal Weygand en later met Lord Gort, verongelukte en dientengevolge de coördinatie der Noordelijke legers op een belangrijk ogenblik stagneerde.

8. Slotwoord.

Mijnheer de Voorzitter,

Aan het einde gekomen van mijn voordracht, zou ik nog gaarne het volgende willen opmerken. Het valt buiten het bestek van deze voordracht, om de oorzaken van het drama van Mei en Juni 1940 in West-Europa te behandelen. Hoewel met de overige gebeurtenissen nauw samenhangende, zullen wij ons daarom beperken tot de operatie van het VIIe Leger.

De grondgedachte, het opvullen van het gat in een gezamenlijke verdediging, dat door Noord-Brabant werd gevormd, was ongetwijfeld gezond, doch deze taak ging boven de krachten der Frans—Britse legers. Bij de uitvoering hebben zich alle kwade kansen voorgedaan, die Generaal Georges in zijn bezwaren daartegen had naar voren gebracht. Het is in zekere zin een geluk geweest, dat de doorbraak over Maastricht, Tongeren reeds op 11 Mei er toe dwong, het gros van het VIIe Leger niet in Noord-Brabant te doen opmarcheren. Nu heeft dit leger, zij het dan te laat en druppelsgewijze, nog bij de slag in Zuid-België en Noord-Frankrijk kunnen medestrijden.

Indien het drama zich in een langzamer tempo had afgespeeld en het gros van het VIIe Leger wel in Noord-Brabant zou zijn opgemarcheerd, dan zou het daar blootgesteld zijn geweest aan de aanval van de Pantser- en S.S.-Divisies, de daarachter volgende Infanterie Divisies en bovendien de Noordelijke Divisies van het 6e Leger. Mede in aanmerking nemende het Duitse luchtoverwicht, zou dit Leger in West Noord-Brabant in een zeer moeilijke positie zijn gekomen en zich waarschijnlijk niet hebben kunnen handhaven.

Generaal Gamelin schrijft in zijn boek *Servir*:

Indien wij niet waren opgemarcheerd naar België en naar Nederland, dan zou dit er op zijn neergekomen, dat na Tsjecho-Slowakije en Polen ook de lage landen België en Nederland in de steek werden gelaten en dit kon niet.

Hoe wij hier nu over denken, het is voor ons een belangrijk en niet te vergeten feit, dat Frankrijk ons een leger onder energieke leiding te hulp zond, waarbij enige van de beste Franse Divisiën waren ingedeeld. Er is dientengevolge op onze bodem Frans bloed gevloeid voor de zaak, die ook de onze was. Dit zou niet de laatste maal zijn, want in April 1945 sprongen Franse parachutisten af in Drente in het verband van de operatiën van het 2e Canadese leger.

Voor allen, die op Nederlandse bodem blijven rusten, wordt een gedenksteen opgericht op het erekerkhof te Capelle in Zeeland, waartoe het Comité des Pays Bas van Le Souvenir Français werkzaam is. ¹⁾

Tenslotte hebben de gebeurtenissen wel aangetoond, dat bij het bestaan van gemeenschappelijk gevaar neutraliteit van enkele der bedreigden een beletsel is voor een goede gezamenlijke voorbereiding. Het tempo is tegenwoordig van die aard, dat er na het uitbreken van vijandelijkheden geen tijd meer is, om rustig de samenwerking te gaan regelen en zeker niet, wanneer er tevoren volgens verschillende plannen is voorbereid.

Wij mogen ons er daarom over verheugen, dat de lessen van 1940 zijn aangevaard, de gezamenlijke verdediging op hoger plan wordt behartigd en daarmee is gebracht buiten de sfeer van binnenlandse partijpolitiek en egocentrisch georiënteerde nationale landsverdediging.

¹⁾ Comité des Pays Bas van Le Souvenir Français onder voorzitterschap van Pasteur M. Jospin, Comm. d'Inf. de réserve, Lorentzplein 14, Haarlem.

CONCLUSIES EN STELLINGEN.

1. De verdediging der vier Westelijke landen tegen een Duitse aanval vormde in 1940 strategisch een geheel.
De neutraliteit van België en Nederland vormde een beletsel voor doelmatige samenwerking.
Het zou in verband met de duidelijk gebleken kwade trouw van Hitler moreel verdedigbaar zijn geweest, indien onzerzijds tijdiger een meer uitvoerige gedachtenwisseling over de te voeren verdediging en de te verwachten hulp met de nabuurlanden had plaats gehad. De suggesties en gedachtenwisselingen via de Militaire Attaché's vormden een onvoldoende grondslag, om tot overeenstemming te komen.
2. Evenals in Nederland zijn ook in België en Frankrijk de tegen een Duitse aanval te voeren operatiën eerst geruime tijd na September '39, naarmate de verdedigingsvoorbereidingen groeiden, vastgesteld en feitelijk was het toen reeds te laat, om onze maatregelen daaraan aan te passen.
3. De Peel heeft in onze landsverdediging een rol gespeeld, die niet overeen bleek te komen met de maatregelen, welke de Franse en Belgische legerleidingen in Zuidelijk Nederland hadden gewenst. Zowel de Frans—Engelse als de Belgische legerleiding beschouwden de Peel-Raamstelling met de oorspronkelijk daarvoor bestemde bezetting, als een dekkingslinie van weinig betekenis, die te ver Oostelijk lag, om tijdig te kunnen worden ondersteund.
4. In de Frans—Engelse conceptie werd het van zodanig belang geacht, dat Zeeland, de vleugelaanleuning van de Dijlestelling (Antwerpen—Namen), niet door de Duitsers werd bezet en dat een aaneensluitend bruggehoofd, van en met de Vesting Holland over Antwerpen naar Namen lopende, de kust beschermde, dat voor de bezetting van de zwakste plek, nl. Noord-Brabant een zeer goed Frans leger onder uitstekende bevelvoering werd aangewezen. Van Franse zijde werden daarvoor verdedigingsvoorbereidingen ter hoogte van Breda c.q. Tilburg wenselijk geacht. De Belgische legerleiding had een bezette stelling ter hoogte van Tilburg gewenst met meer Oostelijk, vertragsmaatregelen.
5. Het is moeilijk aan te nemen, gezien het grote luchtoverwicht van de Duitsers, dan het Franse VIIe leger zich in Noord-Brabant zou hebben kunnen handhaven, indien het niet tengevolge van de doorbraak bij Maas-tricht noodzakelijk was geweest, dit leger met het gros ten Westen van Antwerpen aan te houden.
6. Het niet krachtig optreden van de Fransen tegen de Moerdijkbruggen vindt zijn oorzaak in de vertraging van de opmars door Zeeland van de Groupement de Beauchesne, de doorbraak der pantsersdivisies op 11 Mei 1940 over het Albertkanaal naar Tongeren en de snelle opmars van de 9e Pantserdivisie en de S.S. Verf. Divisie over Gennep, Veghel naar de Moerdijk, Tilburg en meer Zuidelijk op 11 en 12 Mei 1940.

BRONNEN.

- Général Gamelin
 Jacques Minart
 Revue Historique de l'Armée (Fran-
 çaise) Nr. 1 en 2 van 1946
 Général G. Roton
 Pierre Paillart
- Jacques Mordal
 R. Bihan et J. Normand
 Général van Overstraeten
- Historische Dienst van het Leger van
 het Koninkrijk België
 Marcel Thiry
 Verslag van de Parlementaire Enquête-
 commissie,
 Deel I A. B. C.
 Deel II A. B. C.
- I. H. Reynders, Generaal b.d. Oud-
 Opperbevelhebber van Land- en
 Zeemacht.
- A. Q. H. Dijkhoorn, Lt.-Gen. van de
 Gen. Staf, Oud-Minister van De-
 fensie.
- Sectie krijgsgeschiedenis van de Gene-
 rale Staf (Onderdeel van het Staf-
 werk).
- Servir.
 P. C. Vincennes. Secteur 4.
- Histoire de la guerre 1939—1945.
 Années Cruciales.
 Les quarante jours du 2e G.R.C.A. en
 Hollande, en Belgique et en France.
 La Bataille de Dunkerque.
 Ils étaient sept petits navires.
 Albert I. Leopold III.
 Vingt ans de politique militaire belge.
- De Veldtocht van Mei 1940.
 La Belgique pendant la guerre.
- Militair Beleid 1939—1940.
 Neutraliteitspolitiek.
- De wisseling in het Opperbevel van
 Land- en Zeemacht in Februari
 1940.
- Nogmaals de wisseling van het Op-
 perbevel van Land- en Zeemacht.
- Antwoord op de wisseling in het Op-
 perbevel van Land- en Zeemacht in
 Februari 1940.
- Ontwikkeling van het Duitse aanvals-
 plan in 1940.

BIJLAGE I.

Gegevens over het Franse Leger.

De sterkte-opgaven zijn nogal verschillend, als gevolg van het in vorming zijn van nieuwe eenheden en de berekening der stellingtroepen in grote eenheden. Op 10 Mei bevonden zich in Noord-Afrika tien, in de Levant drie Divisies. In het Moederland was de toestand als volgt: Er waren zes en zeventig (76) D.I., twee Divn. Cuirasées (D.C.R.) gereed, een nagenoeg gereed en een in vorming. Drie Divn. Légères Mécaniques (D.M.L.) waren ingedeeld en een in vorming. Zes Div. Légères de Cav. (D.L.C.) en zeven Brig. d. Cav. (B.C.) waren gevormd. Bovendien beliep het aantal stellingtroepen de waarde van tien à vijftien Divisies. Voor Noorwegen waren gevormd drie Div. Légères Inf., waarvan er nog twee in Frankrijk waren. Totaal 116—120 grote eenheden.

Van de D.I. waren er 7 gemotoriseerd. De sterkte aan Pantser van de D.L.M. (de beste Franse eenheden) was ongeveer de helft van een Duitse Pantser Div. De D.L.C. bestonden uit een gemotoriseerde Brigade (Dragons op voitures tout-terrains), een gemotoriseerde Groupe de Reconnaissance en een Brigade te paard. De B.C. waren nog bereden. De D.C.R. bestonden uit twee Batl. Chars B (pantser 40 à 70 mm) en twee Bats. Chars H. 39 (pantser 40 mm). Deze Chars waren superieur aan de Duitse pantsers, doch hun actieradius was opgeofferd aan de pantsering, waardoor op het gevechtveld vele Chars bewegingloos werden.

Bij de Alg. reserve waren nog 27 Bat. Chars Légers. Bij de D.I. was een groot tekort aan antitankgeschut; slechts een klein aantal der D.I. was voorzien van het voorgenomen aantal luchtdoelbkn.

Het bewapeningsprogramma was belangrijk achtergebleven in de uitvoering.

Luchtmacht.

Op 10 Mei waren ongeveer 420 moderne jagers, 31 moderne bombardeurs en 64 verouderde nachtbombardeurs voor het N.O. front beschikbaar. Een deel der beschikbare vliegtuigen schijnt om verschillende redenen niet te zijn ingezet.

Bevelvoering en indeling.

Ch. d'E.M. de la Déf. Nat. en C. en Ch. des Forces terrestres was Generaal Gamelin. Bevelhebber der Marine was Admiraal Darlan. Bevelhebber der Luchtmacht was Generaal Vuillemin.

In Frankrijk bestonden de fronten Sud-Est (Alpenfront) en Nord-Est.

C. du Front Nord-Est: Gen. Georges.

Dit front was verdeeld in:

Gr. d'Armées Nr. 1:	Gen. Billotte.
Gr. d'Armées Nr. 2:	Gen. Pretelat (IIIe, IVe, Ve Armée).
Gr. d'Armées Nr. 3:	Gen. Besson (VIIIe Armée et 7e Région).

Gr. d'Armées Nr. 1.

VIIe A. Gen. Giraud: vier D.I., twee D.I.M. en een D.L.M.

B.E.F. Gen. Lord Gort:	drie Corpsen, te samen negen Divn.; bovendien drie zwakke Divn. zonder art. voor de verbindingslijnen.
Ie A. Gen. Blanchard:	vier D.I., drie D.I.M., twee D.L.M.
IXe A. Gen. Corap:	zes D.I., een D.I.M., twee D.L.C. en een B.C.
Ile A. Gen. Huntziger:	zes D.I., twee D.L.C. en een B.C.

Totaal 43 grote gevechtseenheden.

Het VIIe Leger en de B.E.F. ressorteerden feitelijk niet onder de C. der Gr. d'A. Nr. 1 doch rechtstreeks onder Generaal Georges. Op 12 Mei kwam echter de coördinatie, tevens met het Belgische Leger, onder Generaal Billoitte tot stand.

Als Algemene Reserve waren 24 grote eenheden beschikbaar, waarvan echter slechts 6 in eerste instantie voor België bestemd.

In beginsel waren er 3 voor het Alpenfront, 5 voor eventuele hulp aan Zwitserland bestemd en vormden er 10 een centrale groep in Lorraine en Champagne.

BIJLAGE II.

Sterkte en opstelling van het Belgische Leger op 10 Mei 1940.

De *sterkte* van het Belgische Leger was de volgende:

- 7 *Legerkorpsen*, die tezamen bevatten:
- 18 Infanteriedivisies (6 actieve, 6 van de 1e Reserve en 6 van de 2e Reserve);
- 2 Divisies Ardense Jagers;
- 1 Brigade Grenswielrijders van 2 Regimenten.
- 1 *Cavaleriekorps* van 2 Divisiën.
- 1 *Brigade gemotoriseerde Cavalerie*.
- 2 *Lichte Regimenten*.
- 1 *Brigade van 4 Regimenten legerartillerie*.
- 2 *Regimenten grondverdediging tegen Luchtmacht*.
- Legertroepen en Diensten*.
- Vestingtroepen*.
- Luchtmacht à 4 Regimenten*.

De *opstelling* van het leger was als volgt:

- a. Aan het *Albertkanaal* van Antwerpen tot Luik (niet inb.) en daarvoor bevonden zich (van W. naar O.)

V C.A.: 17e en 13e D.I.	}	Daarvóór aan het kanaal van Turnhout 18 D.I. (min 5 bataljons).
IV C.A.: 12e en 15e D.I.		
II C.A.: 9e en 6e D.I.		
C.C. ¹⁾ : 14e en 1e D.I.	}	Daarvóór aan het Canal de Jonction: 1e Reg. Wielr., 2e Reg. Guides, 1e Reg. Ch. à Ch., een Bat. Grenswielr., de Groep wielr. van 17 D.I.
I C.A.: 4e en 7e D.I.		
- b. Te *Luik* (ongeacht de fortbezettingen):
  - III C.A.: 3e D.I. en 2e D.I. en 2e R. Cy. F. met daarvóór 1e R. Cy. F. en 1e L(anciers) Noord v. d. Amblève.
- c. Van *Luik* (n.i.) tot *Namen* (inb.) de 2e D. Ch. A. en 8e D.I., tezamen vormende VII C.A.
- d. Daarvóór de Groupe (Lt. Gen.) Keyarts, bestaande uit 1e D. Ch. A. en 1 D.C., tegenover de Luxemburgse grens. Achter het N. gedeelte van de Ourthe (van N. naar Z.): 4e R. Cy., 2e R. Ch. Ch., 3e R. Cy., 1e R.G.(uides).
- e. Als opname stond aan de Gete: 2e D.C. (bestaande uit 2e R. Cy. en 4e R.L.)
- f. In de stelling Antwerpen—Namen (position K.—W. ²⁾) bevond zich bij en N. van Leuven de 10e D.I., bij Wavre het 3e R.L.
- g. In de lijn Ninove—Halle (beveiliging van Brussel naar het Z.) stond 5e D.I.
- b. In het bruggenhoofd Gent stond 16e D.I.

¹⁾ Voor zoveel na te gaan voerde de C. van het C.C., die 14 en 1 D.I. onder zijn bevel had, tactisch wel het bevel over de troepen aan het Canal de Jonction, voor deze Div. doch niet over 2e D.C. (Gette) en 1e D.C. (Ardennen).

²⁾ K. is Koningshooikt; W. is Wavre. Met deze position K.—W. wordt bedoeld het stellingdeel Antwerpen—Wavre.

- i.* Aan de kust stond 37e R.I. en 3e R. Gr. (— II).
- j.* In het kamp van Beverloo bevond zich voor oefening de 11e D.I.

Met het uitbreken der vijandelikheden werd:

- 11e D.I. uit Beverloo verplaatst naar de position K.-W. ten N. van de Demer,
- 5e D.I. verplaatst naar de position K.-W. ten N. van Wavre.

BIJLAGE III.

Sterkte van het Engelse Leger (B.E.F.) op verschillende tijdstippen.

September aankomst der eerste eenheden.

3 October 1939: 1e Corps (1e en 2e Div.) aan de Frans—Belgische grens.

12 October 1939: 2e Corps (3e en 4e Div.) aan de Frans—Belgische grens.

27 October 1939: gevormd 5e Div. (reserve).

Januari 1940: aangek. 48e Div. Ingedeeld bij 1e Corps, doch in Alg. reserve.

Sterkte eind Januari 1940: 220.200 man (zonder Luchtmacht).

Luchtmacht: 2 Army Coöperation Wings, 1 Fighter Wing, 1 Bomber Rec. Wing.

Maart 1940: Aankomst van het 3e Corps (42e, 44e en 51e D.I.)

Aankomst van 50e D.I. (gemot.) ingedeeld bij 2e Corps.

In April (kwestie Noorwegen) 15e I. Brig. van 5 Div. naar Engeland, de rest der Div. War office reserve.

In Mei bevond zich de 51e Div. aan het Saarfront, zodat deze niet bij de B.E.F. beschikbaar was.

Op 10 Mei waren dus beschikbaar: 1e Corps (1e, 2e en 48e Div.); 2e Corps (3e, 4e en 50e Div.); 3e Corps (42e, 44e Div.); 5e Div. gedeeltelijk.

Bovendien waren beschikbaar voor de beveiliging der lange étappelijnen naar de Franse havens, 3 Divisiën (zonder Artillerie en onvoldoende geoefend) die echter in de strijd zijn ingezet geworden.

Aan pantsereenheden waren beschikbaar:

7 Divisie-Cav. Reg.n., met lichte tanks.

1 Reg. pantserwagens van oud model.

2 Bataljons infanterietanks (behalve 23 Mark II tanks allen met slechts één mitr. bewapend).

In Engeland was de 1e Armoured Division in vorming, die in Mei/Juni naar Frankrijk zou worden gezonden.

12 Mei verzocht Generaal Lord Gort, deze Divisie met spoed te zenden. Zij is nog in Calais ontscheept, doch is niet meer bij de B.E.F. gekomen. Een groot deel is bij Calais door een luchtaanval buiten gevecht gesteld.

BIJLAGE IV.

Sterkte van de Duitse Legers 10 Mei 1940.

1. *Aanvalstroepen:**Legergroep B.* (von Bock).

18e Leger, (Nederland ten N. van Afferden): een Pantser Div., een gemot. S.S. Div., een Cav. Div., zes Inf. Divn. en een Leibstandarte S.S.

6e Leger, (tussen Afferden en Luik): twee Pantser Divn., een gemot. Div., achttien Inf. Divn.

Legergroep A. (von Rundstedt).

4e Leger, (tussen Luik en Fumay): twee Pantser Divn., dertien Inf. Divn.

12e Leger, (tussen Fumay en Carignan): tien Inf. Divn., een Berg.Div.

16e Leger, (tussen Carignan en Perl): vijftien Inf. Divn.

Pantsergruppe v. Kleist, (opgesteld in het vak van 12e en 16e Leger); vijf Pantser Divn., drie gemot. Inf. Divn.

Tezamen: 10 Pantser Div., 5 gemot. (Inf. en S.S.) Divisiën, 1 Cav. Div., 1 Berg.Div. en 44 Inf. Divn.

Als *reserve* voor de aanval waren beschikbaar het 2e en 9e Leger, tezamen ongeveer 30 Divisiën, w.o. een gemot. S.S.Div.

2. *Vasthoudend front.*

Legergroep C. (von Leeb) vormde het Vasthoudend front van Luxemburg tot Zwitserland en bestond uit het 1e en 7e Leger, tezamen tellende 24 Inf. Divn.

3. In het O. bevonden zich nog een aantal Divisiën, terwijl in het binnenland nog verschillende Divisiën werden gevormd.

BIJLAGE V.

COMMANDEMENT
EN CHEF
DU FRONT NORD-EST

Etat-Major

G.Q.G., le 20 Mars 1940

3e Bureau

19 h. 40

No. 790 3/Op.

Instruction personnelle et secrète no. 9 pour le général commandant le groupe d'armées no. 1 et le général commandant en chef la B.E.F.

L'Instruction personnelle et secrète no. 7 en date du 21 octobre 1939 et l'Instruction personnelle et secrète no. 8 en date du 17 novembre 1939 ont défini le cadre général des opérations que nous pourrions être appelés à mener en Belgique.

Depuis cette époque:

- le renforcement de la B.E.F.;
- les mesures défensives par les Belges sur le canal Albert et sur la position Anvers—Namur et par les Hollandais dans leurs provinces méridionales et en Zeelande;
- l'aménagement de notre propre dispositif, permettent de donner plus d'ampleur aux opérations envisagées.

Dans l'hypothèse Dyle, qui est la plus probable dans les circonstances actuelles, il y aura lieu de viser non seulement à atteindre et à tenir la ligne générale Namur—Anvers, mais encore, si l'ordre de pénétrer en Hollande est donné, à déboucher du canal Albert, au nord-est d'Anvers, en vue d'assurer la sécurité de l'Escaut maritime et la liaison entre les Belges et les Hollandais.

Ultérieurement et si les circonstances sont favorables, notre dispositif pourra être porté sur le canal Albert.

Ce n'est que dans le cas où l'ennemi nous aurait largement précédés en Belgique que jouerait l'hypothèse Escaut.

La présente Instruction vise spécialement l'exécution de l'hypothèse Dyle, et remplace l'Instruction personnelle et secrète no. 8 précitée.

I. — *Mission du G.A. 1 et de la B.E.F.*

Pivotant autour de Mézières, le G.A. 1 et la B.E.F.:

a) Se porteront en liaison sur la ligne principale: Meuse de Givet—Namur, position de Gembloux, Dyle de Wavre—Louvain, pour y accepter la bataille.

La gauche du dispositif étant poussée soit sur la ligne Saint Léonard—Breda, soit sur la ligne Turnhout—Tilbourg.

b) Se mettront en mesure, si les circonstances s'y prêtent, de renforcer la couverture belge sur le canal Albert et éventuellement d'y porter résistance.

II. — *Dispositif.*

Le dispositif à réaliser est défini comme suit, du sud-est au nord-ouest:

- la IIe armée, de Longuyon exclu à Pont-à-Bar;
- la IXe armée, de Pont-à-Bar à Namur inclus;
- la Ire armée, barrant la trouée de Perwez—Gembloux, de Namur exclu à Wavre inclus;

- la B.E.F., de Wavre inclus à Louvain inclus;
- l'armée belge, de Louvain exclu à la limite nord de la position fortifiée d'Anvers.

III. — *Mission particulière de la VIIe armée* ¹⁾.

La VIIe armée, disposant de la 1re D.L.M. et portée initialement à l'ouest d'Anvers, devra:

A) Si l'ordre de pénétrer en Hollande est donné:

a) Pousser une couverture sur l'Escaut maritime, prête, s'il y a lieu, à renforcer la défense hollandaise dans les îles;

b) Déboucher de la position d'Anvers, au nord du canal Albert, de manière à recueillir les forces belge—hollandaises qui se replieraient au sud de la Meuse, et à couvrir nos communications avec la Hollande.

Le front à tenir s'établirait suivant les lignes générales ci-après:

1. Au mieux, et si les Belges assurent la défense du canal Albert: Tilbourg (ou Bréda)—Turnhout, puis canal de jonction vers Quaedmechelen, tenu par les Belges.

Si les Belges abandonnent le canal Albert—Tilbourg (ou Bréda)—Turnhout, puis inondations de la Nethe vers Lierre, tenu par les Belges.

2. Au minimum: Bréda, Hogeteatan, Saint-Léonard, puis liaison avec le camp retranché d'Anvers.

B) Si l'ordre de pénétrer en Hollande n'est pas donné. — Tout en restant en mesure d'agir comme il est prescrit ci-dessus, la VIIe armée devra:

a) Prendre toutes les dispositions pour renforcer la défense belge sur la position fortifiée d'Anvers et dans la région de Malines;

b) Renforcer par un premier échelon de forces la défense du canal de Turnhout dans le cas où les Belges n'auraient pas abandonnée cette ligne.

IV. — *Couverture terrestre du mouvement.*

Le mouvement sera exécuté, sauf ordre contraire, en partant de notre position frontière sans arrêt intermédiaire sur la ligne de l'Escaut.

Le mouvement des gros sera couvert:

1. Au débouché d'Anvers: par la 1re D.L.M., poussée dans la région Bréda—Tilbourg;

2. Au nord du sillon Sambre—Meuse; par le corps de cavalerie (2e et 3e D.L.M.) agissant aux ordres du G.A. 1.

Porté dans la région Tirlemont—Hannut—Eghezée, le corps de cavalerie aura pour mission:

— de couvrir l'arrivée et l'installation des gros sur la position Dyle-Namur;

— de renseigner sur la position des forces belges du canal Albert et de la Meuse et d'étayer leur défense;

— éventuellement, de manoeuvrer en retraite pour retarder au maximum la prise de contact de la position Dyle-Namur par l'ennemi.

3. Au sud du sillon Sambre—Meuse, par les G.U. de cavalerie:

— de la IXe armée (1re et 4e D.L.C.);

— de la IIe armée (2e et 5e D.L.C.),

conformément à l'instruction particulière no. 82 pour le groupe d'armées no. 1 (no. 7123/Op., du 14 mars 1940).

¹⁾ Cette rédaction tient compte d'un rectificatif du 16 avril apportant une modification à la manoeuvre de la VIIe armée.

V. — *Repli éventuel des forces belges.*

Les mouvements seraient, le moment venu et d'accord avec le Haut-Commandement belge, à canaliser sur des itinéraires de repli bien définis, pour ne pas gêner l'action de nos éléments avancés, ni l'installation de nos forces sur la position Wavre—Namur¹⁾.

VI. — *Occupation éventuelle du canal Albert.*

Cette opération s'exécuterait en deux stades successifs:

- a) Renforcement de la défense belge en commençant par la région de Huy;
- b) Report de notre résistance sur le canal Albert. Elle fera l'objet de directives ultérieures.

VII. — *Sécurité du Moyen-Escaut.*

Des garnisons suffisantes seront laissées sur la position correspondant à l'hypothèse Escaut, de manière à assurer l'occupation des points essentiels; elles comprendront:

- IXe armée: une division de série B dans la trouée de l'Oise;
  - Ire armée: 101e D.I. à Maubeuge et — Secteur fortifié — de L'Escaut; — B.E.F. — (selon des disponibilités):
  - une D.I. région de Tournai;
  - une D.I. région d'Audenarde.
- VIIe armée (pour mémoire): disposera de tous ses moyens.

VIII. — *Forces aériennes.*

- L'intervention des forces aériennes dans la bataille visera essentiellement:
- à retarder les colonnes ennemies et à entretenir les destructions;
  - à couvrir les mouvements des D.L.M. et des gros, puis la mise en place des gros (priorité à la Ire armée).

Le Général d'armée

commandant en chef sur le front Nord-Est,

GEORGES.

¹⁾ A titre de première indication, il y aurait intérêt à ce que ces mouvements fussent réglés de la manière suivante:

- d'une part, sur la position Anvers—Louvain pour les forces initialement déployées au nord du parallèle de Tongres;
- d'autre part, sur le canal Bruxelles—Charleroi, où elles se réorganiseraient pour les forces déployées au sud.

Kapt. ter Zee W. v. d. Donker:

Mijnheer de Voorzitter, naar aanleiding van de overzichtelijke en duidelijke uiteenzetting van de inleider heb ik geen vragen te stellen, doch wel zou ik enige opmerkingen willen maken, meer ter aanvulling.

Volledigheidshalve moge ik hierbij opmerken, dat wat ik verder naar voren zal brengen uitsluitend op mijn geheugen is gebaseerd.

1. Inleider heeft ons duidelijk gemaakt, dat de actie in West-Noord-Brabant oorspronkelijk niet in het Franse operatieplan was opgenomen. Voor zover ik uit gesprekken met Franse officieren heb kunnen opmaken werd die actie opgenomen op aandrang van de Engelsen en van de Admiral du Nord, die in verband met een optreden van het Engelse expeditieleger in België, een zekerstelling van Antwerpen noodzakelijk achtten, voor de ravitaillering van dat leger. Gebruik van Antwerpen bracht echter mede behoud van de Noordelijke Schelde-oever, dus behoud van Walcheren en Zuid-Beveland. Voor een veiligstellen van deze Zeeuwse eilanden werd blijkbaar een optreden in West-Brabant noodzakelijk geacht. Dit nu acht ik interessant, omdat een bezoek aan de Kre-Krakstelling, vóór de invasie, mij deed twifelen aan de doelmatigheid van die stelling, indien niet een bruggehoofd werd gevormd bij Woensdrecht of geheel West-Brabant werd veilig gesteld.
2. De inleider vertelt van de Franse escorteur, die een verkenningstocht maakte naar de Moerdijkbrug, troepen over deze brug zag trekken, maar daar niet het vuur op opende, omdat de commandant wellicht niet wist, dat de brug in Duitse handen was. Ik kan U echter verzekeren, dat de commandant van genoemd vaartuig van een en ander volkomen op de hoogte moet zijn geweest (althans de aan boord vertoevende Nederlandse Marine-officier). De opdracht was echter verkennen en geen actie ondernemen, omdat het Franse hoofdkwartier in Middelburg nog steeds in de veronderstelling leefde, dat hun troepen in West-Brabant door zouden stoten naar de Moerdijkbrug en het juist in de bedoeling lag, die onbeschermde in handen te krijgen.
3. Omtrent de artilleriesteun, die de marine verleende bij Kre-Krak- en Zanddijkstelling, wil ik het volgende opmerken. Voor deze steun waren aangewezen Hr. Ms. Johan Maurits van Nassau en Hr. Ms. Flores. Eerstgenoemde bodem werd op order van het hoofdkwartier van de Opperbevelhebber naar het Noorden getrokken voor artilleriesteun aan de Afsluitdijk, terwijl de Flores na enige Duitse luchtaanvallen zodanig in het nauw werd gebracht, dat zij het niet mogelijk achtte zonder behoorlijke luchtbescherming zich op de Ooster-Schelde te handhaven. Hier bleek dus wel duidelijk, dat artilleriesteun door de Marine vanuit nauwe vaarwaters niet mogelijk is, indien niet wordt beschikt over het meesterschap in de lucht, al zij het ook plaatselijk en tijdelijk.
4. Tenslotte nog een woord ten goede over de Generaal Durand. Zodra het de Generaal Durand bekend werd, dat het Franse leger in Noord-Brabant had gefaald, wilde hij terugtrekken naar Zeeuwsch-Vlaanderen. Hij voelde zich op Zuid-Beveland in een rattental en beweerde bij een te verwachten overmachtige aanval van de Duitsers niet de gelegenheid te zullen krijgen, de Franse troepen te laten terugtrekken naar Zeeuwsch-Vlaanderen. Vooral de overvoer met de ponten, die in verband met luchtaanvallen slechts gedurende de duisternis kon plaats hebben, werkte hier zeer belemmerend.

Een en ander wekte toen een storm van verontwaardiging bij de Nederlandse zowel als de Franse Staf. Later zijn mijn gedachten hier dikwijls op teruggekomen en nu na zoveel jaren, moet ik erkennen, dat ik mij het standpunt van de Generaal Durand zeer goed kan indenken. De feiten hebben hem toch wel in het gelijk gesteld.

Repliek van Gen.-Majoor Nierstrasz op de opmerkingen van Kapt. ter Zee v. d. Donker.

Aangezien mij bij het raadplegen van mijn aantekeningen bleek, dat ik Kolonel van den Donker niet geheel recht heb doen wedervaren en twee zijner opmerkingen onbeantwoord heb gelaten, waarvoor bij deze mijn verontschuldiging zij aangeboden, zal ik zijn opmerkingen iets uitvoeriger beantwoorden, dan ik dit in Eindhoven deed. Dit is te meer wenselijk, omdat, wat de Kreeksrelling (meestal Bathstelling genoemd) betreft, het nader kennisnemen van zijn schriftelijk gestelde opmerkingen, mij deed zien, dat ik op de berekenis van die stelling wat uitgebreider moet ingaan.

Het gedrukte Verslag zal uitvoeriger dan in de voordracht zelf mogelijk was het ontstaan van de Manoeuvre Breda doen blijken. Hoewel het probleem Zee/land/Schelde in verband met de zwakke verdediging van Noord-Brabant, zowel de Engelsen als de Fransen en Belgen steeds heeft beziggehouden, was de conceptie van Generaal Gamelin toch van wijder strekking dan de Schelde alleen en beoogde hij, een aansluitend bruggenhoofd van de Maginotlinie tot het IJsselmeer te vormen, dat de gehele kuststrook van Frankrijk, België en Nederland uit Duitse handen hield. Bovendien dacht hij aan het in een later stadium vooruitbrengen van dat front, wanneer men offensief tegen Duitsland zou worden.

Of Antwerpen als ravitailleringshaven toen reeds werd beoogd, is twijfelachtig, want hoewel Duinkerken en Calais vrij waren, liepen de Engelse verbindingen over Brest en Cherbourg, om vrij te blijven van Duitse duikboten.

Veeleer speelde „het pistool op de borst van Engeland” hier een rol. Wie op het plan invloed hebben uitgeoefend, is van minder belang. Natuurlijk was Engels belang in het geding, doch ik geloof niet, dat de Amiral Brial hoog genoeg was, om invloed uit te oefenen, zeker niet, waar Zeemacht in de conceptie niet de eerste rol speelde. Reeds in Nov. '39 was de versterking van Walcheren en Zuid-Beveland met een *Bataljon* voorbereid, doch toen men vernam, dat in Zeeland ongeveer een Nederlandse Brigade aanwezig was en inundatiën waren gesteld, verviel dit plan en pas eind April kwam het definitieve plan op de proppen, dat eerst 8 Mei gereed was.

Het karakter van de voorgenomen Franse verdediging in Noord-Brabant was geheel anders dan de doelstelling van de Bathstelling. Het zou, ook zonder Franse troepen, voor ons van belang zijn geweest, een opnamestelling in West-Noord-Brabant te hebben bezet, waarop de Peeltroepen konden teruggaan, doch daarvoor waren geen troepen beschikbaar. Wij kwamen aan alle kanten te kort. Een dergelijke stelling, ook al was die als klein bruggenhoofd uitgevoerd, zou toch heel wat meer troepen dan de Bathstelling hebben geëist. De Bathstelling was echter niet meer dan een stelling met het karakter van weerstandbiedende voorposten, die de nodige tijd moest verschaffen aan de bezetting van de Zanddijkstelling, om zich geheel gereed voor afweer te maken. Er kon toch nog heel wat weerstand worden geboden en de spoedige ontruiming vond dan ook niet zijn oorzaak in door de vijand reeds gedemonstreerde overmacht, doch in een serie betreurenswaardige voorvallen, die van morele aard zijn en de leiding betreffen.

Merkwaardig is, dat de Standarte Grosz Deutschland, die voor Antwerpen nog moest worden afgelost vóór de opmars in Zuid-Beveland, in de avond van 14 Mei slechts zwakke krachten tegen de Bathstelling vooruitschoof en dat volgens verklaring van de Commandant (na de oorlog afgelegd) die troepen tegen de bunkers waren vastgelopen. Het was een verrassing, dat deze op 15 Mei bleken ontruimd te zijn. Elke tijdwinst was toen kostbaar geweest.

Wat de chasseur 9 betreft, heb ik in de Franse bronnen gelezen, dat de C. opdracht had, te verkennen „sans s'engager”. Toen hij bij Willemstad de hoek om kwam en colonnes over de Moerdijkbrug zag trekken, meende hij, dat dit Nederlandse troepen waren. Hij merkte eerst, dat het Duitsers waren, toen hij zag, dat men op hem ging schieten. Aangezien hij zich niet in gevecht mocht begeven (zie Abrial), keerde hij terug.

Thans de steun, die door Marinevaartuigen in de Schelde zou zijn verleend en die, wat de Bathstelling betreft, achterwege bleef door het terugnemen van de Johan Maurits van Nassau. Kolonel van den Donker toont zich weinig optimistisch omtrent de mogelijkheid van die steunverlening.

Het spreekt vanzelf, dat een marinevaartuig in een smal vaarwater, dat weinig mogelijkheid van manoeuvreren biedt, vele kwade kansen loopt tegenover de vijandelijke luchtmacht, indien het daartegen niet kan worden beschermd. Toch wijst de geschiedenis van de oorlog nogal wat voorbeelden aan, waarbij onder ogenschijnlijk weinig hoopvolle omstandigheden goede steun door marine is verleend. Leerzaam is ook de geschiedenis van de Franse Chasseurs in de Zeeuwse wateren in die Meidagen. Ik zal hier niet diep op ingaan, daar het optreden van de Nederlandse, Franse en Engelse marine in Zeeland, naar ik vernam, van de zijde van de Historische Sectie der Marine in het Marineblad zal worden behandeld. Vermeld zij echter, dat twee Chasseurs, waaronder de genoemde Nr. 9, in de nacht van 15 op 16 Mei bij Wemeldinge steun hebben verleend aan Franse troepen. Daartoe is in de late avond nog een sloep naar de wal gevaren, werden de te bevuren objecten afgesproken, werd een vuurwerksein overeengekomen en leende de landmacht een seinpistool van de Marine. Deze steun heeft weinig zoden aan de dijk gezet, maar „elk dubbeltje helpt” en in de Bathstelling gaf het niet aanwezig zijn van het beloofde Marinevaartuig, waarvan men zich misschien wonderen heeft voorgesteld, een extra duwtje aan het wankele moreel. Het spreekt vanzelf, dat ik de noodzakelijkheid van de maatregel verder geheel buiten het geding laat.

Tenslotte de Generaal Durand. Volgens Franse gegevens (geen officiële rapporten), heeft hij de hem opgedragen taak, de verdediging van het kanaal door Zuid-Beveland, van 10 Mei af nagelaten. Hij was dus reeds in gebreke, lang vóór het tijdstip, dat het in Brabant mis ging met de Fransen.

Toen Generaal Giraud op 13 Mei de terugtocht van de troepen van het VIIe Leger uit Noord-Brabant moest bevelen, zond hij een tweede Detachement via Terneuzen en Walsoorden naar Zuid-Beveland, thans van de 60e Divisie. De C. hiervan vond aan het kanaal door Zuid-Beveland geen enkele versterking.

Generaal Durand heeft door zijn (onjuiste) inzicht vermoeiende verplaatsingen en daardoor wanorde in de Zanddijkstelling teweeg gebracht. Hij was — volgens de Franse gegevens — niet de juiste man op die plaats, zoals de botsingen met Schout bij Nacht Platon aantonen. Deze bewerkte dan ook, dat de energieke Generaal Deslaurens het bevel overnam.

Uit de loop der gebeurtenissen valt m.i. juist het tegendeel van het bewijs te putten, dat Generaal Durant gelijk had.

Elke conclusie zij zeer voorzichtig getrokken, doch er is meer aanleiding,

uit de gebeurtenissen de conclusie te trekken, dat zijn weinig energieke leiding een der oorzaken is geweest van de geringe en weinig georganiseerde weerstand, dientengevolge van de paniek, die ook onder de Fransen ontstond en dus van de daaruit voortvloeiende onmogelijkheid om volgens een enigszins regelmatig schema het teruggaan op Walcheren en daarna de evacuatie te verzorgen.

De Duitse Commandant (van één versterkt Regiment) verklaart, dat hij vóór de gevechten bij de Sloedam niet eens zijn artillerie in stelling heeft gehad. De morele invloed van de luchtmacht, (die hier niet sterk was) was de grote en beslissende factor.

Het was de fout van Generaal Durand, die hem, naar ik ergens heb gelezen, door Schout van Nacht Platon ongezouten onder het oog werd gebracht, dat hij te veel achterom keek, hetgeen zijn soldaten was te vergeven, maar van hem nu eenmaal niet kon worden goedgekeurd. Hoewel ik met de Kolonel van den Donker het standpunt van Generaal Durand begrijp, was dit m.i. niettemin niet juist en is het zeer zeker niet door de feiten als juist bewezen.

De geschiedenis van deze oorlog toonde opnieuw, dat er een klein duiveltje is, dat altijd in de ure des gevaars ons soldaten met uiterst reëel schijnende redeneringen poogt van onze plicht af te brengen. Omdat het zich zo netjes voordoet, herkennen wij het niet. Allen, die hun opdracht uitvoerden, hadden gelijk. De sterken, die er vanaf weken, stelden er meestal wat moeilijkers voor in de plaats en het duiveltje heeft uit de Meidagen bij ons en elders heel wat op zijn geweten.

Slotwoord.

De Voorzitter:

Generaal Nierstrasz mag ik U thans zeer bedanken voor de heldere en van diepgaande studie getuigende wijze, waarop U ons hedenavond een inzicht heeft gegeven in een deel van de belangrijke gebeurtenissen van de Meidagen 1940, die op ons gehele volksleven en ik mag wel zeggen op het leven van ieder onzer zo'n diepgaande invloed hebben gehad. U heeft enkele lessen, die hieruit kunnen worden getrokken, zelf reeds getrokken en mij rest dus niets anders dan deze nog eens te onderstrepen en ik zou dit gaarne op een tweetal punten willen doen.

U heeft er op gewezen, hoe uit de gebeurtenissen, die U ons heeft geschetst, blijkt, dat het, zoals de hele geschiedenis leert, steeds buitengewoon moeilijk is de samenwerking tussen bondgenoten te organiseren onder de moeilijke en verwarrende omstandigheden van het begin van een oorlog. U hebt gezegd, ook wanneer dit wel gebeurd zou zijn, dan zouden de gebeurtenissen toch geen ander verloop hebben gehad. Ik geloof, dat U het met mij eens zult zijn, dat U zich in dit opzicht misschien iets te sterk hebt uitgedrukt. Ik zou het zo willen zeggen. Ook wanneer dit van te voren wel georganiseerd was geworden, dan zou toch niet het succes aan de Westerse mogendheden zijn geweest. Toch geloof ik, dat de gebeurtenissen dan een minder, ik mag wel zeggen, tragisch beeld van verwarring en chaos te zien zouden hebben gegeven dan wat U ons hedenavond heeft moeten schetsen. Echter, zoals U terecht hebt opgemerkt, mogen wij niet aannemen, dat, wanneer de samenwerking van te voren beter zou zijn georganiseerd, de Duitse aanval met succes het hoofd zou zijn geboden.

Maar waarom niet? Ook dat heeft U reeds in het licht gesteld. Omdat hier in het Westen van beide tegenstanders de sterkste gewonnen heeft.

De eerste les, die U zelve heeft getrokken, wil ik in verband hiermede aanvullen met de tweede. De eerste les is in Europa zeker getrokken. De samenwerking tussen de West-Europese mogendheden is op het ogenblik zodanig, dat gebeurtenissen als in en voor de Meidagen 1940 hebben plaats gehad, waarbij een volkomen gebrek aan samenwerking zich demonstreerde, op het ogenblik ondenkbaar zouden zijn. Wil dit echter tot succes leiden, dan is ook de tweede factor, die U in het midden heeft gebracht, noodzakelijk. Er moet samenwerking van krachten zijn, want gebundelde kracht is sterker dan divergerende krachten, maar dan moet het ook *kracht* zijn. Ik hoop, dat ook deze tweede les door West-Europa ten volle zal worden getrokken.

Wat ons eigen land betreft, staan wij in dit jaar aan het keerpunt. Tot dusver heeft Nederland aan de West-Europese samenwerking, ten minste voor wat betreft de strijdkrachten te land, nog vrijwel uitsluitend op papier kunnen deelnemen. He is geen geheim, en het is ook herhaaldelijk door de opvolgende Ministers in het midden gebracht, dat zolang Nederland nog in militair opzicht, althans wat betreft de landstrijdkrachten, volledig gebonden was door de verplichtingen, welke wij in Indonesië hadden, het voor ons onmogelijk was om met de medewerking te land, verlangd in het Westen, ernst te maken. Deze Indonesische verplichtingen zijn op het ogenblik geëindigd. De troepen, welke in Indonesië zijn geweest, stromen op het ogenblik terug naar het Vaderland en thans is dus het keerpunt gekomen in onze geschiedenis, waarin onze medewerking aan de Westelijke strijdkrachten van een papieren zal moeten worden omgezet tot een daadwerkelijke.

Ik hoop, en hiermede zou ik dit woord willen eindigen, dat uit de gebeurtenissen van 1940 niet alleen de eerste conclusie, die van de noodzaak van samenwerking, maar ook de tweede conclusie, die van de noodzaak van kracht, zal worden getrokken.

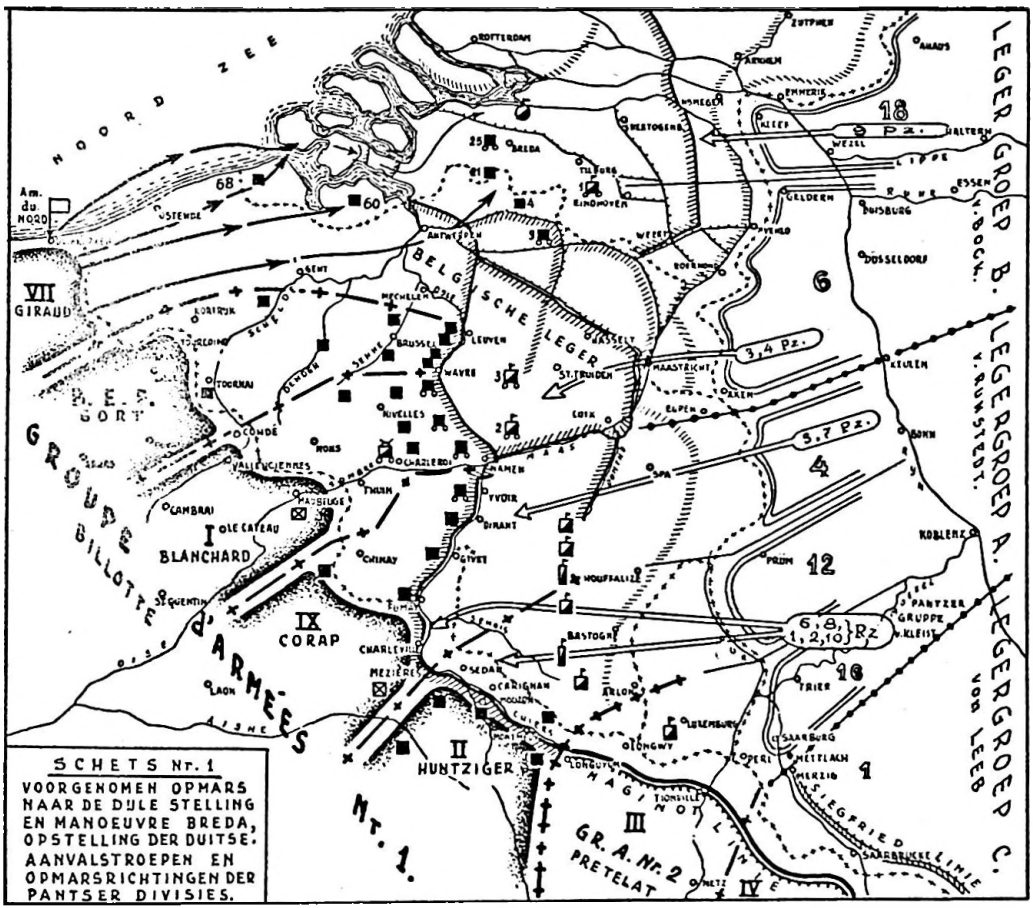
Alvorens nu deze bijeenkomst te sluiten, Generaal Nierstrasz, moet ik U nogmaals van harte hiervoor bedanken.

Ik zou ook een woord van dank willen richten tot de heer Schalken voor de tekeningen, waarmede hij de voordracht van hedenavond heeft geïllustreerd.

Ik dank de Kolonel Antonie en de Kapitein de Waal, die aan de voorbereiding van deze avond een belangrijk aandeel hebben gehad.

Tenslotte rest mij nog Kapitein ter Zee den Donker te danken voor de waardevolle aanvulling, welke hij heeft gegeven. Ik moge U wel verzoeken, mijnheer v. d. Donker, Uw aanvulling te doen toekomen aan de Secretaris, de heer Boots, zodat deze in het orgaan van de Vereniging kan worden opgenomen.

Thans sluit ik hierbij de vergadering.

V E R K L A R I N G

■	INFANTERIE DIVISIE	□	CAVALERIE DIVISIE
■	INF. DIV. GEMOTORISEERD	□	CAVALERIE BRIGADE
■	STELLING DIVISIE	○	GROUPEMENT VAN ENIGE VERK. 5 AFDM.
■	1 st DIVISION LÉGÈRE MECANIQUE	⌋	DUITSE LEGERS
■	DIVISION CUIRASSEE	←	OPMARS-RICHTING DER DUITSE PANTS.DIVISIES.

SCHETS NT. 2

**OPMARS DER FRANS-ENGELSE LEGERS IN BELGIË EN NEDERLAND
EN HOOFDSTOTEN DER DUITSE PANTSERDIVISIES
(10 EN 11 MEI 1940)**

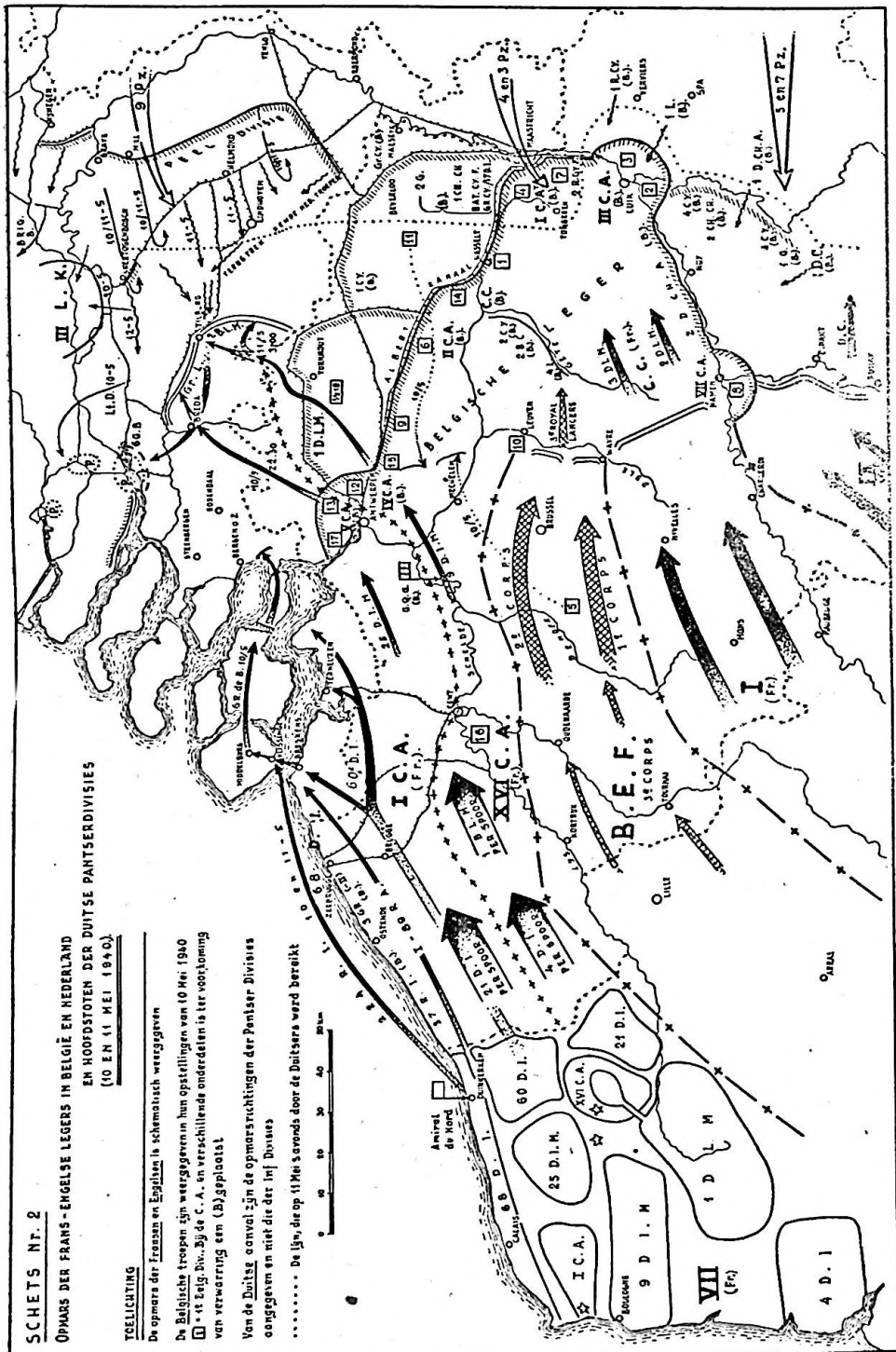
TOELICHTING

De opmars der Franzen en Engelsen is schematisch weergegeven

De Belgische troepen zijn weergegeven in hun opstellingen van 10 Mei 1940
 □ = 11 Eng. Div., bij de C. A., en verschillende onderdelen is ter voorloping
 van verwoering een (B) geplaatst

Van de Duitse ommars zijn de opmarsrichtingen der Pantser Divisies
 aangegeven en niet die der Inf Divisies

..... De Inf. die op 11 Mei's avonds door de Duitsers werd bereikt

SCHEMETS Nr. 3.

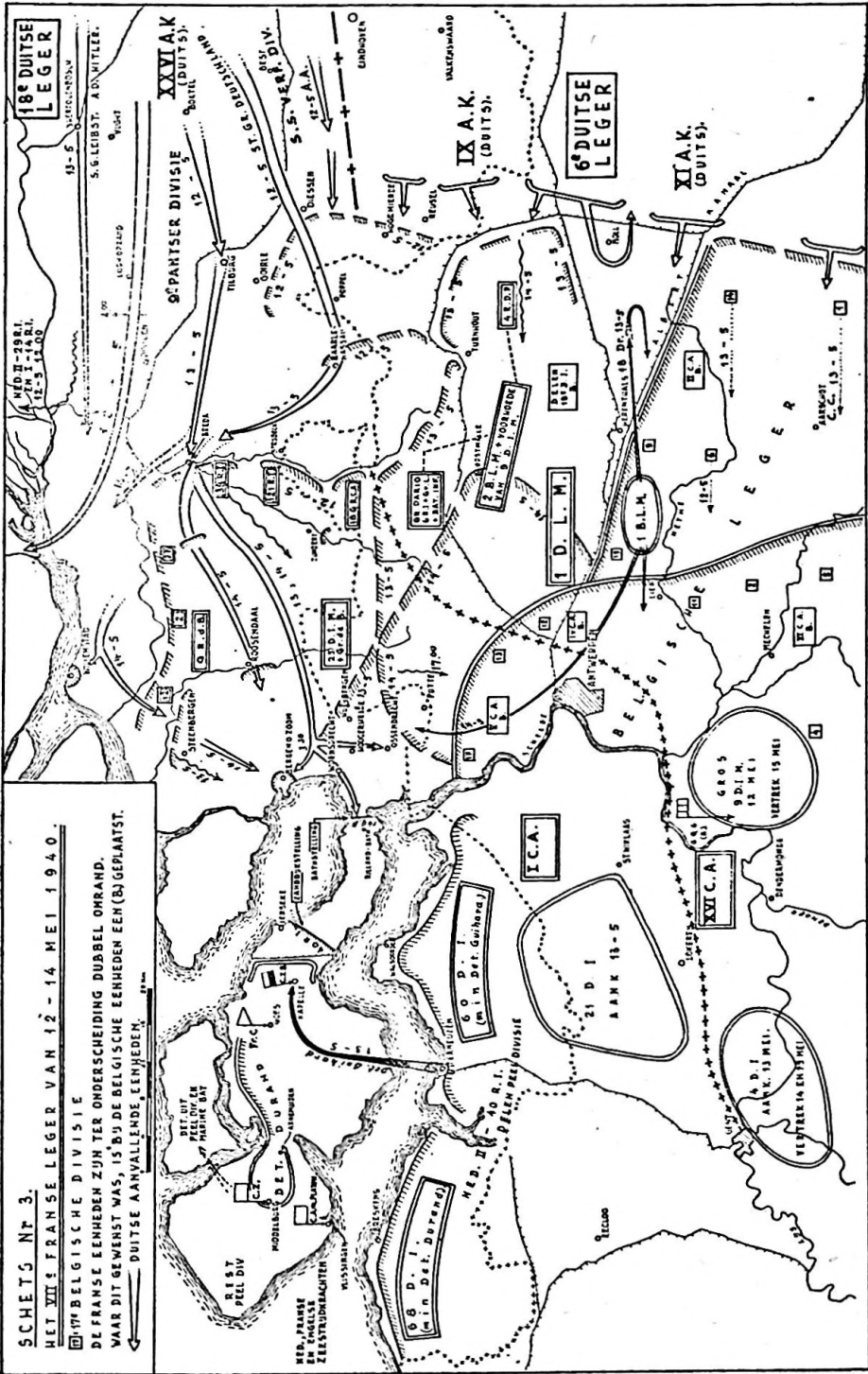
HET XIIe FRANSE LEGER VAN 12 - 14 MEI 1940.

□ XIIe BELGISCHE DIVISIE

DE FRANSE EENHEDEN ZIJN TEN ONDERSCHIEDING DUBBEL OMRAND.

WAAR DIT GEWENST WAS, IS 'BIJ DE BELGISCHE EENHEDEN EEN (B) GEPLAATST.

← DUITSE AANVALLENDE EENHEDEN.

SCHEETS NT. 4.

HET VIIe FR. LEGER
VAN 14-18 MEI 1940.

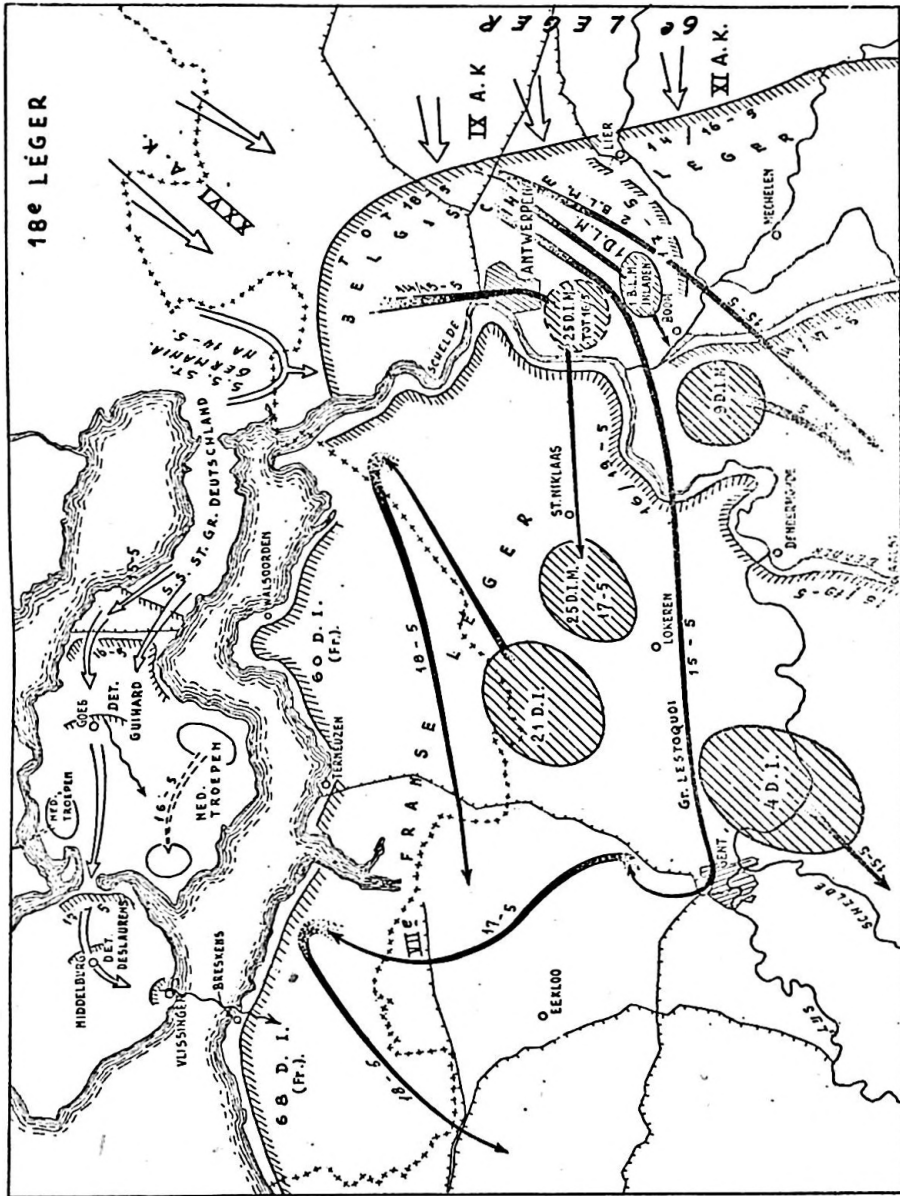
TOELICHTING.

De eenheden van XIIe Franse Leger, die N. van Antwerpen zijn geweest, worden Z. en W. daarvan verzameld en gedeeltelijk reeds verplaatst.

Het Belgische Leger trekt tussen 16 en 18 Mei geleidelijk terug op de Dender en de Schelde.

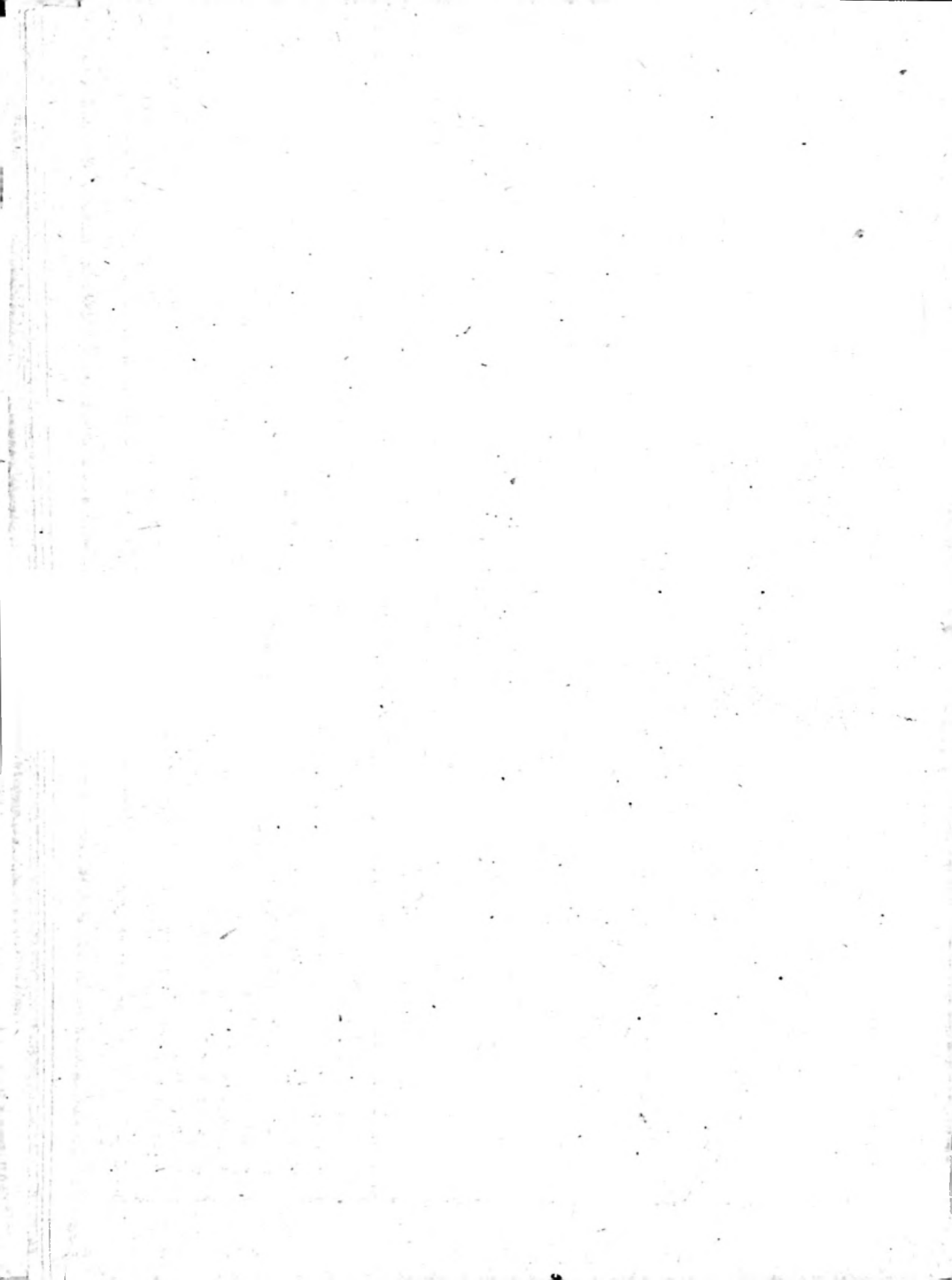
Het N. deel (Vesting Antwerpen) blijft het langst gehandhaafd.

C.-VIIe Franse Leger is reeds 15 Mei vertrokken.

MEDEDELINGEN VAN HUISHOUDELIJKE AARD

Het Bestuur van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap
is thans als volgt:

	Jaar van aftreden
M. R. H. CALMEIJER, Lt.-Generaal plv. Chef Generale Staf, <i>Voorzitter</i>	1950
D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor b.d., Redacteur Orgaan en W. J.	1950
W. TH. CARP, Gen.-Majoor G.S., Dir. H.K.S.	1951
I. A. ALER, Generaal-Majoor Vlieger	1952
G. B. FORTUYN, Kap. Lt. ter Zee	1950
W. J. VAN GULIK, Kolonel G.S. K.N.I.L.	1952
J. J. DE WOLF, Kolonel der Genie	1951
J. H. COUZY, Kolonel G.S.	1952
J. P. BOOTS, Res. Luit.-Kolonel b.d., Secretaris-Penningmeester, v. Alke- madelaan 215, Den Haag, telef. 774621, Postgiro 78828	1951

NIEUWE LEDEN

Nederland

Gravenhage: J. L. W. Rhaesa, Majoor M.L.; A. A. Paessens, Majoor; L. E. Brouwer, Majoor Art.; V. Robbers, Ritmeester K.N.I.L.; J. Sleurink, Kap. Inf.; G. V. Th. Cohen Stuart, Lt. Kol. Cavalerie; W. J. K. Baaij, Gen. Majoor G.S.; G. Langelaar, Kap. Art.; W. Epke, 1e Lt.; T. M. v. d. Heiden, Kap.; C. v. d. Nieuwe Giessen, 1e Lt.; S. Poerbodipoero, Kap.; J. Siblesz, 1e Lt.

Arnhem: G. Seppen, res. Majoor Kon. Marech.

Amersfoort: P. P. v. Elsen, 1e Lt.; J. C. Engelman, Kap.; G. R. A. Gerritsen, 1e Lt.; J. W. v. Voorst, 1e Lt.

Amsterdam: J. J. Eisma, Kap.

Assen: W. Feddema, 1e Lt.

Bergen op Zoom: J. F. de Weerd, 1e Lt. Inf.

Blerik: H. A. J. A. Peters, Kap. Inf.

Breda: P. Th. J. de Leuw, Kapitein; W. C. Bordon, 1e Lt.; J. Drost, 1e Lt.; H. A. J. M. Beaumont, Leerling S.R.O.A.

Ede: J. M. H. v. Aanholt, Lt. Kol. Inf.

Eindhoven: J. A. de Bruine, Lt. Kol. Art.

Groningen: K. Helder, 1e Lt.

Haarlem: L. Vogelesang, Kap.

Harderwijk: L. J. C. Schellekens, 1e Lt. Inf.; P. J. Koene, 1e Lt.; L. Schothorst, 1e Lt.

Hardenberg: M. Valkman, Kap. 8 R.I.

Hilversum: J. H. P. Gudde, 1e Lt.

Heelsum: W. Vermeer, Res. Maj. G.R.P.I.

Hoensbroek: A. C. M. Teurlinckx, res. Kap. Inf.

Huis ter Heide: J. Klinkhamer, 1e Lt. Vlieger.

Kampen: H. v. d. Weerd, 1e Lt.

Leiden: W. Pera, 1e Lt.

Maartensdijk: J. T. Kwint, 1e Lt. G.R.P.I.

Maastricht: A. J. J. Adan, Lt. Kol. Inf.; A. v. d. Zande, Kapt.

Nijmegen: C. Lucas, Kap. Inf.; N. K. van Berendonk, res. 1e Lt. Inf.; J. L. Buytendijk, Kapt.

Roermond: P. M. H. v. Stralen, res. Kap. Inf.; J. E. Pollen, res. Kap. Inf.; H. A. Vriezen, 1e Luit. Inf.

Oss: H. J. BEEKERS, Kap.

Oudenbosch: C. J. M. J. Koreman, 1e Lt.

Rotterdam: E. Jongkamp, Kap. Genie; W. C. Miedema, 1e Lt.

Sittard: J. L. P. M. Schmeitz, Kap.

Sneek: E. A. L. v. Meegen, 1e Lt.

Teuge: H. Olgans, Kap. Inf.

Venlo: L. Jans, res. 1e Lt. Inf.; H. Schouten, Kap. Inf.; P. S. J. v. d. Ven, 1e Lt. Inf.

Voorburg: H. M. G. J. Lentz, Kolonel G.S.; N. C. S. Vroom, 1e Lt.

Vught: Mr. F. A. J. Deelen, res. Lt. Kol. v. A.D.

Warffum: J. Vrieling, Kap.

IJsselmuiden: C. D. Scholten, 1e Lt.

Suriname

R. van der Leest, Kap. Inf. K.N.I.L.

De leden, die de contributie ad f 10.— (1 Oct. 1949 tot 30 Sept. 1950) of eerder nog niet voldaan hebben, worden verzocht deze wel te willen storten of overschrijven op postrekening 78828.

De in Indonesië vertoevende leden worden verzocht, hetzij door iemand in Nederland te laten betalen, of door delegatie, z.g. „boekendelegatie”, welke bij de Kashouder van hun onderdeel kan worden aangevraagd.

Geeft bij adresverandering kennis aan de Secretaris-Penningmeester,
van Alkemadeaan 215, 's-Gravenhage
en vergeet vooral niet ons een nieuw lid op te geven